

ÖZGÜR KENT

HERKES İÇİN
KÜLTÜR
SANAT

SAĞLIKLI
ÇEVRE

ERİŞİLEBİLİR
SAĞLIK
HİZMETLERİ

GÜVENLİ
ULAŞIM

KAPSAYICI
İSTİHDAM

ÜCRETSİZ
SPOR
ALANLARI

ÇANKAYA'NIN SİTEMLİ YURTTAŞLARI

Burcu Hatiboğlu-Kısat
Ali Alpaslan Odabaş

Kentsel Hareketlilik ve Kentsel Hizmetlere Erişim Ekseninde
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzleri:
Ankara, Çankaya Örneği

Bu yayın,
Sınırlı Sorumlu Yeryüzü Toplumsal Araştırma Proje Danışmanlığı
Sosyal İşletme ve Kalkınma Kooperatifi (Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi) bünyesinde kurulan
Kentte Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Araştırma ve İzleme Atölyesi'nin çalışmalarını desteklemek
amacıyla İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP) Bahri Savcı Araştırma Desteği ile yürütülmüş olan
"Kentsel Hareketlilik ve Kentsel Hizmetlere Erişim Ekseninde
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzleri: Ankara, Çankaya Örneği"
isimli saha araştırmasının sonuçlarını paylaşmak üzere hazırlanmıştır ve
kollektif bir çalışmanın ürünüdür.

Yayın, Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi'nin yazılı izni olmadan ticari amaçlarla dağıtılamaz veya çoğaltılamaz.
Yayında yer alan bilgiler, kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Hatiboğlu-Kısat, B. ve A. A. Odabaş (2020). *Çankaya'nın Sitemli Yurttaşları, Kentsel Hareketlilik ve Kentsel Hizmetlere Erişim Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzleri: Ankara, Çankaya Örneği*, Ankara: Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi Yayınları 1.

ISBN 978-605-06337-0-2

Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi Yayını 1

Kültür Mahallesi Kızılırmak Caddesi 49/6 Çankaya-Ankara
00.90.312.434 21 72
yeryuzu.koop@gmail.com

ÇANKAYA'NIN SİTEMLİ YURTTAŞLARI

Kentsel Hareketlilik ve Kentsel Hizmetlere Erişim Ekseninde
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzleri:
Ankara, Çankaya Örneği

Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi Yayını 1
2020

Hazırlayanlar

Burcu Hatiboğlu-Kısat

Ali Alpaslan Odabaş

ARAŞTIRMA EKİBİ

Araştırma Koordinatörü

Burcu Hatiboğlu-Kısat

Araştırma Koordinatör Yardımcısı

Ali Alpaslan Odabaş

Araştırma Metodolojisi Danışmanı

İlknur Yüksel-Kaptanoğlu

Nitel Araştırma Saha Ekibi

Ali Alpaslan Odabaş

Burcu Hatiboğlu-Kısat

Özge Sanem Özateş-Gelmez

Selda Taşdemir-Afşar

Nitel Araştırma Deşifre Ekibi

Deniz Demirel

Doğa Rojda Koldaş

Elifnur Çağlayan

Havva Kafes

Merve Turgan

Selma Çalışkan

Zülal Dumanlıdağ

Nicel Araştırma Saha Ekibi

Ali A. Odabaş

Burcu Hatiboğlu-Kısat

Çağıl Öngen-Köse

Deniz Demirel

Doğa Oral

Elifnur Çağlayan

Muhammet Çelik

Özge Sanem Özateş-Gelmez

Selma Çalışkan

Tuğçe Koçoğlu

Zülal Dumanlıdağ

Tasarım ve Görselleştirme

FGRAF / CMD

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR/GRAFİKLER/ŞEKİLLER	2
TEŞEKKÜR	3
SUNUŞ	5
GİRİŞ.....	7
METODOLOJİK TERCİHLER	11
ARAŞTIRMA ÖZNELERİ: SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER	21
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	27
ÇANKAYALILAR İÇİN KENTE AİDİYET VE KENTLE İLİŞKİLENME	29
Çankayalıların kent ve kentli algısı: “Çağdaş” ve “özgür” “kurallı yaşam”ın “sorumluluğu”	30
Çankayalılar için kentle ilişkilene: <i>Burukluk ve umut arasında “sitemli yurttaş”</i>	32
ÇANKAYALILAR İÇİN KENTSEL HAREKETLİLİK	37
Çankayalılar için kentsel hareketliliğin temel belirleyeni: “zarar görme korkusu”	38
Çankayalıların kentsel hareketlilik deneyimleri: motivasyonlar, zorluklar ve mücadeleler	40
“Zarar görme korkusu”nun gölgesinde: Zorunlu hareketlilik ve güvenli ulaşım	40
Bakım ihtiyaçları ve erişilebilirlik çerçevesinde kentsel hareketlilik: AVM’ler, Parklar	45
Alan açma/Alan kapma: Bir güvenli alan ve “özgürlük” “mücadelesi”	47
ÇANKAYALILAR İÇİN KENTSEL HİZMETLER	51
Çankayalıların Kentsel Hizmetlerden Yararlanma Durumu ve Memnuniyeti	51
Çankayalıların Kentsel Hizmet İhtiyaçları ve önerileri	56
SONUÇ YERİNE	73
KAYNAKÇA VE EKLER	75

TABLolar/ GRAFİKLER/ŞEKİLLER

Tablolar

Tablo 1: Karma araştırmanın temellendiği ortak kavramlar ve parametreler	13
Tablo 2: Nicel araştırma sahasına ilişkin bilgiler.....	14
Tablo 3: Anket Görüşmesine Katılan Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri	22
Tablo 4: Anket Görüşmesine Katılan Kadınların Hane Kompozisyonu	23
Tablo 5: Derinlemesine Görüşme Yapılan öznelerin sosyo-demografik özellikleri	26
Tablo 6: Çankayalı kadınların yaşam alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri	52
Tablo 7: Çankayalı kadınların kentsel hizmetlerin yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri.....	53

Grafikler

Grafik 1: Anket görüşmesi yapılan hanelerin mahallelere göre dağılımı	15
Grafik 2: Çankaya'da yaşamının olumlu yanlarına ilişkin kavramların kullanım sıklığı	33
Grafik 3: Çankayalıların olumlu ve olumsuz aidiyetlerini belirleyen kavramlar	34
Grafik 4: Çankayalı araştırma özneleri için en önemli kent merkezleri	37
Grafik 5: Kadınların Gündüz ve akşam saatlerinde tercih ettikleri ulaşım biçimleri ve kendilerini güvende hissetme durumları	41
Grafik 6: Çankayalı kadınların yararlandıkları kamusal refah hizmetleri ve bu hizmetlerden memnuniyet durumları	54

Şekiller

Şekil 1: Karma araştırma ve raporlama süreci	19
--	----

TEŞEKKÜR

Bir araştırma sürecinin ne kadar maliyetli, emek ve zaman yoğun bir süreç olduğunu bilenler bilir. Dolayısıyla bu yayının ortaya çıkmasında emeği geçenleri düşününce, o kadar çok insana teşekkür borçluyuz ki.

--

Öncelikle İnsan Hakları Ortak Platformu'nun sunduğu Bahri Savcı İnsan Hakları Araştırmaları Desteği ile Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi'nin teknik ve sosyal desteğinin araştırma yolculuğumuzun temel motivasyonu olduğunu söylemeliyiz. Ayrıca şunu belirtmemiz gerekir ki, meşakkatli saha çalışmasından farklılıkların sesini yansıtmaya kaygısının eşlik ettiği analiz ve raporlama sürecine kadar her aşamada bir bütün olarak araştırma ekibinin desteği olmasaydı sanırım bu yayın da ortaya çıkmazdı.

--

Yine iş birliğine açıklıklarıyla desteklerini esirgemeyen Çankaya Belediyesi Eşitlik Birimi, bu süreçte iyi ki var dediklerimizden.

--

Fade Stage & Coffee, her zaman olduğu gibi aktivistlerimizin eğitim sürecinde bize mekân sağlayarak desteğini hissettiğimiz vazgeçilmezlerimizden.

--

FGRAF/CMD, her zamanki gibi burada da en önde gelen destekçimiz.

--

Araştırma kapsamında deneyimlerini ve görüşlerini bizimle paylaşan tüm Çankayalılar, bu yayın sizin sesinizle hayat buluyor.

--

Tabi ki araştırma öznelere ulaşmamız sürecinde bize desteklerini sunan engelli, yaşlı, LGBTİ+ ve kadın hakları aktivistleri, akademisyenleri, umuyoruz ortak hayallerimizi gerçekleştirmek üzere daha birçok kez dayanışabiliriz.

Hepinize ayrı ayrı çok teşekkür ederiz.

Bu araştırma, Ankara'nın Çankaya ilçesinde yaşayan yurttaşların kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkının nasıl gerçekleştiğini kent politikalarında genellikle görmezden gelinen kadınların, LGBTİ+'ların, engellilerin ve 65 yaş ve üzerindeki bireylerin seslerine kulak verecek keşfetmek amacıyla yazıldı. Bu anlamıyla yayınımız, dışlanan ve ayrımcılıkla karşılaşan grupların kentsel hakları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bilgi üretme ve bu bilgi üzerinden dönüşüm yaratma sürecinin bir parçası.

Bu süreçteki temel perspektifimiz toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiydi. Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi bize, tıbbın ve hukukun baskınlığı altında biyolojik ekseninde ele alınan kadın ve erkek cinsiyet ifadelerinin ötesinde farklılıklara ilişkin tüm ikili kategorilerin toplumsal çeşitliliği kavramamızda yetersiz kaldığını gösteriyordu. Bu açıdan bizim için hem cinsiyet hem de engellilik durumu açısından kişilerin beyanı öncelikli oldu.

Bu kapsamda cinsiyeti, Butler (2016)'ın tanımından yola çıkarak ikili zıtlıkların ve kategorik tanımlamaların ötesinde tarihsel, sosyal ve kültürel olarak biçimlenen iktidar ilişkileri içindeki kişisel deneyimleri ifade edecek şekilde kullanmak istedik. Bu noktada LGBTİ+ çatı kavramını kullanırken, kadın ve erkek ikili cinsiyet kategorisi dışındaki lezbiyen (eşcinsel kadın), gey (eşcinsel erkek), biseksüel, transseksüel (trans kadın, trans, trans erkek), interseks ve bunun dışında kalan ve marjinalize edilen yönelimler ve cinsiyet kimliklerini işaret etmeye çalışıyoruz. Bu sebeple araştırmada kendisini trans, lezbiyen, gey olarak tanımlayan bireylerin dışında "+" ifadesini de görünür kılmak için bireylerin cinsiyet beyanlarını olduğu gibi kullandık. Dolayısıyla araştırmada kendisini "efemine erkek", "lubunya" ya da "cinsiyetsiz" olarak tanımlayan öznelerle karşılaşmanız mümkün.

Engelli olma durumu açısından da tıbbın ve hukukun belirlediği benzer bir kategorik tanımlamadan sıyrılmak amacıyla kişilerin kendilerini en temelde nasıl tanımladıklarını önemsedik. Bu açıdan, araştırmada engellilik halini, engel raporu olduğunu belirtmekle birlikte kendisini engelli olarak tanımlamayan ya da ilaç kullanmadığı zamanlarda kendisini engelli olarak tanımlayan öznelerin beyanı üzerinden tanımlıyoruz.

Böyle bir perspektiften baktığımızda araştırma süreci bize, dışlanma ve ayrımcılık deneyiminin Çankayalılarının büyük bir kısmı için geçerli olduğunu gösterdi. Tam da bu nedenle yayında, değerlendirme ve deneyimlerine odaklandığımız araştırma öznelerini Çankayalılar olarak tanımlamamız gerektiğini düşündük. Buradaki amacımız, farklı sesleri, ihtiyaçları ve önerileri dikkate almanın ya da almamanın bir bütün olarak Çankaya açısından da anlamını gösterebilmektir. Bu açıdan Çankayalılar derken farklı cinsiyet kimliklerinden ve cinsel yönelimlerden, farklı yaş gruplarından kendilerini engelli olarak tanımlayan ve tanımlamayan kadın, erkek ve LGBTİ+'lardan bahsediyoruz.

Dolayısıyla bu yayın, bu çerçevede tanımladığımız Çankayalılar için kente aidiyetin/kentle ilişkilenmenin, kentsel hareketliliğin ve kentsel hizmetlere erişimin hangi koşullar ve deneyimler çerçevesinde gerçekleştiğini Çankayalıların seslerine kulak vererek anlamaya ve bu çerçevedeki önerilerini sunmaya çalıştığımız araştırma sonuçlarını içeriyor. Bu açıdan sizleri, katı kuramsal açıklamalardan ziyade Çankayalıların gündelik yaşamda kullandıkları ifadeler üzerinden kentsel alana bakmaya hazırlamak isteriz.

Bugün kentsel mekâna baktığımızda neyi ve kimleri gördüğümüz kentin nasıl kurulduğuna ilişkin bir fikir verir. Edindiğimiz fikir, bizim nasıl bir kent hayal ettiğimizle, kentsel alanda ne görmek istediğimizle ve kenti nasıl deneyimlediğimizle biçimlenir. Dolayısıyla kente ve kentsel mekâna hangi pencereden kim olarak baktığımız ve kentsel mekânda nasıl hareket edebildiğimiz belirleyicidir. Örneğin bir kent plancısı olarak baktığımızda, kentsel hareketliliğe ve kentsel hizmetlere dair gördüklerimizle o kentsel mekânın kullanıcısı olarak gördüklerimiz başka olacaktır. Bu başkalık, dünyanın pek çok yerinde belediyelerin kentsel mekâna ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesine yönelik çabalarının kimi gruplar için ayrımcılıkla ve eşitsizlikle sonuçlanmasına neden olur. Eleştiriler de bu temelden yükselir. Bu noktada feminist perspektif, bize mekânın gündelik toplumsal ilişkiler içerisinde, karşılaşmalarla, başımıza gelenlerle ve başımıza gelenlere verdiğimiz pratik cevaplarla kurulduğunu gösteriyor. Yeni bir paradigma öneren bu değişimde, 1970'lerde cinsiyetler arası eşitsizlikler üzerinden *kentte kadının görünmezliği*ni ortaya koyan feminist kent araştırmaları önemli bir rol oynar. Daha sonrasında gelişen *toplumsal cinsiyet* kavramıyla ise kent araştırmaları daha kapsayıcı bir biçim almıştır.

1995 yılında Pekin 4. Dünya Kadın Konferansı'nda temelleri atılan *toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması* kavramının Avrupa mevzuatında yer bulması ile sürecin daha da yaygınlaştığı görülür¹. Böylece kadın ve erkeklerin farklılaşan deneyimlerini görünür kılan cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler toplanmıştır. Bu gelişmelerin toplumsal cinsiyeti temel alan kent araştırmalarının ötesine geçerek kent politikalarına yansımaları ise, *Avrupa Birliği Araştırma ve Geliştirme Programı-Ufuk2020* kapsamında toplumsal cinsiyete ilişkin boyutların özel olarak kent planlaması ve ulaşım alanları açısından ele alınmasıyla artmıştır (Sánchez de Madariaga, 2013: 43). Nitekim bu dönemde kentsel mekânın ve hizmetlerin planlanmasında cinsiyet kimliği/cinsel yönelim ile diğer sosyo-demografik-kültürel özelliklerin kesiştiği noktalarda farklılaşan deneyimleri hesaba katmak için çeşitli araçlar ve mekanizmalar geliştirildiği görüyoruz. Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planları, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları, bu tür araç ve mekanizmaların ürünleridir. Ancak Sánchez de Madariaga ve Roberts (2013) tarafından da dile getirilen, *toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması* sürecinin 1970'lerde ortaya çıkan hak gündeminden uzak bürokratik bir araç olarak kullanılmasına ilişkin kaygılar akılda tutulmalıdır (Akt: Beebeejaun, 2018). Bu süreçte kent ve toplumsal cinsiyet üzerine yazılanlar kadınların, kimi erkeklerin ve LGBTİ+'ların kentsel alana katılım haklarını kullanmalarında belirleyici olan baskıcı toplumsal cinsiyet ilişkilerine dikkat çeker (Doan, 2010; Meadow, 2010; Spain, 2014). Ancak bugün çeşitliliğe ve kapsayıcılığa değer veren alanlar yaratma diline doğru kayan kent planlamasının toplumsal cinsiyet eşitliğine nasıl katkıda bulunduğu

¹ Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına ilişkin anlayış, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) ve sonrasında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme (1952)'ye dayanır. Böylelikle cinsiyet kimliği/cinsel yönelim, etnisite, dil, din, ırk gibi farklılıklar üzerinden ayrımcılık yapılması yasal olarak engellenmiştir. Bununla beraber, kadınların bireysel haklarının korunmasını toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde ele alan ilk sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1979 tarihli Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW, 1979)'dir. Böylelikle ayrımcılık yaşağının toplumsal cinsiyet ilişkileriyle ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle bağlantısı kurulmuş ve pozitif ayrımcılığa dayalı eşit fırsatlar için önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm politika, program ve etkinliklerde anaakımlaştırılması gerekliliğine ilişkin olarak, spesifik önlemlerin tanımlandığı en önemli belge ise, 15 Eylül 1995'te Dördüncü Dünya Kadın Konferansı: Eşitlik, Kalkınma ve Barış için Eylem ismiyle düzenlenen konferansın sonunda 189 üye devletin imzasıyla kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'dır. Bugün Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi, 2011) çerçevesine de dahil edilmiş olan toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, taraf ülkelerin her türlü politika, program ve projede kadın-erkek eşitliğini ilerletmeyi ve her türlü ayrımcılıkla mücadeleyi yasal olarak garanti altına almasını gerektirir (CEDAW, 1979; Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, 1995).

ve insan hakları alanındaki politik tartışmalardan ne kadar yararlandığına ilişkin çok az araştırma vardır (Beebeejaun, 2018). Var olan araştırmalar da, sonuçlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ciddi eksiklikler olduğunu gösteriyor. Moser (2016) bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasındansa mekânda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dönüşümüne odaklanan yeni bir perspektif geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu vurgusunun altında yatan, farklı grupların kentteki kaygılarını dâhil eden ve sonuçların eşitlik olduğu politika ve hizmetlere duyulan ihtiyacın hali hazırda karşılanmamış olmasıdır.

Bu süreç Türkiye için daha da karmaşık olup, öncelikle bir geç kalmışlık söz konusudur. Amerika, İngiltere ve Avrupa'da feminizmin kent çalışmalarında söz sahibi olabildiği dönemlerin tartışmaları, Türkiye'de ancak feminizmin de güç kazandığı 2000'lerde gündem olabilmıştır. Bu süreçte 2000'li yıllarda Avrupa Birliği Uyum sürecinin etkisiyle gerçekleştirilen Yerel Gündem 21 toplantılarının, kadın dostu kentlere ilişkin artan araştırmaların önemli etkiler yarattığını belirtmek gerek. Dolayısıyla 2000'lerde ana hatlarıyla kent bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine bağlanabilecek ne türden meselelere odaklanıldığı bize bir fikir verir. Bu açıdan 1980'ler Türkiye'sinde kadınların istihdama katılımı ve kentsel mekândaki görünürlükleri artmış olmasına rağmen, 2000'lerle birlikte kadınların çocuk bakımı, ulaşım ve diğer kentsel hizmetler açısından ihtiyaçlarının önemsendiğini görüyoruz. Tüm bu gelişmeler çerçevesinde kimi belediyelerde *Eşitlik Birimleri* kurulmuş ve *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları* geliştirilmiştir. Ancak bu çalışmalarda LG-BTİ+'ların ne kadar içerildiğine ilişkin kurumsal olmayan ilişkiler dışında bir şey söylemek zor görünüyor. Gelişmelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine nasıl katkıda bulunduğu ise, *zihniyete* gönderme yapan varsayımlarla geçirtilen bir konu olarak kalmaya devam ediyor. Ancak ezilen ve sömürülen cinslerin ezilme meselesi *zihniyetle* açıklanamaz ama toplumsalın kurucu dinamiklerinin nasıl belirlendiğini bulabilmekle açıklanabilir (Bora, 2015).

Feminist kent kuramcıları bu noktada, kentsel alandaki cinsiyet eşitsizliklerini beden, emek ve kimlik ekseninde kavramak gerektiğini vurgulamıştır. Bunun anlamı kamusal ve özel alanda kimliğin performe edilişi, emeğin örgütlenişi ve bedene ilişkin görünümelerini bütün olarak ele alan bir sosyo-mekân analizi yapmaktır. Cinsiyet eşitsizliklerini bu türden bir sistematik içerisinde kavramak hem mekânı hem de toplumsal olanı yeniden anlamlandırmayı, dolayısıyla kentsel hareket ve kentsel hizmetlere erişim meselesine farklı bir yerden bakmayı gerektirir. Çünkü anaakım kent politika ve planları, kentsel mekânda ortaya çıkan ev içi sosyo-mekânsal ilişkilerle kanıksanmış toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve bu eşitsizliklerden doğan ayrımcılık deneyimlerini değerlendirmeye katmaz. Bir kentte yaşayan yurttaşların cinsiyet kimliğine/cinsel yönelimine özgü farklılıklarını ve bu farklılıklarına bağlı olarak gelişen ihtiyaçlarını dikkate almayan kent politikaları ise, eşitsizlikleri daha da derinleştirmekten öteye gidemez. Ayrımcılıkla karşılaşan grupların başında gelen kadınlar ve farklı cinsiyet kimliğine/cinsel yönelime sahip kişiler, genellikle kentle ilişkileri görünmez olan kentin pasif kullanıcıları olarak görülür. Gerçekte ise cinsiyete dayalı iş bölümü başta olmak üzere, cinsiyet kimliği/cinsel yönelim çerçevesinde yaşam deneyimlerini farklılaştıran koşulları dikkate almayan kentsel hizmetlerle, kentlilerin büyük bir bölümü (kadınlar ve LG-BTİ+'lar) pasif değil ancak eksik yurttaşlar haline gelmektedir (Alkan, 2006, Fenster, 2005). Bu noktada pasifliğe değil ama eksikliğe odaklanmak, haklar çerçevesinden bakmayı gerektirir. Çünkü farklı cinslerin kentle ilişkileri, eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkileriyle belirlenmiş konumların yaşlılık, gençlik ve engellilik gibi koşullarla kesiştiği noktalarda farklılaşan ayrımcılık ve eşitsizlik deneyimlerine neden olur. Bu ise beden, emek ve kimlik kesişiminde ortaya çıkan ayrımcılıkla haklar temelinde mücadele etmeyi içeren aktif bir ilişkiyi ifade eder. Kentlilerin kentle kurduğu ilişkinin haklar üzerinden bir bütün olarak görülmemesi, kent yönetimlerine ve kent yönetimlerinin geliştirdiği hizmetlere ilişkin memnuniyetsizliklerin giderilememesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kentlilerle kent yönetimi ve kentsel alan arasındaki haklar üzerinden kurulan bu aktif ilişkinin

doğasına uygun kapsayıcı bir anlayışın geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu noktadan hareketle, biz araştırmayı planlamadan önce de kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkını çerçeveleyen karmaşık ilişkiler ağının farkındaydık. Bu karmaşık ilişkiler ağı, kentsel hareketliliği ve kentsel hizmetlere erişimi belirleyen farklı sosyo-demografik özellikler (cinsiyet/ cinsiyet kimliği/ cinsel yönelim, yaş, engellilik durumu, sağlık durumu gibi), sosyo-mekânsal aidiyeti belirleyen koşullar ve duygular, sosyo-mekânsal yapının ve güvenlik sorunlarının belirlediği sınırlar gibi birçok faktörle belirleniyordu. Üstelik bu faktörlerin her biri, Ankara'nın farklı semtleri için farklı biçimlerde etki edebilirdi. Bu açıdan araştırma alanının semt üzerinden sınırlandırılması, sınırlandırılan semt için geliştirilebilecek politikalar açısından daha derinlikli bilgiler sunabilirdi. Bu noktada Çankaya'ya odaklanmamızın en önemli nedeni, başta Ankara'daki ilçe belediyeleri içerisinde eşitlik birimi bulunan tek belediyenin Çankaya Belediyesi olması ve biz araştırmaya başlarken Çankaya Belediyesi'nin İkinci Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlığı içerisinde olmasıdır. Ayrıca Çankaya'nın merkezi konumu nedeniyle farklılıkların bir araya geldiği bir karşılaşma mekânı olması, tüm bu faktörleri daha da karmaşık hale getirirken bir arada görmenin de olanaklarını sunuyordu. Bu karmaşık ilişkiler ağına daha yakından bakabilmenin yollarını keşfetmek için Çankaya Belediyesi Eşitlik Birimi ile görüşme yaptık. Eşitlik biriminin kentin toplumsal cinsiyet göstergeleri üzerinden izlenmesinde iş birliğine açık ve savunuculuk çalışmalarını destekleyen tutumunu fark etmenin, bizi yola koyulmak için cesaretlendirdiğini söylemeliyiz.

Bu araştırma Ankara'nın Çankaya ilçesinde yaşayan yurttaşların kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkı nasıl gerçekleşmektedir? sorusunu sorarken, tam da kentliler ve belediye arasındaki bu aktif ilişkiler ağının içerisinde bir cevap vermenin gerekliliğinden doğmuştur. Sorduğumuz soru aslında kentliler için baskı yaratan koşulları ortaya çıkarmanın ve farklılıkları içeren, kapsayıcı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir kent politikasına katkı sunmanın yollarını keşfetmek gibi etik bir duyarlılığı temel alıyordu. Bu duyarlılık, 20 - 21 Nisan 2019 tarihlerinde İzmir'de Kalkınma Göç ve Sosyal Politikalar Merkezi Derneği (DEMIS) tarafından gerçekleştirilen Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezi Hazırlık Toplantısı sonrasında kurduğumuz, Kentsel Haklar Araştırma ve İzleme Atölyesi'nin *kentte sosyal adalet ve insan haklarının geliştirilmesi için izleme ve savunuculuk yapmaya* yönelik amaç ve motivasyonu ile yakından ilişkili. Dolayısıyla bu araştırmanın, Mertens (2009)'in tanımıyla ayrımcılık ve baskı deneyimleyen grupların yaşamında bir dönüşüm yaratmayı hedefleyen dönüştürücü paradigmaya oturduğunu ve feminist bir perspektifi temel aldığını belirtmek gerekiyor.

Araştırmanın kavramsal çerçevesi, Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (1985), Avrupa Kentsel Şartı (2008) ve Kadınların Kent Hakkı Şartı (2004) gibi temel uluslararası insan hakları ve kent hakkı belgelerinde düzenlenen dört temel norm olan *Ayrımcılık yasağı; Toplumsal cinsiyet eşitliği; İnsan onuruna saygı; Sürdürülebilirlik* ilkeleri üzerinden geliştirilen temel göstergelere² dayanmaktadır. Dolayısıyla karma araştırma deseni ile nicel ve nitel verilerin farklı biçimlerde analizini temel alan bu araştırma, Çankaya ilçesinde yaşayan bireylerin kentsel hareketlilik ve kentsel kamu hizmetlerine erişim hakkına odaklanmaktadır. Araştırmada kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkının gerçekleşmesi sürecinde toplumsal cinsiyet ilişkileriyle bağlantılı olarak ele alınan güvenlik ve aidiyet kavramları da sorgulanmaktadır.

² Bu temel göstergeler, Akduran, Yakar Önal ve Günlük Şenesen (2018) tarafından hazırlanan raporda, barınma, güvenlik, hareketlilik, kentsel kamu hizmetlerine erişim ve kentsel demokrasi olarak sıralanmıştır.

METODOLOJİK TERCİHLER

Kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkının nasıl gerçekleştiğini Çankaya örneği üzerinden keşfetmeyi ve açıklamayı amaçlayan bu araştırma için nicel ve nitel verilerin farklı biçimlerde analizini temel alan esnek bir araştırma deseninin benimsenmesi gerektiğini düşündük. Bu noktada dönüştürücü karma araştırma deseni, özellikle araştırma sorununu baskı ve ayrımcılıkla karşılaşan grupların bilgisini de dâhil ederek anlamlandırmak ve elde ettiğimiz sonuçlarla hak temelli izleme ve savunuculuk çalışmaları yaparak politika önerileri geliştirmek için elverişli bir yol sunuyordu (Cresswell, 2014). Son yıllarda karma araştırma yönteminin dönüştürücü paradigma çerçevesinde kent araştırmalarında da kullanımına daha sıklıkla başvuruluyor olması, seçimimizi belirleyen bir diğer nokta oldu. Hewson (2006: 6)'un tanımıyla *"tek bir araştırma sorusuna kapsamlı bir cevap verebilmek için nitel ve nicel araştırma metodolojilerinin bir arada kullanılması"*nı sağlayacak; böylece farklı özellikteki Çankayalıların seslerini duyulur kılabilecek şekilde gerçekliğin çok katmanlı ve karmaşık doğasını farklı veri setlerini bir arada yorumlayarak ortaya koyabilecektik.

Çankayalıların kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkını çerçeveleyen karmaşık ilişkiler ağını anlamamızda rehberlik edecek bilginin kentlilerin deneyimleri aracılığıyla üretilmesi ve sunulması açısından yaptığımız değerlendirmelerde, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin eşit ağırlıkta birbirini tamamlaması gerektiğine karar verdik. Bu anlamıyla yakınsayan paralel modelin temel varsayımı hem nitel hem de nicel verilerin araştırmacıya farklı türde bilgi sağlayarak, araştırılan konunun daha derinlikli olarak anlaşılabilirdi. Dolayısıyla yakınsayan paralel model, nicel ve nitel araştırma ile eş zamanlı olarak toplanan ve üretilen verileri her birine eşit ağırlık vererek ayrı ayrı analiz etmeyi ve yorumlama yaparken sonuçları birleştirerek ele almayı sağlamaktaydı (Creswell, 2014: 269-275). Bu açıdan araştırmada yakınsayan paralel modelin tercih edilmesinin en önemli nedeni, Çankayalıların kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişimi açısından ortaya koyulan genel durumunu, farklı özelliklerdeki bireylerin kente ve kentli olmaya dair algıları ve yaşadıkları kentle ilişkilerini belirleyen deneyimlere ilişkin bilgi ile birlikte daha kapsamlı bir şekilde anlayabilmek ve açıklayabilmektir.

Bu açıdan yakınsayan paralel modeli temel alarak oluşturulan karma araştırma deseninin (Şekil 1), bize farklı açılardan bakabilme imkânı sağladığını söyleyebiliriz. Bu noktada ise gerek verilerin üretilmesi gerekse analizi sürecinin oldukça meşakkatli olduğunu vurgulamamız gerekiyor.

Saha çalışması öncesi: araştırma sürecine hazırlık

Bu araştırma, kentsel haklar çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlerini sürecektir düzenli araştırmalar yaparak toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı veri üretmek gibi daha geniş bir hedefle yola çıkan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi *"Kentte Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Araştırma ve İzleme Atölyesi"*nin Ankara kentinde gerçekleştirdiği ilk araştırmadır. Bu açıdan İHOP/Bahri Savcı İnsan Hakları Araştırmaları Desteği, önemli bir motivasyon sağlamıştır.

Bu motivasyonla araştırma sürecini, daha önce temel toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerine katılmış olan 10 kooperatif aktivistinin araştırma kapasitelerini arttırmak amacıyla gerçekleştirdiğimiz *"Kentte Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Araştırma ve İzleme Eğitimi (19-23 Temmuz 2019)"* ile başlattığımızı söyleyebiliriz. 20 saatlik teorik bilgi edinmeyi ve 6 saatlik uygulamayı içerecek şekilde gerçekleştirdiğimiz eğitim programı

ile aktivistlerin kent araştırmalarında feminist metodoloji, temel insan hakları norm ve göstergeleri, nitel araştırma tasarımı, verilerin üretimi ve görselleştirilmesi ile nicel araştırma tasarımı ve haritalandırma tekniği üzerine bilgi edinmesini sağladı. Böylece araştırmanın, toplumsal cinsiyete duyarlı bir veri üretme süreci olarak feminist ilkeler üzerinden tasarlanması sürecinde eğitim alan aktivistlerle birlikte hareket etmemiz de mümkün oldu. Bu süreçte öncelikle araştırmada temel aldığımız ortak kavramlarımızı ve bu kavramlar üzerinden temel parametrelerimizi belirledik (Tablo 1). Daha sonra saha ekibiyle birlikte bu parametrelerin toplumsal cinsiyete duyarlı veri üretmemizi sağlayacak şekilde ve feminist ilkeler çerçevesinde anket ve derinlemesine görüşme formunda yer almasını sağladı. Buradaki amacımız, veri üretme sürecinde elde edeceğimiz bilgilerin heteroseksist, cinsiyetçi ve homofobik ön kabullere dayanmadan, eşitsiz güç ilişkileri içinde baskılanan ve ayrımcılığa maruz bırakılan grupları dışlamadan alınabilmesiydi.

Araştırmanın nicel boyutunda, kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkının sağlanması için oluşturulacak toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir politika stratejisinde yer alması gereken bileşenlerin ve dinamiklerin ortaya koyulmasını hedefledik. Bu nedenle nicel araştırma sahasını hane halkı ziyaretleri ile yüz yüze gerçekleştirilen anket görüşmeleri üzerinden yürütmeye karar verdik. Anket çalışmasını uygulayacağımız haneleri ise, mekânsal olarak Çankaya ilçe sınırları içerisinde yer alan bölgeyi temsil edecek şekilde, olasılıklı küme örnekleme yöntemiyle belirlenen, 40 kümeden oluşan toplamda 1000 hanelik bir örneklem listesi ile belirledik. Bu noktada genel pozitivist paradigma içerisinde geliştirilen istatistiksel veri toplama araçlarının çoğu zaman cinsiyet körü olduğuna ilişkin eleştirilerin farkındaydık. Bu nedenle anket formunda gerek saha ve araştırma ekibi gerekse ankete katılanlar açısından farkındalık artırıcı etkiler yaratmayı amaçlayan toplumsal cinsiyete duyarlı kapalı ve açık uçlu sorular kullandık. Anket çalışmasını evde bulunan kadınlarla yapmaya karar vermemizin nedeni, kadınların bakım rolleri gereği kentsel mekânı ve hizmetleri hanedeki engelli, yaşı ve çocuklarla birlikte ya da onlar için kullanma eğiliminde olan hane bireyleri olmalarıydı. Bu açıdan kadınlardan toplanacak bilgiler, farklı dezavantajlı gruplara ilişkin bilgi edinmek açısından da önemliydi. Ancak görüşmelerimizi ziyaret ettiğimiz hanelerdeki kadınlarla yapacağımız derken, kadın olma halini karşımızdaki kişinin cinsiyet beyanı ekseninde temellendirmeye karar verdik. Bu kararımızı uygulamak kanıksadığımız ikili cinsiyete dayalı ifade alışkanlıklarımız nedeniyle başlarda bizler için de zor oldu. Bu noktada saha öncesinde gerçekleştirilen pilot görüşmelerin bize yardımcı olduğunu söyleyebiliriz. Benzer şekilde hizmetlere ilişkin sorularda kadınlar için özellikle önem ifade eden hizmetlere yer vermeye çalıştık. Bunu yaparak belirttiğimiz hizmet türünün kentsel hizmetler içerisinde olmadığını ya da böyle bir hizmet talebinde bulunamayacağını düşünen araştırma öznelerinin dolaylı olarak bilgilenmesini amaçladık.

Tablo 1: Karma araştırmanın temellendiği ortak kavramlar ve parametreler

KARMA ARAŞTIRMA	NİCEL BOYUT	NİTEL BOYUT
ORTAK KAVRAMLAR	PARAMETRELER	PARAMETRELER
SOSYO- DEMOGRAFİK YAPI	Yaş Cinsiyet beyanı Eğitim durumu Sağlık durumu Gelir durumu Engel durumu Vatandaşlık durumu	Yaş Cinsiyet beyanı Eğitim durumu Sağlık durumu Gelir durumu Engel durumu Vatandaşlık durumu
AİDİYET / KENTLE İLİŞKİLENME	Sınıfsal konum Sosyal yardım alma durumu Konut sahipliği tipi En uzun süre yaşanan yer Çankaya'da yaşama süresi Sivil toplum üyeliği Birlikte yaşanan kişilerin sınıfsal konumu Birlikte yaşanan kişilerin sosyo-kültürel yapısı Yaşanan çevrenin olumlu özellikleri Yaşanan çevrenin olumsuz özellikleri	Kentin anlamı Kentli olmanın anlamı Ankaralılık Çankayalılık Mahallelilik Birlikte yaşam deneyimi
GÜVENLİK	Yaşanan çevrede güvende hissetme durumu	Güvenlik algısı Güvenlik sorunları
KENTSEL HAREKETLİLİK	Ev ve bina içi koşulları Ev ve bina içi koşullarından memnuniyet (yeterlilik durumu) Ev ve bina içi koşullarına ilişkin beklentiler/ihtiyaçlar Kamusal ulaşım modlarının kullanımı (gece ve gündüz) Kamusal alanda hareketlilik saatleri/sıklığı/süresi Kent merkezine erişim Hareketlilik nedenleri	Gündelik yaşam hareketlilik alanları Hareketliliğe ilişkin motivasyonlar Hareketliliği sınırlandıran koşullar
KENTSEL HİZMETLER	Kentsel hizmetlerden yararlanma durumu Kentsel hizmetlerden memnuniyet Kentsel hizmetlere ilişkin beklentiler/ ihtiyaçlar Sorun çözümü Kentsel hizmet önerileri	Kentsel Hizmetlerden Yararlanma Deneyimi Kentsel hizmetlere ilişkin sorunlar ve öneriler

Araştırmanın nitel boyutunda ise, Çankaya özelinde kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkı açısından farklı özellikleri nedeniyle eşitsizlik ve ayrımcılıkla karşılaşan bireylerin deneyimlerini anlamak ve bu grupların ihtiyaçlarını da politika önerilerine dâhil etmek amacıyla derinlemesine görüşmeler yapmayı planladık. Çünkü derinlemesine görüşmeler, farklı özellikleri nedeniyle eşitsizliklerle ve ayrımcı pratiklerle karşılaşan bireylerin deneyimlerini, güçlü yönleriyle birlikte anlamlandırarak daha derinlikli bir keşif sürecine dâhil olmamızı sağlıyordu. Kent çalışmalarında feminist nitel araştırma ve veri üretme sürecine ilişkin aktivistlerimizle gerçekleştirdiğimiz eğitimler sürecinde kimlerle görüşebileceğimize dair fikirlerimiz zaten oluşmuştu. Nicel araştırma saha çalışmasıyla seslerini tam olarak duyamayacağımızı düşündüğümüz grupları literatürden de yola çıkarak belirledik. Amaca yönelik olarak belirlediğimiz kriterlerin başında farklı cinsiyet kimliklerinden ve cinsel yönelimlerden bireylerin araştırma özneleri arasında yer almasını sağlamak geldi. Bununla beraber farklı yaş gruplarının kentsel hareketlilik ve kentsel hiz-

metlerden yararlanma süreçlerinde deneyimlerinin farklılaşacağını biliyorduk. Özellikle yaşlılar bu açıdan literatürde sıklıkla deneyimlerine başvurulması gereken gruplar olarak tanımlanıyordu. Bununla beraber, özellikle orta yaş grubunda ve genç grupta yer alan kadınların deneyimlerinin kimi eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerinden etkilendiğine dair bilgilere ulaştık. Örneğin yalnız yaşayan kadınların çoğu yaşlı ya da orta yaş grubundandı. Aynı zamanda genç kadınların karşılaşılabilecekleri eşitsizliklere ilişkin literatür, bu grubun deneyimlerinin farklılaştığını gösteriyordu. Benzer şekilde LGBTİ+'lar açısından yaş, özellikle kentsel hizmetler açısından giderek daha fazla tartışılan bir alan olarak karşımıza çıkıyordu. Yaşlılıkla birlikte engellilik, hem kentsel hareketlilik hem de kentsel hizmetlere ilişkin literatürdeki başat konulardan birisiydi. Bu çerçevede araştırmada deneyimlerine odaklanacağımız özneleri, yaş, cinsiyet kimliği/cinsel yönelimi ve engellilikle ilişkili özellikleri ve bu çerçevedeki kesişimsel boyutları görebileceğimiz şekilde seçmeye karar verdik. Bu çerçevede belirlediğimiz ortak temalar altında parametrelerimizi netleştirdik ve derinlemesine görüşme formunu birkaç plot görüşme ile son haline getirdik. Anket formumuz, hane halkının sosyo-demografik bilgilerini, kadınların kentteki hareketliliğine, kentsel hizmetlerden yararlanma/memnuniyet durumlarına, kentte güvende hissetme durumlarına ve kentle ilişkilene sürecinde belirleyici olan aidiyet algılarına ilişkin verileri toplamak amacıyla geliştirilmiş 20 sorudan oluştu (Ek 1). Derinlemesine görüşme formumuzu ise, kentle ilişkilene/aidiyet, kentte güvende hissetme, kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlerden yararlanma temaları altında derinleşmemizi sağlayacak sorulardan oluşturduk (Ek 2). Anket ve derinlemesine görüşme formunun hazırlanma süreci bu açıdan eşit zamanlara denk geliyor. Etik olarak önemseydiğimiz gizlilik ve anonimlik kurallarımızı belirledikten sonra, görüşmecilere ilişkin bilgilendirme formlarımızı da hazırlayarak Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na başvurumuzu yaptık. Etik kurul iznimizi (Ek3) aldığımız Aralık 2019 tarihi ile birlikte ise saha çalışmasına başlayabildik.

Saha deneyimi: Üretim sürecinden analiz sürecine

Nicel araştırma sahası

Nicel araştırma sahası, olasılıklı küme örnekleme yöntemiyle belirlenen, 40 kümeden oluşan toplamda 1000 hanelik bir örneklem alanında gerçekleştirilen anket çalışmasını ifade etmektedir (Tablo 2).

Tablo2: Nicel araştırma sahasına ilişkin bilgiler

Nicel araştırma sahası	Sayı	Yüzde
Ziyaret edilen hane sayısı (3 kez)	657	%65,7
Anket görüşmesi yapılan hane sayısı	167	%16,7
Anket görüşmesi yapılamayan/Evde bulunamadı	209	%20,9
Anket görüşmesi yapılamayan/ Reddetti	281	%28,1
Ziyaret edilemeyen hane sayısı	169	%16,9
Kriter dışı hane sayısı	174	%17,4
Toplam saha	1000	%100

Tablo2'de görüldüğü üzere araştırma sahası içerisinde yer alan 169 haneye gidilememiştir. Bunun nedenlerinden biri, hanelerin askeri lojman alanında bulunması (25 hane), Cumhurbaşkanlığı lojmanları alanında olması (11 hane) ya da yüksek korumalı sitede bulunmasıdır (8 hane). İkinci neden ise, COVID 19 salgını sonucunda ülke çapında başlatılan karantina uygulamalarıdır. Bu süreçte Mart ayında tamamlamayı düşündüğümüz Alacaatlı (50 hane), Üniversiteler (25 hane), Yaşamkent (25 hane) ve Profesör Dr. Ahmet Taner Kışlalı (25 hane) mahallelerine gidilememiştir. Bunlar dışında kalan 831 hane, Aralık-Mart 2020

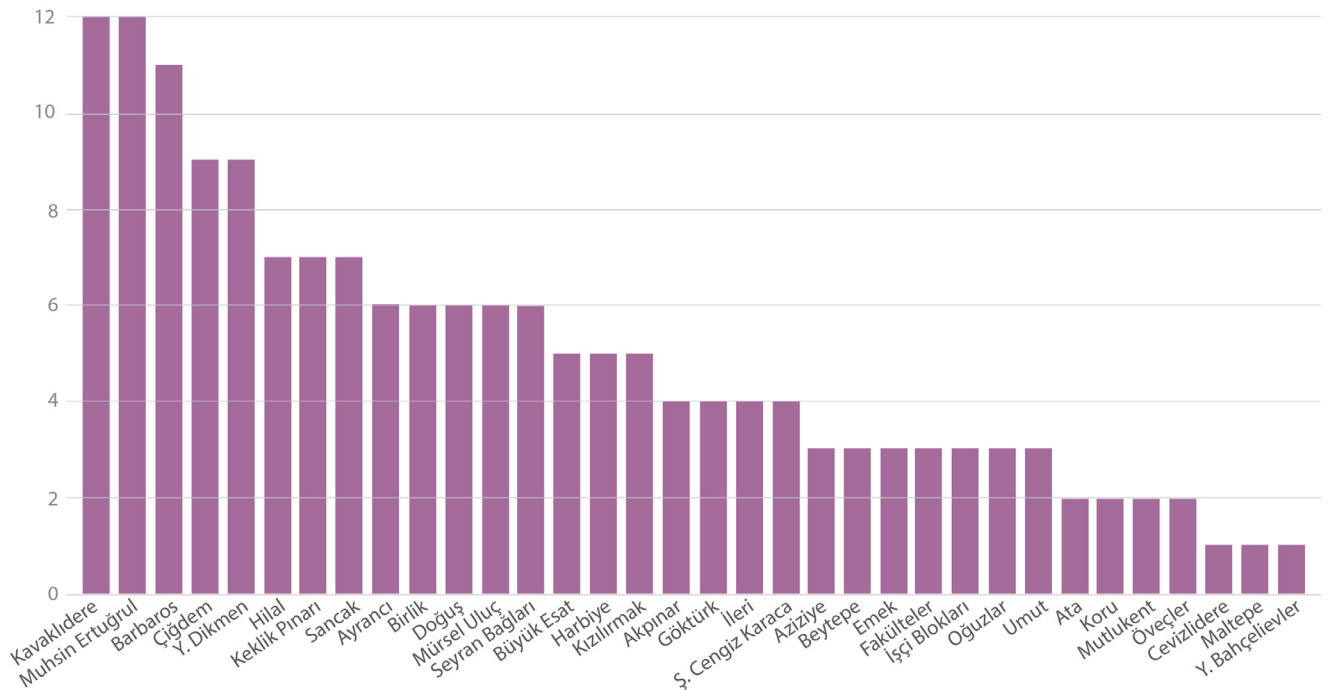
tarihleri arasında saha ekipleri tarafından en az 3 kez ziyaret edilmiştir. Ziyaretler sonucunda edinilen bilgiler üzerinden araştırma kriterleri çerçevesinde 174 hane örneklemden çıkarılmıştır. Bu hanelerin örneklemden çıkarılma nedenleri şunlardır:

- Cinsiyet beyanı kadın olan kişilerin bulunmaması/sadece erkeklerin yaşaması (75 hane)
- Yıkılmış/kiralık/satılık olması nedeniyle boş olması (36 hane)
- Hanedeki kadın üyenin uzun süredir yurtdışında ya da akrabalarının yanında olması (26 hane)
- İkinci konut olarak kullanılması (22 hane)
- İşyeri olarak kullanılması (15 hane)

Bu çerçevede nicel araştırma sahasının yoğun olarak 657 hanelik bir örnekleme, zorlu kış şartlarında gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Bu hanelerin 281'inde kadınlar araştırmaya katılmayı doğrudan reddetti. 209 haneye ise 3 kez hane ziyareti yapılmış olmasına rağmen evde kimsenin bulunmaması ya da kapıyı açan kimsenin olmaması nedeniyle ulaşılamadı. Reddetme nedenlerinin başında sırasıyla kadınların müsait olmaması, evde yaşlı, engelli ya da çocuklarının bakımını üstelenecek başka birinin olmaması, gece geç saatlere kadar çalışması nedeniyle zamanının olmaması, kocası/eşi/oğlunun izin vermemesi ve belediyeye güvensizlik gelmekteydi. Bu noktada yabancılara kapı açmamak, araştırmacıları hırsız/dolandırıcı sanmak, araştırma sonuçlarının dikkate alınmayacağını düşünmek ya da gereksiz bulmak gibi güvensizliğe dair nedenler, güvensizleşen toplumsal yaşam koşullarıyla birlikte Çankaya'nın görece orta-üst sınıfsal yapısının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Buna ek olarak etno-dinsel kimlik bağlamında azınlık olan bireylerin ve sosyo-ekonomik bağlamda daha düşük gelir seviyesine sahip bireylerin yaşadığı mahallelerde kadınların eşlerinin izni olmadan görüşmeleri gerçekleştirememesi, erkek saha çalışanlarına kapı açmamak gibi durumlarla da karşılaşmıştır.

Saha ekibi, karşılaştığı olumsuz tavırlarla zaman zaman motivasyonunu kaybetse de araştırmadan vaz geçmemiş; Çankaya'nın farklı mahallelerinde (Grafik 1) ziyaret edilen 167 hanede cinsiyetini kadın olarak beyan etmiş olan kişilerle görüşerek verileri toplamıştır.

Grafik 1: Anket görüşmesi yapılan hanelerin mahallelere göre dağılımı

Bu süreçte anket formunda yer verdiğimiz toplumsal cinsiyete duyarlı soruların gerek saha ve araştırma ekibi gerekse ankete katılanlar açısından farkındalık artırıcı etkiler yarattığını söyleyebiliriz. Örneğin cinsiyete ilişkin beyanı temel alan sorunun bu şekilde sorulması ile kadın olma haline ilişkin daha kapsayıcı bir yaklaşım geliştirmiş olduğumuzu, kendisini trans kadın olarak ifade eden bir görüşmeciyle karşılaştığımızda daha net anladık. Benzer şekilde anket formunda yer alan hizmet türünün kentsel hizmetler içerisinde olmadığını ya da böyle bir hizmet talebinde bulunamayacağını düşünen katılımcılar, dolaylı olarak bilgilenmiş oldu. Bu durum ortalama 20-25 dakika süren anket görüşmelerinin kimi zaman uzamasına neden olsa da görüştüğümüz kişilere dokunabilmek bizim için önemliydi. Böylece toplumsal gerçekliği araştırmacı ve araştırma özneleri arasındaki dönüştürücü ilişkiden yola çıkarak anlamının mümkün olduğunu gördük. Bunlar, zorluklarla başa çıkabilmemiz ve motivasyonumuzu sürdürebilmemiz açısından da belirleyici olan deneyimlerdi. Bu açıdan annesi, babası ve kendisi engelli olan bir kadının Çankaya'daki hizmetlerden yararlanmasına yardımcı olmak ya da 65 yaş üzerindeki kadınların kendilerini ifade etme şekilleri, anlama/anlaşılma istekleri ve güler yüzlü karşılamaları bizim için çok önemliydi. Bu olumlu etkileşimlere dair iki saha çalışmasının değerlendirilmeleri, saha çalışması sürecindeki motivasyonun karşılıklı dönüşümü yaratabilmekten geldiğini gösterir nitelikte:

“Sahadayken deneyimlediğim en güzel şey şuydu: Engelli kızı olan bir kadınla görüşme yapmıştık. Bitince kadının da bizimle beraber dışarı çıkmak için merdivenlerden indi, engelli kızı da yanındaydı. Arkadaşımla aceleyle inerken kız kolay gelsin dedi ve teşekkür ettiğimde fark edilmenin hoşuna gittiğini fark ettim ve bir yakınlık kurduğumu hissettim ben de orada. Engelli kadının da yaşı vardı baya, memur olarak bir yerde çalışıyormuş, engelinden dolayı konuşması da düzgün değildi. Bizim onları dinlemeye çalışmamızın onu ne kadar mutlu ettiğini hatırlıyorum ve böyle bir şeye vesile olmak beni çok mutlu etmişti” (Saha Çalışanı 1)

“Görüşme yaptığımız hanelerin birindeki kadın evde hasta bakmaktan, ev işlerinden, evdekilerin ihtiyaçlarını gidermekten dolayı dışarı çıkmadığını kente dair hiçbir şey bilmediğini bu yüzden bizimle görüşme yapmak istemediğini sitem ederek söylemişti. Deneyiminin bu kadar farkında bir kadının kızgınlığı benim için çok önemli yapıldığı bir görüşmeydi. Farklı semtlerde toplumsal cinsiyetin sınırlarını belirlediği farklı kent deneyimleriyle karşılaştım ve bu sebeple herkes için hizmetlere erişimin olması, kentsel mekanları herkesin güvenle kullanabileceği şekilde hizmetlerin sunulmasını umuyorum bu çalışmayla” (Saha Çalışanı 2)

Nitel araştırma sahası

Nitel araştırma sahası, literatürde kent politikalarından dışlandığı sıklıkla belirtilen nüfus gruplarından amaca yönelik örnekleme ile belirlenen yaş, cinsiyet kimliği/cinsel yönelimi ve engellilikle ilişkili özellikleri ve bu çerçevedeki kesişimsel boyutları görebileceğimiz genç, orta yaş ve yaşlı kadın, erkek ve LGBTİ+ bireylerle ve farklı cinsiyet kimliklerine/cinsel yönelimlere sahip görme ve ortopedik engelli kişilerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeleri ifade etmektedir. Araştırmada derinlemesine görüşmeler aracılığıyla deneyimlerine odaklandığımız özneler, yaş, cinsiyet kimliği/cinsel yönelimi ve engellilikle ilişkili özellikleri açısından kesişimsel boyutları görebileceğimiz şekilde seçilmiş 37 kişiden oluşuyor. (Derinlemesine görüşmelerle deneyimlerine odaklanılan kişilerin biricik özelliklerine ilişkin bilgiler, araştırma öznelerinin sosyo demografik özelliklerini ele aldığımız bir sonraki bölümde yer alan Tablo 5'te görülebilir).

Derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirilmesi, nicel araştırma sahası devam ederken başlamış olsa da, gerek görüşmelerin gerekse görüşme dökümlerinin uzun sürmesi nedeniyle Nisan 2020'ye kadar devam etti. Bu nedenle derinlemesine görüşmelerin bir kısmı COVID 19 salgını nedeniyle gündeme gelen karantina koşullarında online olarak yürütülmüştür. Online görüşmeler, alışıksız olmadığımız görüşme türleri olduğu için bu konuda biraz araştırma yapmamız ve dikkat edilmesi gereken noktaları değerlendirmemiz gerekti.

Bu çerçevede özellikle etik açıdan görüşme öncesinde araştırma özneleriyle paylaştığımız bilgilendirme metninde görüntü ve ses kaydı alınması konusundaki vurgularımızı netleştirdik. Görüntü ya da ses kaydı alınması konusunda araştırma öznelerinin rahatsızlıkları varsa kesinlikle kayıt almadan görüşme notları tuttuk. Bu çerçevede görüşmeleri, büyük oranda iki görüşmecinin de katıldığı görüntülü platformlarda (Zoom, whatsapp gibi) gerçekleştirdik ve katılımcıların onayları doğrultusunda kayıt altına aldık. Özellikle 65 yaş ve üzerindeki kişilerle whatsapp üzerinden görüşme yapmak daha kolay oldu. Ancak özellikle görme engelli bireylerle yapacağımız görüşmelerde görüntü kullanmak gereksizdi, bu nedenle bu kişilerle telefonla görüşme yaptık. İşitme engelli bireylerle ise online platformda görüşmemiz ne yazık ki mümkün olmadı. Bu açıdan kentsel hareketlilik ve hizmetlere erişim bağlamında işitme engelli bireylerin görüşlerini dâhil edemediğimizi belirtmek istiyoruz.

Görüşmelerimiz genellikle 50-60 dakika sürdü. Derinlemesine görüşmeleri, daha önce derinlemesine görüşme deneyimi olan dört kişi ile yürüttük, bu kişilerin yanında görüşmeye aktivistlerimiz katıldı. Böylece hem aktivistlerimiz görüşmelere katılarak ve görüşmelerin dökümlerini yaparak deneyim sahibi olmuş oldu hem de bizler süreci daha hızlı bir şekilde tamamlayabildik. Araştırma öznelerine analiz sürecinde Kentli 1, Kentli 2 gibi isimler verdik ve sözlerinden alıntı yaptığımız yerlerde de bu isimleri kullandık.

Karma araştırma analiz süreci

Verilerinin analizi nicel araştırma, nitel araştırma ve karma araştırma boyutlarında farklı süreçleri içermektedir. Bu açıdan nicel araştırma ve nitel araştırma boyutlarında verilerin toplanması ve üretilmesi farklı araçlarla gerçekleştirilmiş, verilerin analizleri ayrı ayrı yapılmıştır. Karma araştırma boyutunda ise, nicel ve nitel analiz sonuçları daha önce belirlenmiş olan ortak kavramlar altında bir araya getirilerek birbiriyle ilişkilendirilmiş ve bütünlük bulgular çerçevesinde raporlanmıştır.

Nicel araştırma kapsamında gerçekleştirdiğimiz analiz, anket formu ve saha çalışanlarının gözlemleri üzerinden verilerin toplanması ve toplanan verilerin analize hazır hale getirilmesi süreci ile başlamıştır. Kullanılan anket formu kapsamında hane halkının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler, hanede yaşayan kişilerin yaş, cinsiyet beyanı, eğitim, gelir, sağlık ve engel durumu ile vatandaşlık statüsüne ilişkin bilgi edinmemizi sağlayacak sorulara verilen cevaplar çerçevesinde analiz edilmiştir. Kadınların kentsel hareketlilik pratiklerini anlamak amacıyla geliştirilmiş sorular, kadınların istihdam ve eğitim ihtiyaçları için kentin diğer bölgelerine giderken hangi ulaşım biçimlerini ne zamanları, ne sıklıkla ve ne kadar zaman harcayarak kullandıkları, kent merkezine ne sıklıkla, hangi amaçla, nasıl, kimlerle gittikleri bilgisini elde etmeyi amaçlamıştır. Kadınların kentsel hizmetlerden yararlanma durumuna ilişkin analiz ise, yaşanan hane, bina ve ev/bina dışı kentsel hizmetlerden memnuniyet durumları, kentsel alanda hizmet veren kurum ve kuruluşlara yönelik memnuniyet durumları ile Çankaya'daki kentsel hizmetlerin geliştirilmesine ilişkin önerileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu kapsama kentsel hareketliliği ve kentsel hizmetlerden yararlanma süreçlerini belirleyen güvende olma durumu, yaşanan bölgedeki güvensizlik koşullarını, farklı ulaşım biçimlerinin kullanımı sürecinde gündüz ve gece saatlerinde hissedilen güvenlik algısı çerçevesinde ele alınmış; gündelik yaşam ihtiyaçlarının karşılanması açısından kent merkezinin yeterliliği konusundaki düşünceler de analize dâhil edilmiştir. Kadınların kentle ilişkilene biçimleri/aidiyet durumları ise, yaşadıkları haneye/semte ilişkin sosyo-kültürel ve sınıfsal değerlendirmeleri, sivil toplum üyeliklerine, Çankaya'da yaşama sürelerine, kentte büyümüş olma durumlarına ilişkin değerlendirmeleri üzerinden analiz edilmiştir. Nicel araştırmadan elde edilen verileri analiz edebilmek ve görselleştirmek için *IBM SPSS Statistics 23/Nicel Veri Analizi, Microsoft Excel ve Power BI Desktop Paket Programları* kullanılmıştır. Analiz kapsamında temel dağılımların ötesinde hane halkının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin olarak elde edilen bilgiler ile kadınların kentte güvende hissetmelerine, kentle ilişkilene/aidiyet algılarına, kentsel

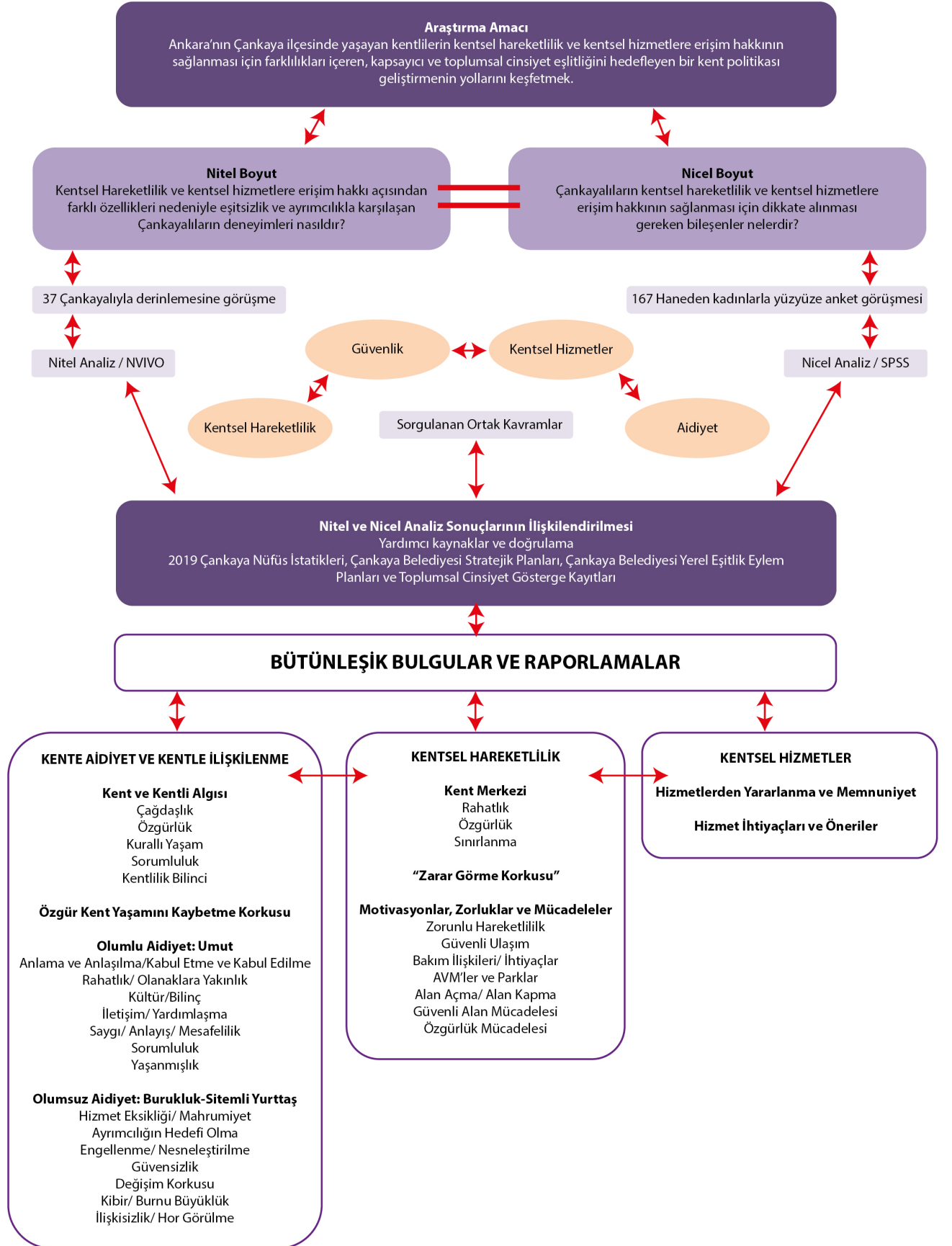
hareketliliğe ve kentsel hizmetlerden yararlanma durumlarına ilişkin değerlendirmeleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu çerçevede farklı özellikler üzerinden karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında ise analiz süreci, verilerin üretimi açısından derinlemesine görüşmelerle birlikte başlamıştır. Derinlemesine görüşmeler sonrası araştırmacılar, ilk izlenimlerini paylaşmış, kayıt altına alınan görüşmelerin transkript süreci de bu açıdan bir ön analiz süreci olarak işlemiştir. Derinlemesine görüşmeleri yürüten dört araştırmacı, kentle ilişkilene/aidiyet, kentte güvende hissetme, kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlerden yararlanma temaları altında analizde dikkate alınması gereken noktalara ilişkin ilk izlenimlerini ve ilişkili noktalara ilişkin görüşlerini paylaşmıştır. Derinlemesine görüşmelerin transkripti, *Inq Scribe* ve *Google Documents Voice-Typing* programları kullanılarak ve kooperatif aktivistlerinin desteğiyle tamamlanmıştır. Toplam 538 sayfayı bulan dokümanlar, *NVIVO 12 Nitel Veri Analizi Paket Programı* aracılığıyla üç araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

Nitel analiz süreci, üç aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Önce araştırmacılar, görüşmelerden elde edilen bilgileri tümünden gelimci bir yaklaşımla daha önce belirlenmiş olan temel kavramlar altında birleştirmiş ve her kavram altında tümevarımcı bir yaklaşımla satır satır (*line by line*) kodlama yaparak nüansları yakalamaya çalışmıştır. *Satır satır* kodlama ile ulaşılan kodlar arasındaki ilişkiler üzerinden ise, temel kavramlar altındaki alt temalara ulaşılmıştır. Analizin ikinci aşaması, ulaşılan temalar arasındaki ilişkileri keşfetme aşamasıdır. Bu çerçevede ulaşılan temalar ve kodlar arasındaki ve görüşülen öznelerin seçiminde belirleyici olan özellikleri ile ulaşılan temalar arasındaki ilişkileri keşfetmek amacıyla karşılaştırmalı sorgulamalar yapılmıştır. Bu aşamada ayrıca, belirli temalar altında kullanılan kavramların sıklığına ilişkin kavram sıklığı sorgulamaları da gerçekleştirilmiştir. Analizin üçüncü aşaması, araştırma bulgularının ortaya koyulması ve görselleştirilmesi için gerçekleştirilen sorgulamaları içermiştir. Tüm analiz sürecinde sadece ayrımcılık ve eşitsizliklere ilişkin deneyimleri değil, bireylerin ayrımcı ve eşitsiz koşullarla nasıl mücadele ettiklerine ilişkin bilgileri de görünür kılmak amaçlanmıştır.

Karma araştırma kapsamında, nicel ve nitel analizlerden elde edilen ayrı bulgular öncelikle daha önce belirlenmiş olan ortak kavramlar altında bir araya getirilmiş ve birbiriyle ilişkilendiği noktalar belirlenmiştir. Bulgular üzerinden ilişkilendirme yapılırken, farklılıklar, ortaklıklar ve yakınlık durumları irdelenmiştir. Bu "*çoklu analiz şekli sosyal bilimlerde 'üçgenleme' ya da 'yakınsak doğrulama' olarak kavramsallaştırılır*" (Lune ve Berg, 2016) ve toplumsal gerçekliğin sosyal olarak nasıl inşa olduğuna dair araştırmacıya ve okuyucuya daha geniş bir perspektiften bakabilme olanağı sunar. Böylece nicel ve nitel analiz bulgularında ortaya çıkan farklı boyutlar, farklı gruplar açısından anlamın farklılaşabildiği noktalara ilişkin fikir geliştirmemizi ve gerçekliği belirleyen güç ilişkilerini anlamlandırmamızı mümkün kılmıştır. Bununla beraber farklı analiz sonuçlarının ilişkilendirilmesi sürecinde 2019 Çankaya Nüfus İstatistik Kayıtları, Çankaya Belediyesi'nin Stratejik Planları, Yerel Eşitlik Eylem Planları ile toplumsal cinsiyet göstergelerine ilişkin kayıtları yardımcı kaynaklar olarak kullanılmıştır. Bu doküman ve kayıtların incelenmesi ile, ortaya konulan bütünleşik bulgularda boşlukların doldurulması, farklılaşan bilgilerin doğrulanarak anlamlandırılması sağlanmıştır. Sonuç olarak, nicel ve nitel araştırma analizlerinden elde edilen sonuçların bütünleşik analizi ile elde edilen karma araştırma bulguları, raporlanarak sunulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1: Karma araştırma ve raporlama süreci

ARAŞTIRMA ÖZNELERİ: SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

Türkiye Nüfus İstatistiklerine göre (TUİK, 2019), Türkiye'nin İstanbul-Esenyurttan sonra gelen ikinci en kalabalık ilçesi 944.609 nüfusu ile Çankaya. Bununla beraber nüfusunun %52,1'sinin kadınlardan oluşması, Çankaya'yı Türkiye'nin kadın nüfusu en yoğun ilçesi yapıyor.

Çankaya'da yaşayan kadınların ise, %38,9'u ölüm, boşanma ya da hiç evlenmemiş olma gibi nedenlerle bekâr kadınlar.

Çankaya'nın bir diğer özelliği, yaşlı nüfusun yoğunlaştığı bir ilçe olmasıdır. TUİK (2018) istatistiklerine göre, Çankaya'nın % 17,6'si 65 yaşın üzerindeki yaşlı bireylerden oluşuyor. Türkiye Nüfus İstatistiklerine göre (TUİK, 2019) yaşlı nüfusun Türkiye nüfusu içerisindeki oranının %9,1 ve yaşlı nüfusun %55,8'inin kadınlardan oluştuğu düşünüldüğünde, Çankaya'nın yaşlı nüfus yoğunluğu dikkat çekici.

TUİK (2018) istatistiklerine göre, Çankaya'da sosyo-ekonomik statüsü açısından yoğun olarak orta ve üstü düzeyde ekonomik³ güce sahip bireyler yaşıyor (%68,4). Eğitim düzeyi açısından ele alındığında ise, Çankaya'da yaşayanların %46,1'i lisans düzeyinde veya daha üst düzeyde eğitime sahip.

Nicel araştırma boyutunda araştırma özneleri

Çankaya'ya ilişkin istatistikler, araştırmanın nicel boyutunda yürütülen anket çalışmasına katılan öznelerin ve birlikte yaşadıkları hane üyelerinin sosyo-demografik özellikleriyle uyumlu görünüyor (Tablo 3 ve Tablo 4).

Tablo 3'te sunulan bilgiler çerçevesinde araştırmaya katılan kadınların %22,9'u 65 yaş ve üzerinde. 65 yaşın üzerindeki kadınlar, genellikle kendilerine ait düzenli geliri olan yalnız ya da bir başka kadın hane üyesiyle birlikte yaşayan ve kronik sağlık sorunları olan bireyler.

Yine araştırmada görüşlerini aldığımız kadınların %38,9'u lisans düzeyinde %33,4'ü ise lise düzeyinde eğitim almış kadınlar. Eğitim düzeyinin yüksek olması, araştırma katılımcıları arasında gelir sahibi (çalışma geliri ya da emekli maaşı) kadınların oranına da yansımıştır. Bu çerçevede araştırmaya katılan her 10 kadından yaklaşık 6'sının düzenli bir gelire sahip olduğunu söyleyebiliriz. Kadınların gelire sahip olması, yaş, engel ve sağlık durumundaki farklılıklar üzerinden kentle ilişkilene/aidiyet, kentsel hizmetlere ve olanaklara erişim açısından da farklılaşan deneyimleri gündeme getirmesi açısından önemli nüanslara işaret ediyor.

³ Sosyo ekonomik statü açısından A ve B sınıfında olanlara ilişkin verileri ifade etmektedir. Bu sınıflandırmaya göre A, elit tabaka, soylu aileler, serveti en az 2-3 nesilden gelenler, büyük sanayiciler, üst düzey yöneticiler ve ünlü serbest meslek sahipleri (doktor, avukat) olarak tanımlanır. B ise, yeni zengin olan özel sektör yöneticileri, gazeteci, yazar, kamu üst düzey yöneticileri ve orta-büyük esnafı tanımlamak için kullanılmaktadır (<https://www.endeksa.com/tr/analiz/ankara/cankaya/demografi>)

Tablo 3: Anket görüşmesine katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri

Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri	Sayı	Yüzde	Ortalama
Görüşme Yapılan Kadınların Yaş dağılımı			
65 Yaş ve üzeri	41	(24,5)	48,19
35-64 yaş arası	88	52,7	
18-34 yaş arası	38	(22,8)	
Toplam	167	100	
Görüşme Yapılan Kadınların Eğitim Durumu			
Okuma-yazma bilmiyor /Diploması yok /İlkokul	27	(16,2)	-
Ortaokul	18	(10,8)	
Lise	57	34,1	
Lisans ve üstü	65	38,9	
Toplam	167	100	
Görüşme Yapılan Kadınların Gelir Durumu			
Görüşme Yapılan Kadının Geliri Var/Çalışıyor/Emekli	98	58,7	-
Görüşme Yapılan Kadının Geliri Yok/Çalışmıyor	69	41,3	
Toplam	167	100	
Görüşme Yapılan Kadınların Sağlık Durumu			
Kronik Sağlık Sorunu Var	63	37,7	-
Kronik Sağlık Sorunu Yok	104	62,3	
Toplam	167	100	
Görüşme Yapılan Kadınların Engellilik Durumu			
Görüşme Yapılan Kadının Herhangi Bir Engeli Var	16	(9,6)	-
Görüşme Yapılan Kadının Herhangi Bir Engeli Yok	151	90,4	
Toplam	167	100	
Görüşme Yapılan Kadınların Vatandaşlık Durumu			
T.C. Vatandaşı	163	97,6	-
T.C. Vatandaşı değil	4	(2,4)	
Toplam	167	100	
Gözlem sayısının 50'nin altında olduğu değişkenlere ilişkin yüzdeler parantez ( ) içinde verilerek, bu yüzdelerin yorumlanmasına dikkat çekilmiştir.			

Bununla beraber araştırmada yer alan her 10 kadından yaklaşık 4'ünün kronik bir sağlık sorunu olduğunu, 1'inin ise kendisini engelli olarak tanımladığını görüyoruz. Sağlık sorunları açısından kadınların en çok yaşa bağlı olarak da arttığını söyleyebileceğimiz tansiyon, kalp rahatsızlıkları, ortopedik rahatsızlıklardan bahsettiklerini görüyoruz. Bunlara ek olarak, iç hastalıkları, solunum ve psikolojik rahatsızlıklar da dile getirilen diğer sağlık sorunları. Kadınların kendilerini engelli olarak tanımlamalarında ise, başta yürüme ya da merdiven inip çıkma gibi hareket güçlüğüne gönderme yapan ortopedik engel türleri geliyor. Ayrıca görme ya da duyma zorluğu yaşamak ve ilaç kullanmadığı zamanlarda yaşamını sürdürme konusunda güçlük çekmek gibi kronik sağlık sorunlarının zaman zaman engellilik olarak da tanımlandığını akılda tutmak gerek.

Tablo 4: Anket görüşmesine katılan kadınların hane kompozisyonu

Kadınların Hane Kompozisyonu Bilgileri	Sayı	Yüzde
Hane Kompozisyonu/Hane üyelerinin cinsiyeti ekseninde		
Yalnız Yaşayan Kadınlar	31	(18,6)
Yalnızca Kadınların Bulunduğu Haneler	19	(11,4)
Evde 18 Yaş Üzerinde En Az Bir Erkeğin Bulunduğu Haneler	117	70,1
Toplam	167	100
Hane Kompozisyonu/65 yaş ve üzerinde üye ekseninde		
Hanede 65 Yaş Üstü Birey Var	49	(29,3)
Hanede 65 Yaş Üstü Birey Yok	118	70,7
Toplam	167	100
Hane Kompozisyonu/18 yaşın altındaki çocuklar ekseninde		
Okul Öncesi Çocuğun Bulunduğu Haneler	11	(6,6)
Okul Çağında Çocuğun Bulunduğu Haneler (5-14 yaş)	24	(14,4)
Ergenlik Çağında Çocuğun Bulunduğu Haneler (15-17 yaş)	9	(5,4)
Hanede Çocuğun Bulunmadığı Haneler	123	73,6
Toplam	167	100
Hanedeki Üyelerin Genel Sağlık Durumu		
Görüşme Yapılan Kadının Sağlık Sorunu Var	44	(26,3)
Görüşme Yapılan Kadın Dışında Sağlık Sorunu Olan Üye var	23	(13,8)
Görüşme Yapılan Kadınla Birlikte Sağlık Sorunu olan Başka Bir Üye Var	19	(11,4)
Hanede Sağlık Sorunu Olan Kimse Yok	81	48,5
Toplam	167	100
Hanedeki Üyelerin Engellilik Durumu		
Görüşme Yapılan Kadının Engellilik Durumu	16	(9,6)
Görüşme Yapılan Kadın Dışında Engelli Birey Var	10	(6)
Görüşme Yapılan Kadınla Birlikte Engelli Başka bir Üye Var	1	(0,2)
Hanede Engelli Üye Yok	140	84,2
Toplam	167	100
Gözlem sayısının 50'nin altında olduğu değişkenlere ilişkin yüzdeler parantez ( ) içinde verilerek, bu yüzdelerin yorumlanmasına dikkat çekilmiştir.		

Türkiye'deki engelli nüfusa ilişkin en son veri, Türkiye'de engelli nüfus oranının %6,9 olduğunu gösteriyor ve bu oran içerisinde kadın engellilerin oranı erkeklerden biraz daha yüksek (TUIK, 2011). Bu veri oldukça

eski olmakla birlikte nicel araştırma sahasından elde ettiğimiz verilerle bir arada değerlendirildiğinde, engellilik ve sağlık durumunun yaşla birlikte arttığı da dikkate alınarak Çankaya için yaş, engellilik ve sağlık durumu kesişiminde kadınların özel ihtiyaçlarına yönelik önlemlerin tanımlanması gerektiğini söyleyebiliriz. Bu önlemlerin tanımlanması sürecinde ise, bakım ilişkilerinde bağımsızlığı temel alan bir anlayışın geliştirilmesi gerekiyor. Çünkü araştırmaya katılan her 10 kadından 3'ü 65 yaşın üzerinde olan yaşlı, 10 kadından 1'i engelli ve 10 kadından 2'si kronik sağlık sorunu olan bir hane üyesiyle birlikte yaşıyor (Tablo 4). Bu veri Çankaya'da yaşayan yaşlılara, engellilere ve sağlık sorunu olan bireylere yönelik kentsel hizmetlerin geliştirilmesinde bakım ilişkilerinin toplumsal cinsiyet boyutunu dikkate almak gerektiğini göstermesi açısından önemli. Bu açıdan hizmetler geliştirilirken hem yaşlıların, engellilerin ve kronik sağlık sorunu yaşayan kentlilerin hem de bu kişilerin birlikte yaşadıkları kadınların kentsel alanda bağımsız hareket etme haklarının gerçekleştirilmesi meselesi dikkate alınmalıdır. Bu noktada araştırmada elde edilen bulgular, önemli ipuçları sunuyor.

Benzer şekilde bakım ilişkileri üzerinden araştırmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarını ele aldığımızda, her 10 kadından yaklaşık 3'ünün çocuğu var (Tablo 4). Bu çocukların büyük çoğunluğu ise, okul öncesi dönemdeki çocuklar. Araştırma bulguları, bu konuda kadınların kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim açısından sorunlarla karşılaşabildiklerine ilişkin bilgilere ve önerilerine yer veriyor.

Çankaya Belediyesi'ne ait Çankaya Evleri, 2013 yılından bu yana farklı uyruklardan toplam 728 kişiye Türkçe okuma-yazma kursu hizmeti sunmaktadır. Kursiyerlerin %83'ü kadınlardan oluşmaktadır.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Anket çalışmasına katılan kadınların büyük çoğunluğu Türkiye Cumhuriyeti yurttaşıdır. Ancak İranlı, Suriyeli ve Özbek olan kadınlarla da karşılaşmış olması, kentsel hizmetlere erişim ve kentsel hareketlilik hakkının ele alınması sürecinde farklılaşan kültürel özellikleri dikkate almak gerektiğini gösteriyor. Bu noktada özellikle dil kursları gibi hizmetlerin önemli olduğunu akılda tutmak gerek.

Son olarak feminist ilkelerle yürüttüğümüz nicel araştırma sahasının ortaya koyduğu bir nokta da kadın olmayı, ikili cinsiyet kalıpları içerisinde çıkartıp kişilerin beyanına göre tanımladığımızda kadın olma hallerinin cinsiyete özgü özelliklere göre (cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi) farklılaşabildiğidir. Bu açıdan anket çalışması kapsamında kapısını çaldığımız bir hane üyesinin kendisini "trans kadın" olarak tanımlamış olması, kadın olma deneyimini bütüncül bir yerden bakarak anlamak için nicel araştırmalarda feminist perspektifin önemini gösteriyor. Dolayısıyla bu tür bir duyarlılık olmadığı süreçte, LGBTİ+'ların görünürlüğünü sağlamanın mümkün olmadığını vurgulamak isteriz.

Nitel araştırma boyutunda araştırma özneleri

Araştırmanın nitel boyutunda Çankaya özelinde kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkının nasıl gerçekleştiğini eşitsizlik, ayrımcılık ve mücadele deneyimleri üzerinden anlamak amacıyla deneyimlerine odaklandığımız araştırma özneleri, farklı yaşlardaki ve farklı cinsiyet kimliği/cinsel yönelime sahip engelli olan ve olmayan 37 bireyden oluşmaktadır.

Yaş kriteri çerçevesinde 65 yaş ve üzerinde olan 5 kişiyle (4 kadın, 1 erkek) ve 40 yaş ve üzerindeki 4 LGBTİ+ bireyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bunun nedeni, 65 yaş ve üzerindeki bireylerin demografik olarak farklılaşan sosyo-ekonomik konumları nedeniyle farklılaşan eşitsizlik ve ayrımcılık deneyimlerinin

olmasıdır. Bununla beraber LGBTİ+'lar açısından 40 yaş ve üzerindeki bireyler de bu çerçevede ele alınmıştır. Çünkü LGBTİ+'ların hizmetlere erişim ekseninde farklılaşan ihtiyaçları anaakım yaşlılık tanımı dışında kalmaktadır. Bu açıdan özellikle Kaos GL tarafından "*birlikte yaş almaya*" mottosuyla kurulan Lubunya 40+ İnisiytifi'nin tanımından yola çıkılmıştır.

Cinsiyet, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim kriteri çerçevesinde ise, toplam 9 LGBTİ+, 20 kadın ve 8 erkekle görüşülmüştür. Bu grup içerisinde farklı cinsiyet beyanlarına sahip 4 bedensel engelli 5 görme engelli birey yer almaktadır.

Bununla beraber nitel araştırma kapsamında deneyimlerine odaklandığımız bireylerin, farklı sosyo-demografik özellikleri çerçevesinde biricik özelliklere sahip olduğunu vurgulamak isteriz. Araştırma öznelere ilişkin özelliklerine ilişkin daha ayrıntılı bilgiler, Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Derinlemesine görüşme yapılan öznelerin sosyo-demografik özellikleri

	Yaş	Cinsiyet Beyanı	Engel Durumu	Düzenli Gelir Durumu	Eğitim Durumu	Sağlık Sorunu	Vatandaşlık
Kentli 1	65	Kadın	--	Düzenli/emekli	Lisans	Var /Tansiyon	TC
Kentli 2	40	Eşcinsel kadın	--	Düzenli	Lisans	Var	TC
Kentli 3:	33	Kadın	Bedensel eng.	Düzenli	Doktora	Yok	TC
Kentli 4	26	Efemine erkek	Görme eng.	Düzenli	Y. Lisans	Var /Depresyon	TC
Kentli 5	38	Kadın	Görme eng.	Düzenli	Doktora	Yok	TC
Kentli 6	23	Erkek	Bedensel eng.	Düzenli değil	Lisans	Yok	TC
Kentli 7	49	Trans kadın	--	Düzenli değil	Lise	Yok	TC
Kentli 8	Gizli Eşcinsel olduğunu belirtmesi nedeniyle bilgileri gizlenmiştir						
Kentli 9	65	Kadın	--	Düzenli	Doktora	Var	TC
Kentli 10	53	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Var /MS	TC
Kentli 11	31	Eşcinsel erkek	--	Düzenli	Doktora	Yok	TC
Kentli 12	43	Kadın	Görme eng.	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 13	56	Kadın	Görme eng.	Düzenli /Emekli	Y.Okul	Var	TC
Kentli 14	27	Trans erkek	--	Düzenli değil	Lisans	Var/Astım	TC
Kentli 15	52	Kadın	--	Düzenli /Emekli	Lisans	Var	TC
Kentli 16	42	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 17	47	Kadın	--	Düzenli değil	Lisans	Yok	TC
Kentli 18	36	Erkek	Görme eng.	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 19	33	Erkek	Bedensel eng.	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 20	24	Cinsiyetsiz	--	Düzenli değil	Lisans	Yok	Azeri
Kentli 21	25	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Var	TC
Kentli 22	37	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 23	36	Kadın	Bedensel Eng.	Düzenli	Doktora	Yok	TC
Kentli 24	40	Trans kadın	--	Düzenli	Lise	Var /Tansiyon	TC
Kentli 25	65	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Var /Tansiyon	TC
Kentli 26	47	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 27	41	Kadın	--	Düzenli	Lise	Var	TC
Kentli 28	57	Kadın	--	Düzenli /Emekli	Lisans	Var /Astım	TC
Kentli 29	43	Erkek	--	Düzenli	Y. Lisans	Yok	TC
Kentli 30	26	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 31	24	Kadın	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 32	25	Erkek	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 33	42	Lubunya	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 34	71	Kadın	--	Düzenli /Emekli	Lisans	Var /Tansiyon	TC
Kentli 35	69	Erkek	--	Düzenli	Lisans	Var /Tansiyon	TC
Kentli 36	36	Erkek	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC
Kentli 37	39	Erkek	--	Düzenli	Lisans	Yok	TC

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölüm, araştırmanın nicel ve nitel boyutları kapsamında üretilen bilginin bütünleştirilerek analiz edilmesiyle ortaya çıkan bulguları içermektedir. Araştırma bulguları, üç temel başlık altında sunulmaktadır.

ÇANKAYALILAR İÇİN KENTE AİDİYET VE KENTLE İLİŞKİLENME

Çankayalıların kent ve kentli algısı:

“Çağdaş” ve “Özgür” “Kurallı Yaşam”ın “Sorumluluğu”

Çankayalılar için Kentle İlişkilenme:

Burukluk ve Umut Arasında *“Sitemli Yurttaş”*

ÇANKAYALILAR İÇİN KENTSEL HAREKETLİLİK

Çankayalılar için kentsel hareketliliğin temel belirleyeni:

“Zarar görme korkusu”

Çankayalıların Kentsel Hareketlilik Deneyimleri:

Motivasyonlar, Zorluklar ve Mücadeleler

ÇANKAYALILAR İÇİN KENTSEL HİZMETLER

Çankayalıların Kentsel Hizmetlerden Yararlanma Durumu ve Memnuniyeti

Çankayalıların Kentsel Hizmet İhtiyaçları ve Önerileri

ÇANKAYALILAR İÇİN KENTE AİDİYET VE KENTLE İLİŞKİLENME

Kente aidiyet ve kentle ilişkilene, bireylerin içerisinde yaşadıkları demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel koşullar çerçevesinde kurdukları ilişkilerle, bu ilişkilere atfettikleri anlamlarla ve bu anlamlar üzerinden geliştirdikleri beklentilerle inşa olur.

Bu açıdan aidiyet/kentle ilişkilene kavramı altında yapılan nicel analiz sonuçları, Çankaya'da yaşayan her 10 kadından 8'inin "*kent ya da anakent/metropol*"de büyüdüğünü, dolayısıyla kentsel yaşamı deneyimleme sürelerinin yüksek olduğunu gösteriyor. Yine Çankaya'da yaşayan 10 kadından 5'inin oturduğu evin tapusu kendisinin ya da eşinin üzerine veya eşiyile ortak paylaşılmış durumda. Bu kadınların çoğu (%88) konut için herhangi bir kredi borcu ödemediklerini belirtmiş. Bu durum kendilerine ait düzenli geliri olan 65 yaş üzerindeki ve çalışan kadınlar için daha yaygın bir özellik olarak görülüyor. Araştırmamıza katılan her 10 Çankayalı kadından yaklaşık 4'ü ise kiracılık koşullarında ancak ziyaret ettiğimiz hanede yaşama süreleri ortalama 12 yıl, bu da çok sık konut değiştirmedikleri ve Çankaya'da yerleşik oldukları şeklinde yorumlanabilir. Refah koşulları açısından Çankayalı kadınların %65,9'u kendilerini "*orta halli*", %15,5'i de "*orta üstü ve zengin*" olarak tanımlıyor. Dolayısıyla ortalama 21 yıldır Çankaya'da yaşayan ve çoğu eğitilmiş olan kadınlar, kentle ilişkilerini Çankaya'da yaşamının anlamını da belirleyen belirli bir sınıfsal ve kültürel konumdan bakarak geliştiriyorlar. Nitel analiz sonuçları da bunu destekleyen derinlikli bilgiler edinmemizi sağlıyor. Bu çerçevede Çankayalıların kenti ve kentli olmayı, "*çağdaş*" değer ve ilkelerin yarattığı "*özgür*" yaşam biçiminin sürdürülmesindeki sorumluluklar çerçevesinde anlamlandırdıklarını söyleyebiliriz. Bu noktada hem nitel hem de nicel analizin ortak bir bulgusu olarak, Çankaya'nın modern ve çağdaş yapısının geleneksel ve muhafazakâr özelliklerle birlikte karma bir yapıya dönüşmesinden kaynaklanan bir korkunun ortaya çıktığını belirtmek gerek. Nicel analiz sonuçlarına göre, Çankaya'da yaşayan kadınların yarısı semtlerinde çoğunlukla "*modern*" insanların olduğunu belirtiyor. Görüştüğümüz her 10 kadından 3'ü yaşadıkları semtte "*karma*" yani "*hem modern hem de geleneksel/muhafazakâr ve dindar*" kişilerin bulunduğunu belirtiyorlar. Görüştüğümüz her 10 kadından 2'si ise yaşadıkları semti geleneksel/muhafazakâr ve dindar özellikteki kişilerin yaşadığı bir semt olarak tanımlamış. Saha notları, bu tanımlamaların nitel analiz çerçevesinde keşfedilen "*özgürlük*" hissini "*kaybetme korkusu*" ile yakından ilişkili olduğunu gösteriyor. Bu duygunun Çankayalıların gerek kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlere erişim hakkını nasıl deneyimlediklerini gerekse kentsel hizmetlere ilişkin beklenti ve taleplerini belirleyen bir aidiyet eksikliği yarattığını söyleyebiliriz.

Buna ek olarak, Çankaya'da yoksulluğun olmadığını söyleyemeyiz. Nicel analiz sonuçlarına göre Çankaya'da yaşayan her 10 kadından 2'si kendilerini "*yoksul*" ya da "*orta hallinin altında*" olarak tanımlıyor. Kendisini "*yoksul*" ya da "*orta hallinin altında*" olarak tanımlayan kadınların büyük çoğunluğu "*sosyal yardım*" almadıklarını (%95,8) belirtmiş. Bu noktada kendisini yoksul olarak tanımlama durumunun evde sağlık sorunu olan birinin bulunmasıyla ilişkili olması dikkate değer bir bulgu ve yoksulluğun yoksunlukla bağlantısını kuracak sosyal hizmetlere duyulan ihtiyacı gösteriyor. Nitekim Çankayalı kadınların %57,5'i yaşadıkları semtin refah düzeyini "*orta halli*", %15,6'sı ise "*orta üstü ve zengin*" olarak tanımlıyorlar. Dolayısıyla kadınların yoksul olduklarına ilişkin tanımlamalarının aynı mahallerde birlikte yaşadıkları kişilerin refah düzeylerini daha yüksek bulmaları ya da hanede sağlık sorunlarının bulunması gibi nedenlerle görece bir yoksulluk/yoksunluk olarak anlam bulduğunu söyleyebiliriz. Kentsel hizmetlere erişim ve kentsel hareketlilik kavramları altında gerçekleştirdiğimiz nicel ve nitel analizler de bu sonuçları destekler nitelikte, Çankayalıların farklılaşan özellikleri üzerinden gündelik kent yaşamında ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri olanak ve hizmetlere erişimde güçlüklerle karşılaştıklarını gösteriyor. Bu noktada nitel araştırmadan elde edilen sonuçlar, kentsel hizmetlere erişimde dışlanma pratikleriyle beslenen "*eksiklik*" ve "*yarımlık*" halinin kente aidiyeti ve kentle ilişkilenemeyi nasıl biçimlendirdiğini göstermesi açısından önemli bilgiler sunuyor.

Bu çerçevede kendisini “tam olarak kentli” hissedemeyen, “yarım”, “eksik” ve “sitemli” bir yurttaş profilinin ortaya çıktığını görüyoruz. Bu “sitemli yurttaş” profilini anlamının yolu ise, Çankayalıların kenti ve kentli olmayı nasıl anlamlandırdığını keşfetmekten geçiyor.

Çankayalıların kent ve kentli algısı: “çağdaş” ve “özgür” “kurallı yaşam”ın “sorumluluğu”

Araştırma bulgularına göre, Çankayalılar için kenti tanımlayan en temel özellik, kentin kurallı, ilkeli bir yaşamı ve kentlilik bilincini gerektiriyor olması. Bu çerçevede nicel araştırma sahası sürecindeki gözlemlerimiz nitel araştırma kapsamında deneyimlerine odaklandığımız öznel ifadeleriyle anlam buluyor. Bu noktada Çankayalılar kenti ve kentte yaşamı belirleyen “çağdaş” değer ve ilkelerin görece olarak yarattığı “özgür” yaşam biçiminin sürdürülmesindeki sorumluluklara vurgu yapıyorlar. Görme engelli olan Kentli 12 (43 yaş, kadın) bunu en açık haliyle “bu yaşamı sürdürmeye katkısı olan, iradesi olan herkes kentlidir... Olanaklarını geliştirmeye dönüştürmeye yönelik adım atan herkes denilebilir. Ya da o çabanın gözlemcisi olan” olarak ifade ediyor. Birçok katılımcının ifadelerinde anlam bulan bu vurgu, Çankayalıların kent yönetiminde söz sahibi olma talepleri ve beklentileri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu talep ve beklentinin ise çağdaşlıkla ilişkilendirilen kent yaşamında “özgürlük” hissini “kaybetme korkusu”yla biçimlendiğini söyleyebiliriz.

Çankayalı katılımcıların değerlendirmeleri, bir kentte olmazsa olmazların başında kentsel hizmetlerin -erişilebilir bir alt yapı ve ulaşım, sağlık, istihdam, kültür-sanat ve sosyalleşme olanaklarının- geldiğini gösterir nitelikte. Nicel araştırma analizi ile elde ettiğimiz sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, kentsel hizmetlere ilişkin memnuniyetsizliklerin de yoğun olarak bu gerçeklikte temellendiğini görüyoruz. Nitel araştırma kapsamında deneyimlerine odaklandığımız Kentli 27, kentli olmayı “Göçer olmamak yani yerleşik olmaktır” şeklinde tanımlarken tam da bulunduğu kente ait hissetmenin temel refah hizmetlerine erişebilmekle ilişkisinden bahsediyor:

“Yani ekmeği de oradan kazanacaksın, sosyalliğini de oradan kazanacaksın, eğlenceyi de oradan yapacaksın, ondan sonra evin orası olacak yani home dediğin yer artık orasıdır. Yani yerleşik olabilme halidir kentli olmak bence ve günümüz çağında bu yerleşiklik pek çok yan anlamlar taşır. Benim için en önemli şey, sağlık ve kültür aktiviteleridir. Bunlara eriştiğim her yer benim tabii kentim olabilir” (Kentli 27, 41 yaş, kadın).

Benzer şekilde görüşülen Çankayalıların büyük çoğunluğu, kentsel yaşamın “organize” bir yaşam biçimi olduğuna vurgu yapıyor. Bu “organize” yaşam biçiminin ne anlama geldiğine dair Kentli 18 (36 yaş, erkek, görme engelli)’in değerlendirmesi, diğer katılımcılarla ortak olan “kente dâhil olma” haline işaret ediyor:

“Mesela kentte yaşamak daha düzenli bir ulaşım hizmeti anlamına geliyor. Kentte yaşamak daha kolay ulaşılabilir bir kültürel faaliyetler anlamına geliyor. Kentte yaşamak daha yakında, daha kolay ulaşılabilir alışveriş manasına geliyor. Kentte yaşamak daha sosyal daha fazla sosyalleşme anlamına geliyor...[.]... Kentte olduğunu fark etmek için işe gidip eve gelmek dışında başka bir şekilde bu kentin içine katılmak gerekiyor” (Kentli 18, 36 yaş, erkek, görme engelli)

Bu açıdan hem kentte hizmet sunanlar hem de kentliler açısından karşılıklı bir ilişki söz konusu. Bu ilişki doğası gereği hem kent yönetimine hem de kentlilere, birlikte yaşamın gerektirdiği bazı kurallar getiriyor ve sorumluluklar yüklüyor. Kurallı ve ilkeli bir kent yaşamını ifade eden anlamlar dünyasında eşitliğin, farklılığın ve çeşitliliğin kabulü, adalet erişim gibi ilke ve değerlerin ön plana çıkması, Çankaya ile özdeşleştirilen “çağdaşlık” anlayışının da kapsayıcı bir bilinçle birlikte değerlendirildiğini gösteriyor:

“Kent demek aslında çağdaş yaşamın olduğu bir yer demek. Kentlilik de çağdaş yaşama ayak uydurarak onun nimetlerinden yararlanarak o bölgede yaşamak demek ...[]... Çağdaş yaşam bir kere demokratik, sosyal, hukuk bakımından bütün anayasanın bize tanıdığı insanlara tanıdığı ilkelerden, yasalardan yararlanmak demek. Ayrıca insanların anayasa önünde hukuk önünde devlet önünde eşit haklara sahip olması demek ...[]... Bir kentin kent olabilmesi oradaki [kentnin diğer bölgelerinde yaşayan] insanların hepsinin mutlu olabilmesi için hepsinin aşağı yukarı bazı şeylerden yararlanması gerekiyor. hem ekonomik koşullardan hem sosyal koşullardan hem sağlık koşullarından hem eğitim koşullarından eşit olarak yararlanmaları gerekiyor.” (Kentli 34, 71 yaş, kadın)

[Kentlilik bilinci] “daha çok hak ve sorumlulukların eşit düzeyde dağılımı bakımından değerlendirilmeli. ... [Birincisi]... Benim hakkım ne, bunu yerine getirirken aynı zamanda sorumluklarım ne. İkincisi burada yalnızca ben yaşamıyorum çok farklı insanlar yaşıyorlar, yaş olarak, toplumsal cinsiyet olarak, sınıf olarak, etnisite olarak farklı yönelimleri olarak, farklı insanlar yaşıyor. Herkesin buralarda yaşamaya hakkı var bunu kabul ettiğinizde daha rahat ediyorsun(uz). Kentlilik bilinci bu. Başkasına rahatsızlık vermemek herkesin bulunduğu ortamda bir başkasını rahatsız etmeden haklarını kullanabilir [olması]. Bilinç dediğim bu ...[]... Yani kent yaşamı daha kurallı bir yaşam biçimi olarak değerlendirebiliriz.” (Kentli 9, 65 yaş, kadın)

“Tüm canlıların eşit şartlarda sağlıklı, düzenli, özverili, sağduyulu bir şekilde toplum sorunlarını da düşünerek paylaşımcı bir yapıyla birlikte zaman geçirebilecekleri ama sosyo-ekonomik olarak birbirine benzemeyen insanları da bir araya getiren bir yerdir kent.. Kentte yaşamak da bu yaşamın kurallarını bilen kentlilerle yaşamak demek. Yani kentli olmak kurallara uymak, başkasının sorumluluğunu alabilmek diyebiliriz.” (Kentli 17, 47 yaş, kadın)

Bu noktada kente ve kentli olmaya dair tanımlanan kurallar ve sorumlulukların, insan hakları bağlamında ve özgürlük hissini koruma motivasyonu ile ele alındığını unutmamak gerek. Bu anlamıyla Çankayalılar için kaybedilmemesi gereken “özgürlük”, kenti tanımlayan temel bir değer olarak, ataerkil baskı biçimlerinden sıyrılabilmeyle, bireysel olarak kendini var edebilmekle ve çeşitliliğe saygı ile ilişkilendirilerek tanımlanıyor:

“Arzuladığın ya da istediğin şeylere ulaşabilme imkanı ...[]... İstediyin hayatı biraz daha kurabilmek ...[]... Mahalle baskısından kaçabileceğin yer” (Kentli 11, 31 yaş, eşcinsel erkek)

“İstediyim yere giderken engelle karşılaşmamak” (Kentli 13, 56 yaş, kadın, görme engelli)

“Bir spora gitmek istiyorsanız, bir şeyi izlemek istiyorsanız veya yemek yapmak isteseyiz sosyalleşip o grubun içine girebiliyorsunuz ...[]... düşüncenizi yansıtabiliyorsunuz” (Kentli 15, 52 yaş, kadın)

“Kalabalık ve bir sürü çeşitliliğin içinde kaybolmak ...[]... Mesela oje sürüp sokakta gezebilmek” (Kentli 20, 24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu)

“Sosyal hayatını kesintisiz devam ettirebileceğin ...[]... Dostumla, bir arkadaşım ile veya sevgilimle rahatlıkla yaşayabileceğim, istediğim yere ulaşabileceğim yaşam alanı” (Kentli 27, 41 yaş, kadın)

“Kaybolabileceğin için mahremiyetini yaratabildiğin, kendini var edebileceğin bir yer...[]... Ataerkil öğütten sıyrılabilmediğin [yer]” (Kentli 33, 42 yaş, lubunya)

“Selam vermeden geçmemezlik” (Kentli 24, 40 yaş, heteroseksüel transseksüel)

“Yaşamda barınmamızı dahil olmamızı sağlayan fiziki mekan. Bu fiziki mekanın fiziki olarak dizaynı o mekan-

da özgür ve mutlu olmamakla ilgili sorunlar ortaya çıkıyor” (Kentli 12, 43 yaş, kadın, görme engelli)

“Her yere erişebildiğim ve dahil olabildiğim yer” (Kentli 19, 33 yaş, erkek, bedensel engelli)

“İnsanların o kenti birbirlerine zindan etmediği bir yer” (Kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

Dolayısıyla Çankayalılara göre, birbirinden farklı insanların ve hatta kentteki diğer canlıların bir arada yaşadığı ve çeşitliliğin kabulünü gerektiren bir mekân kent. Kentin sunduğu özgürlük hissini koruması ise kurallı bir yaşamı gerektiriyor. Bu noktada hem nicel hem de nitel araştırma sonuçlarının ortaya koyduğu önemli bir nokta, sunulan hizmetlerin kentliler tarafından bilinirliğini sağlamanın ve erişilebilirliğini arttırmanın sağlanması gerektiği. Bu durum, Çankayalıların belediyeden temel beklentisi olarak karşımıza çıkıyor. Bu açıdan, “bilgi” ve “farkındalık” gelişiminin önemini vurgulayan kentlilerin seslerini duymak önemli:

“Kentli olmak kentli olduğunun farkında olmakla başlıyor... [.]... [bazı insanlar] kentli olmanın getirdiği olanakları bilmiyorlar. Haberleri bile olmayabiliyor. Yani kentli olduklarının farkında değiller. O nedenle kentli eğitimleri yapılmalı bence. Bunu sağlamak çok önemli diye düşünüyorum ben.” (Kentli 1, 65 yaş, Kadın)

“Kentli olmak elbette bir vizyon işi. Vizyon sahibi olman gerekli diye düşünüyorum kentli olmak için. İnsanın ufku kentte gelişebiliyor. Kentli de burada yaşayarak görerek, eğitilerek vizyon geliştiriyor... [.]... Kent olanak sunuyor. Hem vizyon hem de sosyo ekonomik olanak. Ama bunun desteklenmesi gerek.” (Kentli 10, 53 yaş, kadın)

Sonuç olarak, katılımcılara göre kent “çağdaş” “özgür” ve “sorumluluk” gerektiren bir yaşam biçimi. Bu anlam dünyasını belirleyen “çağdaşlık” ve “özgürlük”, kente ve kentli olmaya dair kaybedilmemesi gereken değer ve ilkeleri belirleyen, sosyal-demokrat yurttaş algısı ile bütünleşen *ideal* bir yaşam biçimine işaret ediyor. Dolayısıyla kent yönetimleri açısından bu idealin belirleyenlerini farklı cinsiyet/cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler (kadın-erkek-LGBTİ+), farklı yaş grupları (18-35, 36-64 ve 65+), görme yetisi ve bedensel özellikleri/koşulları nedeniyle engellenmiş bireyler açısından değerlendirmek, “*kaybetme korkusu*” ile gelişen tepkileri yönetebilmek için oldukça önemli. Kısacası, Çankayalıların kentsel hizmetlerin belirli standartlarda sunulmasına ilişkin taleplerini karşılayabilmek, kentsel alana dâhil olma, keşfetme ve kentsel hizmetlerden yararlanmayı sağlayacak bir özgürlük hissini desteklenmesiyle ve çağdaşlığa ilişkin değerlerin hayata geçirilmesiyle mümkün görünüyor. Dolayısıyla bazen sadece hizmet sunmanın tek başına bir anlam ifade etmediği, hizmetlerin organizasyonu ve sunumunda farklılaşan ihtiyaçların dikkate alınması gerektiği açık. Bunun başarılabilmesi durumunda, kendisini “*tam olarak kentli*” hissedemeyen, “*yarım*”, “*eksik*” ve “*sitemli*” bir yurttaş profilinin ortaya çıkması kaçınılmaz görünüyor.

Çankayalılar için kentle ilişkilene: burukluk ve umut arasında “sitemli yurttaş”

Araştırmanın bulgularına göre, Çankayalılar hangi cinsiyet kimliğine/cinsel yönelime sahip olurlarsa olsunlar ya da hangi yaşta ve engellenmişlik koşullarında olurlarsa olsunlar, kentle ilişkilerini öncelikli olarak Çankayalı olmaya atfettikleri olumlu duygu ve ifadelerle anlatıyorlar. Araştırma öznelilerinin kendilerini Çankaya’ya ait hissedip hissetmediklerine ve Çankayalı olmanın nasıl bir şey olduğuna ilişkin olarak zihinlerindeki ilk kurgunun olumlu bir şekilde ifade ediliyor olması, aslında Çankayalıların kentsel yaşam alanlarını çağdaş ilkeler çerçevesinde inşa etme yönündeki iradelerini ifade ediyor. Buna karşılık bu iradenin,

kent yönetimi tarafından ne kadar desteklenip desteklenmediği üzerinden bir “burukluk” ya da “umut” olarak anlam bulduğunu görüyoruz. Çankayalıların kentle ilişkilendirilmesinin “burukluk” yaratan boyutları, kentle ilişkilendirilmeyi tarif ederken kullanılan olumlu ifadelerin çoğunlukla bir “ama”nın olması ve bir “eksiklik” ve “yarımlık” hali ile birlikte tanımlanmasında yatıyor. Üstelik bu tanımlamaların her cinsiyetten/ cinsiyet kimliğinden/ cinsel yönelimden ve yaş grubundan engelli ya da engelsiz Çankayalılar tarafından ifade edildiğini söyleyebiliriz. Ancak buradaki “eksiklik” ve “yarımlık” yıkıcı bir eleştirel tanımlamayı değil, içinde “umudu” da barındıran yapıcı bir eleştiriyi, daha çok daha iyi/ideal bir kent isteyen Çankayalıların burukluğunu ifade ediyor. Tabii ki bu burukluğun kökenleri, Çankayalıların kente ve kentli olmaya dair algılarıyla yakından ilişkili. Dolayısıyla burukluk, özgür kent yaşamının kaybedilmesine yönelik korkularla da besleniyor. Çankayalıların bu duygular üzerinden gerek kentle gerekse Çankaya ile ilişkilendiklerini, kendilerini Çankaya’ya ve kente ait hissedebilmeyen yollarını aradıklarını söyleyebiliriz.

Nitel araştırma kapsamında Çankaya’da yaşamının olumlu yanlarına ilişkin olarak sorduğumuz açık uçlu sorunun kavram analizi, kullanılan olumlu ifadelerin kent yönetiminin çabalarından ziyade mekânsal yakınlık, merkezilik ve Çankaya’da yaşayan diğer insanların bireysel sosyo-ekonomik, kültürel özellikleri ile belirlendiğini gösteriyor (Grafik 2). Bu durum nitel araştırma sonuçlarıyla destekleniyor.

Grafik 2: Çankaya’da yaşamının olumlu yanlarına ilişkin kavramların kullanım sıklığı

Bu açıdan nitel araştırma kapsamında elde edilen Çankayalıların “sitemli yurttaş”lar haline gelmesi sürecini belirleyen en önemli boyutlardan birisi, kentlilerin gündelik yaşamlarındaki farklılaşan ihtiyaçlarını dikkate almadan koyulan kent kuralları ve kentsel hizmetlerdeki eksiklik gibi görünüyor. Nitel araştırma sürecinde deneyimlerine odaklandığımız Kentli 33 (42 yaş, lubunya), farklı kimlik özellikleri üzerinden Çankaya ile ilişkisini “sitemli yurttaş” olarak tanımlarken tam da bundan bahsediyor:

“Tırnak içinde her ne kadar aktivist kimliğimle genel geçer doğruyu reddediyor olsam da sonuçta Çankaya’nın kentli kültürü var ve bu kentli kültür de en kötü ihtimalle sosyal demokratlarla tanımlanabilir. Daha ileri bir aşamada da Ankara’nın entelektüel damarını da oluşturan bir yer gibi. Bunlar arasındaki yer sana bir yaşam alanı sağlıyor en temelde ...[]... Çankaya’ya döndüğümde bana daha fazla şeyi veriyor olması gerektiğini düşünüyorum. Şu anda klasik CHP seçmenin yaşadığı şeyi yaşıyorum onun dışında LGBTİ bireyi olmam, muhalif olmam, bir sürü kimliğin olması ya da aidiyetimin olmasından kaynaklı Çankaya hiçbir şey söylemiyor. Bu anlamda aslında Çankaya bir taraftan konuştuğumuz şekilde hani güvenli anlamda rahat hissettiren bir yer AMA hani bu hissiyat da şey, zamanla değişme potansiyeli var bir taraftan daha doğrusu hani şunu da akılda tutmak gerekiyor bu hissiyatın oluşmasında yerel yönetimlerin de yapıp ettiği çok da bir şey yok ...[MESELA]...

Bizim evimizin önündeki engelli bariyerinin çıkışı nerede bilmiyorum. Bizim sokak küçük iki apartman var muhtemelen diğer apartmanın önünde. Ama diğer apartmanın önü de otopark oluyor. Bu anlamda da kendimi Çankaya'da Keçiören'de yaşıyormuş gibi hissediyorum. Ama şöyle şeyler de var Keçiören'de köpek parkı var üç tane. Mesela Çankaya'da her parkta köpeklerinizi burada serbestçe dolaştıramazsınız diyor. Tamam köpeklerimi serbestçe dolaştıramazsam senin bana köpeklerimi serbestçe dolaştırabileceğim bir parkı da sunuyor olman gerekiyor ...[]... Hayvanla birlikte yaşayan da en yoğun Çankaya'da. Mesela bunu düşünmüyor burada dolaştıramazsın diyor ...[]... Bu sadece hayvan meselesi üzerinden değil, Ankara'daki kentli yaşlı nüfusun en yoğun olduğu yer Çankaya. Belki görmüşsündür geçerken, Cinnah'ta bir ara vardı yaşlı merkezini işaret eder. Cinnah'ta yaşlı merkezine gidebilmek çok eğlenceli bir şey olur herhalde [yokuş olması nedeniyle erişilebilirlik sorununu işaret ediyor] ...[]... LGBTİ'ler üzerinden [örnek] veremiyorsunuz çünkü LGBTİ'ler için hiçbir hizmeti yok. Pride'da 43 tane mi ne CHP belediyesi Pride'la ilgili açıklama yaptı Çankaya Belediyesi hiçbir şey söylemedi ...[]... Başka belediyeler birlikte iş yapmaya çağırıyorlar. Oraya gidip eğitim verirken... İsmi Büyükşehir Belediyesi ...[]... Mesela diyor ki siz Çankaya'da neler yapıyorsunuz. Çünkü şeyi biliyor yerel yönetimlerle çalışan bir örgütten geliyoruz ama kendi yerelinde çalışamayan bir örgütten geliyoruz. Mesela onun hiçbir şey yapmıyor olması senin elini kolunu da bağlayan bir şeye dönüşüyor ...[]... Sivil toplum örgütüyle de iş birliğini yapıyor olması gerekir... Gerçekten belediyenin de kendi başına bunu dert ediyor olması gerekir o anlamda. Bütün bunlara baktığında şöyle de bir profil ortaya çıkıyor: Çankaya'ya dair siteleri olan bir yurttaş profili.” (Kentli 33, 42 yaş, lubunya)

Çankaya'ya dair siteleri olan yurttaş profilinin oluşum sürecini anlamak açısından, nitel araştırma kapsamında deneyimlerine odaklandığımız Çankayalıların kente aidiyetlerine dair kullandıkları olumlu ve olumsuz ifadeleri ortaya koyan kavram analizi (Grafik 3), önemli ipuçları sunuyor.

Grafik 3: Çankayalıların olumlu ve olumsuz aidiyetlerini belirleyen kavramlar

Bu çerçevede Çankayalıların kente olumlu aidiyetlerini belirleyen koşulların başında “anlama ve anlaşılma/kabul etme ve kabul edilme”, “rahatlık/olanaklara yakınlık”, “kültür/bilinç”, “iletişim/yardımlaşma”, “saygı/anlayış/mesafelilik”, “sorumluluk” ve “yaşanmışlık” halleri geliyor. Bununla beraber kent yönetimini temsil eden “belediye”nin kente ilişkilene sürecini tanımlayan ifadeler açısından nötr bir konumda olduğunu

ancak “*hizmet eksikliği*”nin olumsuz duyguları tetikleyen koşulların başında geldiğini görüyoruz. Örneğin birçok Çankayalı gibi, Çankaya’da yaşamayı ilk olarak “*yeşil bir alan olması yani yeşilliğinin şehir içinde olabileceği kadar fazla olması*” nedeniyle tercih ettiğini belirten Kentli 11 (31 yaş, eşcinsel erkek), kendisini Çankayalı hissetmesini sağlayan en önemli boyutu şöyle tanımlıyor: “*İnsanların hem sosyo-kültürel hem de maddi olarak iyi şartlarda olmasının da verdiği bir rahatlık*”. Bu rahatlığın anlamını belirleyen üç boyutu ise “*umut*”ları ve “*burukluk*”larıyla birlikte şöyle ifade ediyor:

[Birincisi] “*Daha özgür, hem kimlik olarak hem cinsellik olarak hem nasıl tanımlayayım genel olarak yani yapımın getirilerini burada gerçekleştirebiliyorum. Çok fazla bir baskı hissetmeden o mahalle baskısı dediğimiz şeyi çok görmeden ya da kendimi çok dışlanmış hissetmeden var edebiliyorum kendimi ...[.].. İkincisi insanların siyasi yakınlıkları aynı görüşü paylaşabileceğim insanların daha yoğunlukta olduğunu bildiğim bir ilçeydi yani mahalleydi burası. Hem çok kopuk olmadan hem de çok iç içe olmadan daha saygı çerçevesiyle ilerleyen bir ilişkilerin olduğunu düşünüyorum ...[Üçüncüsü]... rahat olduğunu düşünüyorum çünkü gidebilecekleri mekanlar var eğlenebilecekleri mekanlar var kendilerini var edebilecekleri yerler var ...[.]... Harika ya da çok güzel AMA olması gerektiği gibi değil ...[.]... Bir nebze başarabildiklerini düşünüyorum hem özellikle Çankaya Belediyesi’nin sanatsal etkinlikleri olsun ya da festival tarzı şeyler olsun farklı kesimden gelen insanların etkinliklerine aslında yer veriyorlar sadece etkinlikleri de değil sorunlarını da bir nebze dinlediklerini düşünüyorum AMA bunu büyük bir resme oturttuğumuz zaman bu Çankaya’nın bizi dinliyor ya da problemlerimizi çözmeye çalışıyor olması bir problematik. Çünkü dillendiremedikleri bir nokta var ha son seçimlerden sonra bir şeylerin bir nebze daha değiştiğini düşünüyorum... Yani Belediye Başkanı’nın eski Belediye Başkanlığı yaptığı yerde (Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş’tan bahsediyor) kadınlara olan bakış açısı diyeceğim ve hani onlara sağladığı özgürlük alanını eğer buraya taşıyabilirse, en azından kadın konusunda daha farklı bir Ankara görebileceğimizi düşünüyorum yakın zamanda AMA bu bir UMUT...” (Kentli 11, 31 yaş, eşcinsel erkek)*

Kendisini eşcinsel bir erkek olarak tanımlayan bir LGBTİ+ olarak Kentli 11’in vurguladığı aidiyet hissini belirleyen “*rahatlık*”, kentsel hizmetlere erişim anlamında değil diğer Çankayalılarla kurulan *saygılı/mesafeli ilişki* ve *sosyo-kültürel olanaklara yakınlık* olarak anlam bulmuş. Bu noktada benzer açıklamaların sadece LGBTİ+’lar ve kadınlar tarafından değil engelli erkekler tarafından da yapıldığını belirtmek gerek. Bu grup açısından rahatlığın kaybolmasına neden olan en önemli sorunun, öncelikli olarak “*ayrımcılığın hedefi olma*” ve “*engellenme/nesneleştirilme*” olarak anlamlandırıldığını söyleyebiliriz. Bunun anlamı, kentle ilişkilenede “*anlama ve anlaşılma/kabul etme ve edilme*” koşulları ile “*özgür kent yaşamı*” arasındaki bağın, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini dikkate alan bir güvende olma hissi üzerinden sunulan kentsel hizmetlerle kurulmasına ihtiyaç duyulduğudur.

Sonuç olarak araştırma bulguları Çankayalılar için kentle ilişkilenenin, “*çağdaş*” “*özgür*” ve “*sorumluluk*” sahibi yurttaşın “*ama*”larıyla şekillenen bir “*sitemli yurttaş*” olma hali üzerinden deneyimlendiğini gösteriyor. Bu süreci tersine çevirmek açısından, Grafik 3’te sunulan kavram analizi Çankayalıların kentle ilişkilerinde ve aidiyetlerinde belirleyici olan olumlu duyguları besleyen koşulların desteklenmesi ve korunması ile olumsuz duygular yaratan koşullara ilişkin önlemler alınması yönünde önemli noktalara işaret ediyor. Bu noktada Çankayalıların kentle kurduğu ilişkiyi ve aidiyeti belirleyen koşullar ile kentsel hareketlilik ve kentsel hizmetlerden yararlanma süreçleri arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu vurgulamak gerekir. Dolayısıyla bundan sonraki bölümlerde ele aldığımız Çankayalıların kentsel hareketlilik halleri ve kentsel hizmetlerden yararlanma deneyimlerine ilişkin bulgular, “*sitemli yurttaşlar*”la birlikte ne tür önlemler alınabileceğini de keşfedebilmemizi sağlıyor.

Genel olarak kent merkezine ve kent merkezindeki olanaklara erişim, çoğu Çankayalı tarafından “kolaylık” ve “rahatlık”la ifade edilmiş olmakla birlikte kent merkezinin Çankayalıların farklılaşan gündelik yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında “eksiklikler”le birlikte ele alındığını görüyoruz. Bu noktada hem nicel analizden hem de nitel analizden elde edilen sonuçlar, birçok Çankayalının kent merkezinde öncelikli olarak “meydanların”, “yeşil alanların”, “çocuk parklarının”, “dinlenme alanlarının”, “yaya alanlarının”, “sosyo-kültürel etkinliklerin” ve “alışveriş alanlarının” yetersizliğini vurguladıklarını gösteriyor. Çankayalıların kent merkezini hangi açılardan yetersiz bulduğuna ilişkin daha derinlikli bilgiler edindiğimiz nitel araştırma sonuçları, bu memnuniyetsizliğin yaş, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ile engellilik durumları nedeniyle “sınırlanmış” bir kentsel hareketlilikle ilişkili olduğunu gösteriyor. Bu noktada burada vurgulanan “sınırlanmış” hareketliliğin sıklıkla kent merkezine giden Çankayalıların dışlanma, ayrımcılık ve mücadele deneyimleri çerçevesinde ele alındığını belirtmek gerek. Dolayısıyla Çankayalılar tarafından kent merkezinde olması gerektiği belirtilen alanlar ve hizmetler, kent içerisindeki hareketliliğin sınırlarını genişletme talebi olarak okunmalı.

Bununla beraber sıklıkla tiyatro sahnelerinin, hastanelerin ve kimi devlet kurumlarının yoğun olarak yer aldığı Ulus’un, Çankayalılar tarafından bir kent merkezi olarak ele alındığını ancak gidilmesi korkulan ve “zorunlu olarak” tercih edilen bir kentsel mekân olarak tanımlandığını belirtmek gerek. Bu durum özellikle kronik sağlık sorunu olanlar ile 65 yaş ve üzerindeki Çankayalılar için bu bölgede yer alan sağlık hizmetlerinden yararlanmanın “zorluk”larla deneyimlenmesine yol açmış görünüyor. Kronik sağlık sorunu olan Kentli 27 (47 yaş, kadın) bunu şu şekilde ifade ediyor: “Bilirsin o ulus bölgesinde pek çok hastane var ve o hastanelere gitmek, hastaneye gitmekten daha eziyet haline gelir”. Kentli 8 de, bu bölgelere hareketliliğinin belirli saatlerle sınırlandığını “Buralarda kendimi güvende hissetmiyorum. Oralara akşam ya da gece saatlerinde yolum düştüğü zaman çok alelacele bir şekilde orayı terk etmeye bakıyorum” diyerek açıklıyor. Bu çerçevede Ulus, Çankayalılar için “zarar görme korkusu” ile hareket ettikleri ve dâhil olamadıkları bir kent merkezi.

Bir önceki bölümde sunulan araştırma bulguları, Çankayalıların kente dâhil olma çabalarının “özgür kent yaşamı”nı güvende olma hissi üzerinden yeniden inşa etmeyle ilişkili olduğunu göstermişti. Bu bölümde sunulan bulgular da, Çankayalılar için kent içerisindeki hareketliliğin sınırlanmış olması ile “özgür kent yaşamı”nı kaybetme korkusu arasındaki ilişkiyi gösteriyor. Bu ilişki üzerinden kent içerisindeki hareketliliğin, Çankayalıların bireysel düzeyde algılanan “zarar görme korkusu” ile “sınırlanmış” olan “özgürlük” alanlarını genişletme motivasyonları ve mücadeleleriyle biçimlendiğini görüyoruz.

Çankayalılar için kentsel hareketliliğin temel belirleyeni: “zarar görme korkusu”

Çankayalıların kent içindeki hareketliliklerine ilişkin anlatımları “zarar görme korkusu” ile belirlenen *güvende hissetmeme* haline işaret eder. Bu güvende hissetmeme hali, Çankayalıların cinsiyet kimliği/cinsel yönelimine, yaşına ve engel durumlarına bağlı olarak farklı deneyimlense de herkesi etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkmakta. Çankayalılar “zarar görme korkusu” nedeniyle kentin bazı bölgelerine gitmiyorlar, gitmeyi tercih etmiyorlar ya da gitmek zorunda kaldıklarında korkuyla hareket ediyorlar. Çankayalıların kentteki hareketliliğini belirleyen bu korkunun anlamını ise, “güvenlik” kavramıyla ilişkilenen üç boyutta ele almak mümkün.

Bu boyutlardan birincisi, uluslararası siyasi atmosferle ilişkilendirilen bir güvenlik açığının *kent güvenliği* meselesi olarak yansımalarına işaret ediyor: “Ankara patlamaları”. Birçok Çankayalı, 2015 yılıyla birlikte

Ankara’da gerçekleşen patlamalar nedeniyle kentlilerin birbirlerine olan güveninin sarsıldığını, bu patlamalarla birlikte metro ve otobüs gibi toplu taşıma hizmetlerinden yararlanmaktan çekindiklerini, kent merkezi olarak tanımladıkları Kızılay’a gidişlerini sınırlandırdıklarını belirtiyorlar. Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli), bu süreçte kentliler arasındaki ilişkide sarsılan güven duygusuna işaret ediyor ve bu güvenin yeniden inşa edilmesi sürecinde yerel yönetimlerin sorumluluk alması gerektiğini ima ediyor:

“Herkes böyle düşünür mü ama bu patlamalardan sonra falan kente ilişkin güven duygum benim çok ciddi sarsıldı ...[]... O sırada içinde bulunduğunuz metroda bir bomba taşıyan var mı yok mu kaygısı. Biraz post-travmatik stres bozukluğu da var insanlarda. Hiç kimse birbirine güvenmiyor. O yüzden de bir tekinsizlik var. Herkes birbirine güvensiz bakıyor ...[]... Ama güvenle ilgili yerel yönetimlerin hemen hemen yaptığı hiçbir şey yok. Herkes kendi güvenliğinden sorumlu gibi bir algı var topluma baktığımızda.” (Kentli, 23 yaş, kadın, bedensel engelli)

Kendisini LGBTİ+ birey olarak tanımlayanlar için bu süreçte kent güvenliği sorununun homofobik nefret söylemleri ve eylemleriyle korkulu bir hal aldığını belirtmek gerek. Kentli 33 (42 yaş, lubunya)’ün “eve kapanmama yol açtı” dediği patlamalar ve “Ankara yasakları” olarak tanımladığı LGBTİ+ örgütlerinin faaliyetlerinin durdurulmasına yönelik kararlarla birlikte bu korku daha da artmış görünüyor. Bu süreç LGBTİ+’lar için “homofobik saldırılar”, “hedef gösterilme” ve “İŞİD’in ölüm tehditleri” ile bir varoluş mücadelesi olarak deneyimlenmiş. Derinlemesine görüşmeleri gerçekleştirdiğimiz süreçte “üç ay önce X’daki yerel gazetelerde hedef gösterilme” deneyimlerini paylaşan Kentli 2 (40 yaş, eşcinsel kadın)’nin anlatımlarına bakılırsa bu sürecin devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu sürecin kent güvenliğindeki açıkla ilişkili olması, kimi LGBTİ+’ların zaman zaman “zarar görme korkusu” ile Ankara’yı terk etmeyi düşünmeleriyle sonuçlanmış görünüyor.

LGBTİ+’lar için nefret suçlarının hedefi olma süreci olarak deneyimlenen bu süreç, Çankayalılar için “zarar görme korkusu”nu anlamlandıran *ikinci boyut*la yakından ilişkili. Çünkü genel olarak Çankayalıların kentteki hareketlilikleri sürecinde “zarar görme korkusu” hissetmelerinin nedenlerinden bir diğeri, kamusal alanda karşılaşılabilecekleri cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet tehlikesi karşısında kendilerini savunmasız hissetmeleri. Yaşlılara yönelik olarak gündeme gelen ayrımcı tutumlar, engelli bireylere yönelen yok sayma, ayrımcılık ve nefret, LGBTİ+’lara yönelen homofobik ve cinsiyetçi tavırlar ile kadınlara yönelen cinsel şiddet karşısında yeterli önlemlerin alınmadığına ilişkin düşünceler, “zarar görme korkusu”nun temellendiği alanı gösteriyor. Bu noktada korkunun cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet karşısında adalet mekanizmalarının işlemediği düşüncesiyle beslendiğini de belirtmek gerek. Örneğin Kentli 5 (38 yaş, kadın, görme engelli), engelli bir kadın olarak “mesela ben haftada her gün ya da haftada en az üç kez tacize maruz kalıyorum. Sözlü tacizden başlayarak fiziksel tacize kadar birçok şeye maruz kalıyoruz” diyor. Bu konuda neler yapılabileceğine ilişkin olarak ise “çözumsuz” kalındığını şöyle ifade ediyor: “Bir öğrencimiz xx’da... yaşamıştı, kamera olduğu halde bulamadılar. Yani görevlilerin de bilinçli olması, sorumlu hissetmesi gerekiyor. Açıkçası kadınların güvenliği sorun olunca zihniyet işin içine giriyor. Kadının parkta ne işi var diye düşünen biri kör bir kadının hiç çıkmaması gerektiğini düşünüyor.” Araştırma bulguları bu değerlendirmenin LGBTİ+’lar ve yaşlı kadınlar için de geçerli olduğunu gösteriyor. Bu durum araştırma süresince sıklıkla karşılaştığımız, Çankayalıların sokaklarda “bekçi”, “polis” ve “güvenlik görevlisi” görmekten neden rahatsızlık duyduklarını da anlamamızı kolaylaştırıyor. Çünkü Çankayalılar için “bekçi”, “polis” ve “güvenlik görevlisi”, cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet riskini azaltma konusunda “güvenli” bir alan yaratmadığı sürece sadece “hayatlarını kontrol eden” kişiler olarak kalıyor.

Üçüncü boyutta ise, Çankayalıların kent içerisinde hareket ederken tercih ettikleri ulaşım biçimlerinin güvensizliği geliyor. Bu noktada araştırma sonuçları, temel bir hak olarak kişi güvenliğinin kadın, LGBTİ+,

yaşlı ve engelli bireyler açısından sağlanması ile kentte hareketlilik için kullanılan ulaşım biçimleri arasında bağ kurmamız gerektiğini gösteriyor. Bu çerçeveden bakıldığında ulaşımında güvende hissetmenin, trafik güzergahlarının, yaya geçitlerinin, üst ve alt geçitlerin, toplu taşımaya ulaşma sürecindeki durakların, sokakların, aktarma noktalarının ve toplu taşıma yolculuk sürecinin bir bütün olarak evrensel tasarımın kurallarına uygun hale getirilmesi ile ilişkili olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda araştırma bulguları, belediyelerin kentsel hareketlilik hakkı açısından dikkat etmesi gereken noktalara ilişkin Çankayalılarının deneyimlerini içeriyor.

Sonuç olarak, yukarıda özetlenen boyutlar, Çankayalılarının kentteki hareketliliklerini belirleyen “zarar görme korkusu” karşısında hareket alanlarını genişletmek için sahip oldukları motivasyonları, deneyimledikleri zorlukları ve mücadeleleri daha kapsamlı bir çerçeveden kavramamızı sağlıyor.

Çankayalılarının kentsel hareketlilik deneyimleri: motivasyonlar, zorluklar ve mücadeleler

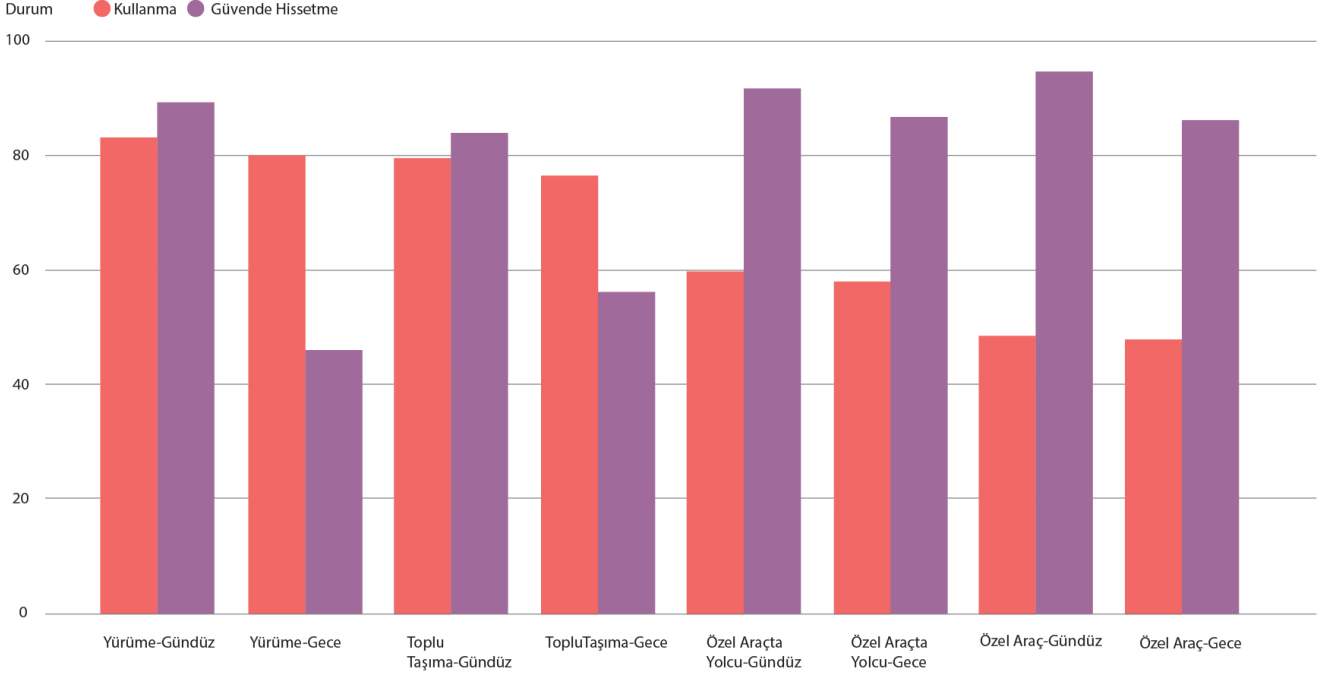
“Zarar görme korkusu”nun gölgesinde: zorunlu hareketlilik ve güvenli ulaşım

Araştırma öznelerinin iş ya da eğitim hizmetlerinden yararlanmak, ulaşımında aktarma yapmak ya sağlık, elektrik ve su hizmetlerinden yararlanmak için devlet kurumlarına gitmek ya da bankacılık hizmetlerinden yararlanmak gibi zorunlu amaçlar dışında Çankaya’dan pek çıkmadıklarını görüyoruz.

Bu çerçevede nicel araştırma sonuçları, genel olarak iş ve eğitim olanaklarından yararlanmak için Çankaya dışına hareket eden kadınların ulaşım sürecinde zorlandıkları noktalara işaret ediyor. Bu zorluklar genellikle Çankayalı kadınların işe-egitime gidiş/işten-egitimden çıkış saatlerinde en sık kullandıkları ulaşım biçimi olarak toplu taşımayı ne kadar kullanabildikleri ile ilgili. Nitekim Çankayalı kadınların yarısının semtlerindeki ulaşım araçlarının yetersiz olduğunu belirttiğini görüyoruz. Bu yetersizlik büyük oranda, toplu taşıma seferlerinin azlığı, güzergâhların uygun olmaması, aşırı kalabalık ve ulaşım araçlarının eski olması gibi nedenler üzerinden açıklanıyor. Bu bağlamda, kadınların dâhil oldukları eğitim ve iş koşullarının genel olarak toplu taşıma hizmetlerinin sınırlı olduğu günün ölü saatlerine denk gelmesinin belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin görüşme yapılan her 10 kadından 1’i hobi kursları, meslek kursları, üniversite ya da başka eğitim-öğretim şekillerinden yararlanıyor ve eğitimlerinin başlangıç ve bitiş saatleri genellikle gün içerisinde yayılan bir çeşitlilikte. Benzer şekilde çalışan kadınlar, mesai saatleri açısından esnek çalışma koşulları içerisinde yer alıyorlar. Çankayalı kadınların gün içerisinde 05:00-13:00 arasında mesaiye başlayabildiklerini ve 13:00 ile 21:00 saatleri arasında da işten çıkabildiklerini görüyoruz. Kadınların işe gidiş ve dönüş saatlerindeki bu esneklik, tercih ettikleri ulaşım biçimlerine yansımış görünüyor. Kadınlar işe giderken öncelikli olarak iş yerleri yakınsa yürümeyi, iş yerleri uzaksa ailelerine ait özel araçlarıyla yolculuk etmeyi tercih ediyorlar. Toplu taşıma ya da taksi kullanımı bu tercihleri takip ediyor. Bununla beraber işten dönüş saatlerinin gecikmesi durumunda kadınlar genellikle toplu taşıma kullanarak ya da özel araçla (nadiren genelde iş yeri çok uzaksa) eşinin ya da hanedeki diğer üyenin (genellikle erkek) kendisini alması ile evlerine dönüyorlar. İş çıkışlarında taksi kullanımının pek tercih edilmemesi, güvenlik kaygılarıyla açıklanıyor. Ayrıca saha notları ve nitel araştırma sonuçları bize, taksi kullanan kadınların, yaşlıların ve LGBTİ+’ların çoğunlukla tanıdık taksi durakları ya da tanıdık taksicilerle ulaşım sağladıklarını, akşam saatlerinde ise güvende hissetmedikleri için taksi kullanmayı tercih etmediklerini gösteriyor. Dolayısıyla Çankayalılarının akşam saatlerindeki kentsel hareketliliği genellikle ilişkili sorunlar ve kaygılar çerçevesinde azalan ulaşım olanaklarıyla da sınırlanıyor.

Nitekim nicel araştırma kapsamında elde ettiğimiz Çankayalı kadınların çeşitli biçimlerde hareket ederken gündüz ve akşam saatlerinde kendilerini ne kadar güvende hissettiklerine (Grafik 5) ilişkin sonuçların nitel araştırma sürecinde deneyimlerine odaklandığımız Çankayalıların ifadeleriyle desteklendiğini söylemeliyiz.

Grafik 5: Kadınların gündüz ve akşam saatlerinde tercih ettikleri ulaşım biçimleri ve kendilerini güvende hissetme durumları

Grafik 5'e göre Çankayalı kadınların gündüz ve gece saatlerinde en çok özel araçlarında hareket ederken güvende hissettikleri görülüyor. Ancak genellikle bu araçların kullanımı ailedeki erkekler tarafından gerçekleştiriliyor. Bu nedenle istihdamda olan ya da eğitim alanlarla birlikte Çankayalı kadınların birçoğu, kentteki hareketlilikleri için kendilerini hem gündüz hem de akşam saatlerinde zaman zaman güvensiz hissettiklerini belirttikleri ulaşım biçimini yani toplu taşımayı kullandıklarını ifade ediyorlar (Grafik 5). Bununla beraber nitel araştırma sonuçları da bu güvensizliğin akşam saatlerinde (özellikle iş çıkış saatlerinde) toplu taşıma ve taksi ile gerçekleştirilen yolculardaki taciz hikâyeleriyle ilişkilendiğini gösteriyor. Dolayısıyla hem nicel hem de nitel araştırma sonuçlarına göre, Çankayalıların toplu taşıma hizmetlerine ilişkin taleplerinin (toplu taşıma duraklarının düzenlenmesi, güzergâhların yeniden oluşturulması ve otobüs sefer sıklıklarının artırılması) güvenli ulaşım ve kentsel hareketlilikte eşitsizlik yaratan araç sahipliği ve kullanımı çerçevesinde toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden okunması gerektiğini vurgulamak gerek.

Bununla beraber Grafik 5, kadınların öncelikli olarak tercih ettikleri hareketlilik biçiminin yürüme olduğunu gösteriyor. Bu noktada da güvenlikle ilgili kaygıların yarattığı sınırlılıklar var. Nitekim kadınların gündüz saatlerinde kentte yürürken güvende hissetme oranı yüzde 80'inin üzerindeyken akşam saatlerinde bu oran %45'e düşüyor. Dolayısıyla birçok çalışan kadın için, akşam saatlerinde eve dönüş hareketliliği güvenli bulmadıkları toplu taşıma ile başlıyor, otobüsten indikleri yerden eve kadar olan yürüyüş yolunda hissettikleri "zarar görme korkusu" ile devam ediyor. Bu bağlamda görüşme yapılan her 10 kadından 4'ünün yaşam alanında (mahalle ve sokakları), sırasıyla hırsızlık/gasp/dolandırıcılık, insanların şiddet ve ayrımcılık içeren tutum ve davranışları, taciz/cinsel saldırı/kadına yönelik şiddet, karanlık ve aydınlatılmamış yerlerde can güvenliği riski ve yabancılar ve göçmenlerden zarar göreceği endişesi nedenleriyle

güvensiz hissettiğini görüyoruz. Nitel araştırma kapsamında kentsel hareketliliğin doğrudan yaşadıkları ev ve çevresinde deneyimlenen “zarar görme korkusu” ile nasıl sınırlandığını paylaşan Kentli 21 (25 yaş, kadın)’in anlatımı, nicel analizde elde ettiğimiz sonuçlarla uyuyor:

“İmkânlar olsa bile kadınlar bunları gerçekleştirmek ya da bunlara ulaşmak için başka parametrelerle mücadele etmek zorunda. Yani atıyorum gece çok dışarı çıkma, çıkmamak zorunda. Ya da yapmak istediği şeyleri belirli saatlerde yapmak zorunda. Ya da ya işte bu tarz şeyler hani, çok daha dikkat etmek zorunda, uyanık olmak zorunda ...[.]... Gizlilik, mahremiyet durumunu sağlamak daha zor hale geliyor. Onu sağlamak için ekstra çaba sarfetmen gerekiyor ...[.]... Yani taciz tehlikesi, takip tehlikesi olabilir. Şiddet tehlikesi olabilir. Evimiz de çok göz önünde olduğu için mesela perdeleri sürekli kapatıyoruz. Ya da birisi bizi takip ediyor mu diye düşünerek geç saatte çıktysak eve döndüğümüzde mutlaka arkamızı kontrol ediyoruz hani buraya kadar takip edildik mi hani evimiz bilinecek mi falan gibi. Bunları muhakkak kontrol ediyoruz. Ama baktığın zaman çok da zaten şeye biz de ayak uydurmuşuz. Belirli bir saatten sonra çok da fazla dışarı çıkmıyoruz ...[.]... Yani hani durumun farkındasın ve kendince bir şey artı-eksi mekanizması yaratıyorsun. Eğlenmek için çıkacağın bir saatte çok daha hani o stres dolu gelebilir hissi. Bu mekanizmalar zaten geç saatte çıkmayı da soğutuyor kadınlar açısından. Yani bu bir şey oluşturuyor, engel oluşturuyor psikolojik açıdan da başka açıdan da.” (Kentli 21, 25 yaş, kadın)

Nitel araştırma sonuçları, bu koşulların özellikle yaşlılar, engelliler ve LGBTİ+’lar açısından da yaşlılara yönelik olarak gündeme gelen ayrımcı tutumlar, engelli bireylere yönelen yok sayma, ayrımcılık ve nefret, LG-BTİ+’lara yönelen homofobik ve cinsiyetçi tavırlar ile biçimlenebildiğini gösteriyor. Bu koşullarda birçok yaşlı ve engelli akşam saatlerinde hiç dışarı çıkmıyor. İş ve eğitim olanakları için dışarı çıkmak durumunda olanlar ise “zarar görme korkusu”nu yenmek için genellikle bireysel düzeyde kalan stratejiler geliştirmiş. Bu stratejilerin başında birileriyle birlikte hareket etmek/yalnız olmamak, arkadaşlarla iletişim halinde olmak, tacizi ya da tacizciyi görmezden gelmek/umursamaz görünmek, kendini korumak için bıçak/biber gazı vb. aletler taşımak, tekerlekli sandalyesini bir silah gibi kullanmak ya da KADES gibi uygulamalardan yararlanmak geliyor.

Yürünebilir sokakların ve güvenli toplu taşımının önemini ortaya koyan araştırma bulguları kapsamında Çankaya’lılar için “Zarar görme korkusu”nun daha çok erkeklerden oluşan grupların, polis ve bekçinin sokaklarda giderek daha görünür olmasıyla ilişkilendirildiğini söyleyebiliriz. Bu açıdan “güvende” ve “özgür” hissetmenin kentte farklı grupların (kadınların, LGBTİ+’ların, engellilerin, yaşlıların, öğrencilerin) gündüz ve akşam saatlerinde sokaklarda görünür olmasıyla, güvenli ve sıcak ilişki geliştirilebilen küçük esnafın varlığıyla ilişkili olduğunu söyleyen Kentli 12 (43 yaş, kadın, görme engelli) ve Kentli 29 (43 yaş, erkek)’un ifadeleri, ulaşımda güvenliği sağlamanın anlamını da keşfetmemizi sağlıyor:

“Ben kentin uyumamasını isterdim. Gece geç saatlerde çıkıp dolaşabilmek. Gençken daha özgür hissediyordum ben. Şu an Kızılay’da bile korkuyorum. Kadınlar, engelliler, LGBTİ+’lar kendilerini özgür hissederek yaşayabilmeli. Gece ulaşımı 24 saat açık hizmetler (olmalı) mesela... En basit taksi bile saat 2 de kapatıyor. Otobüsler saat başı, tiyatrodan çıkınca eve nasıl döneceğiniz sorunu oluşuyor ...[BİR DE]... Kızılay’ın kışın gündüz hali ile (akşam) 8-9’dan sonra kadının kendini özgür hissetmesi açısından farklar var. Gündüzlü kit- le öğrenciler, çalışanlar ama akşam daha karmaşık [daha çok genç ve orta yaş erkeklerden oluşan] gruplar. Özellikle son yıllarda daha az özgür hissediyorum.” (Kentli 12, 43 yaş, kadın, görme engelli)

“Eskiden sokaklarda, 11 den 12 den sonra 1 e kadar gece dolaşan kadınlar olurdu. Bunun bir gelişmişlik göstergesi olduğunu düşünüyordum. O yok artık ...[.]... Burada ilk yaşamaya başladığımızda yalnız yaşayan ka-

dınlar, akademisyenler falan vardı. Onlar burayı terk ettiler. Şuan belki toplu taşımaya hızlı ulaşmak isteyen insanlar var. İş olanaklarına erişim için gelen göçmen çok, Iraklı, Suriyeli göçmenler çoğaldı. Polis ve bekçi onlar yüzünden var ...[]... Benim oturduğum sokak baya tehlikeli oldu mesela. 10-11 polis 20 bekçi geziyor hemen üst sokakta. Onların olması bile rahatsız edici. Cinnah tarafında, Ayrancı'da insanlar istediği saatte istediği gibi dolaşiyor. Eskiden burası da öyleydi. İşte bu tip rahat yerlerde küçük esnaf da daha çok oluyor, burada bunlar da azaldı. Artık butik yerlere ihtiyaç duyulmuyor ...[]... Küçük pastaneler, barlar, kafeler, el becerisi dükkanları. Şu an bu mahallede açılrsa iş yapmaz." (Kentli 29, 43 yaş, erkek)

Bununla beraber nitel araştırma sonuçları yürünebilirlik ve toplu taşıma açısından güvenli ulaşım koşullarının oluşturulmasında, engelli ve yaşlı Çankayalıların farklılaşan deneyimlerinin dikkate alınması gerektiğini gösteriyor. Ulaşımında güvenliğin sağlanamamasının "mahrumiyet", "cinsel istismara açık olma" ve "yaşam hakkı ihlali" olarak deneyimlendiğini gösteren bu deneyimler, güvenli ulaşım koşullarının oluşturulmasında da dikkat edilmesi gereken noktaları göstermesi açısından oldukça önemli boyutlara dikkat çekiyor. Örneğin görme engelli olan Kentli 4 (26 yaş, efemine erkek, görme engelli)'ün ve Kentli 5 (38 yaş, kadın, görme engelli)'in anlatımları, güvenli ulaşım bağlamında "yaşam hakkı ihlali" olarak gündeme gelebilecek, kendilerini "huzursuz" hissetmelerine ya da "zarar görme korkusu"na neden olan boyutları işaret ediyor:

"Halk otobüslerinde sesli sistem yok mesela. Sonuç Çankaya'da metroyla gitmek avantaj iken benim için sıkıntı oluyor. Sarı çizgilerin olmaması mesela ...[]... Metrolar bizim için erişilebilir değil, merdivenleri, araları uygun yapılmamış. Tehlikeli yani. Bir görme engelli arkadaşım düştü araya mesela metroda. Öldü mesela, bunu kimse haber bile yapmadı. Duyulmadı yani ...[]... Bir de birden koluma yapışan insanlar... Yaklaşımı yanlış ama yardım etmek istiyor aslında. Ama beni tedirgin ediyor. İletişim kuran, ince ve kibar sesli kişiler, yardım eden insanlar rahat hissettiriyor ...[]... Korku anlamında değil de bir rahatsızlık veriyor kaba sesli erkekler. Koluma girdiğinde güvensizlik tedirginlik hissediyorum. Benim feminen bir yapım var, aile içinde bile kadınların içinde olmayı seviyorum. Belki karşıdaki insanın kötü bir niyeti yok belki ama ben kendimi rahatsız hissediyorum mesela." (Kentli 4, 26 yaş, efemine erkek, görme engelli)

"Mesela sokak temizliği ve çevre temizliği sorun, ben bastonla yürüyorum. Üst üste yığılmış poşetlere denk gelebiliyorum. Bastonum çarpıyor ya da buzlanma iyi eritilmemişse, düşme riskimizi arttırıyor. Bunlar hayati riskler bir de öyle düşünmek lazım ...[]... Kendimi çok huzursuz hissettiğim yer Cuma öğle namazı zamanı metro altında olmak bir de ...[Çünkü]... Bir gün ben karanfil ile yüksel metro çıkışına doğru yürürken insanlar yere sıra sıra yatmışlar. Ben bilemiyorum tabi. O zaman da ilk kez o saate denk gelmişim her halde. Bastonum bir şeye takıldı, meğer adammış. Beni diğer tarafa yönlendirdiler, döndüm yine bastonum takılıyor. Sola dönüyorum yine takılıyor. Orada 10-15 adamı dürttüm yani bu şekilde. Kible benim gittiğim yöndeymiş, yüzleri bana dönük olsa kaçarlardı ama o da olmamış günaha girdim yani. Birçok arkadaşım da aynı sorunu yaşıyor. Cuma öğle namazı zamanı metro altı tam bir travma bizler için ...[]... Sadece mekansal engeller değil karşılaştığımız. İnsanlar "toplular taşıma" olarak, ironi yapıyorum yani toplular taşıma olarak bizi oradan oraya götürüyor. Mesela iki dolmuş değiştiriyorum ben her gün işe giderken, metroya bineceğim ihtiyacım yok ama mutlaka birileri koluma girip nereye gideceksin diyor ...[]... Halbuki sesli sistem olduğu sürece buna gerek yok. Onun için herkesin birbirine emanet ettiği bir nesne gibi hissediyorum kendimi çoğu zaman ...[]... Bak mesela toplular taşıma ulaşılabilir yapılacaksa dolmuşlar da dikkate alınmalı. Dolmuş hiç erişilebilir değil bizim için ama kullanmak zorundayız da. Bindirildiğimde yanlış bindirildiğim çok olmuştur mesela. Bu da tedirgin edici ...[]... Yardıma ihtiyacı olma hali, yardımın nasıl olduğu kısmı seçimlerimizde ve hareketliliğimizde çok belirleyici. Taciz olabiliyor. Ben tacize maruz kalıyorum ya da maruz kalmak istemediğim için bir şey yapmak ya da gitmek istemiyorum ...[]... Mesela bekarken bizim ev son duraktaydı,

otobüsten inip bir yokuş çıkıyordum ama eve gidene kadar tedirgin oluyordum. Sol tarafımda karanlık yeşil bir alan vardı. Bir de karanlık ve boş oluyor sokak. Bir durak önce inmek çok yaptığım bir şeydir. Bomboş bir sokakta ayak sesi duyduğumda ayak sesi tedirgin ediyor. Karakolluk olduğum vakalarım oldu tacizden. Bu nedenle çok tedirgin olurum.” (Kentli 5, 38 yaş, kadın, görme engelli)

Kentli 3 (33 yaş, kadın, bedensel engelli) ve Kentli 6 (23 yaş, erkek, bedensel engelli)’nin anlatımları ise, bedensel engelli Çankaya’lılar için ulaşımın güvenliğini sağlanabilmesi açısından yolların ve sokakların, üst geçitlerin, otobüs duraklarının hali hazırdaki yapısı nedeniyle karşılaştıkları zorlukları anlamamızı sağlıyor:

“Çankaya bölgesinde şöyle bir problemimiz var. Merkezi yerlerde problem yok, metroyla ulaşabildiğiniz yerlerde. Mesela bir Tunalı’yı baz alırsak veya ne bileyim Kavaklıdere tarafı, oralara bir işiniz düştiyse Oran tarafına, buralara erişilebilir otobüsler çok fazla olmadığı için bu noktada mesela erişirken çok zorluk yaşıyorum ...[]... Metroyla ulaşabildiğimiz yerlerde rahat diyelim. Onun dışındaki bölümlerde şu rampalı otobüsler falan çok kullanılmıyor, ringlerin olduğu otobüsler var. Ringlerin olduğu otobüsleri kullanınca ya bozuk olduğu cevabını alıyorsunuz ya şoför sizi görmezden gelip geçiyor ya da ilgilenmek istemiyor vs. Birçok problemle karşılaşıyorsunuz bu noktada.” (Kentli 6, 23 yaş, erkek, bedensel engelli)

“Kaldırımlar, rampa bunlar en önemli ihtiyaç duyduğum hizmetler. Toplu taşımanın sıklaştırılması benim için erişilebilir olması. Her otobüs hattı da erişilebilir değil çünkü. Metro dışında kullanabileceğimiz bir seçenek yok gibi ...[]... Metro da sabit bir hat ve mesela cepaya kent parka gideceksem üst geçidin erişilebilir olmaması faydalanamamama neden oluyor. Bunun dışında da Devlet Tiyatroları mesela. Ben bir süredir önceden konserlere vs. çok giderdim. Erişilebilir olmasa da umrumda olmazdı. Birkaç basamağı birinin taşınmasıyla çıkardım ama şu sıralar bundan çok sıkıldığımı hissediyorum. Orda bir panik hali oluyor, öyle de olmaz nasıl yapsak diye plan yapılan bir hal alıyor. Ben bundan da sıkıldığım için gitmemeyi tercih ediyorum. Oradaki duygusal yük ağır geliyor. Odaklanıp keyif alabileceğim bir hal olmuyor ...[Yine mesela]... Ben Bahçeli’ye gitmiyorum. Orda sandalyeyle yürümek. Akülü sandalye daha az esnek onla hiç gitmedim ya da Tunalı ve Gaziosmanpaşa’ya hiç gitmiyorum. Toplu taşıma yok. Arabayla gitsem yine de zor. Arkadaş toplantılarında bile gidemiyorum ...[İşle ilgili olarak]... Bir toplantıyı Atakule’de yapmak istemişlerdi. Günlerce nasıl gideceğim diye plan yaptım, en son annemle Kızılay’a kadar metroyla gittik, ordan taksiye bindik sonra annemle beraber Atakule’den taksiyle döndük. Erişilebilirlik açısından çok kötü buralar. Engelsiz Filmler Festivali mesela Çağdaş Sanatlar Merkezi’nde oluyor. Orası kesinlikle erişilebilir değil yani. Mesela etkinliğe gitmek istiyorum ama gidemiyorum ...[]... Dolmuşa zaten binemiyoruz. Kızılay’dan otobüs erişilebilir değil, nerde duruyor? Rampasını açacak mı şoför? Bunlar hep sorun.” (Kentli 3, 33 yaş, kadın, bedensel engelli)

Kentteki hareketliliği belirleyen benzer güvensizlikler yaşlılar tarafından da dile getiriliyor. Örneğin Kentli 35 (69 yaş, erkek), “zarar görme korkusu”nun en yoğun olarak kalabalık otobüslerde “iteklenmek” ve “düşmek” olduğunu söylerken ekliyor: “Arabalara binişimiz, metrolara binişimiz biraz zor açıkçası yani yaşlılara uygun değil. Kalabalık, itiş kakış. Yani yaşlının daha rahat gezebileceği şeyler olmalı diye düşünüyorum bu arabalara filan binerken”. Benzer ifadelerin, çocuklu kadınlar tarafından da dile getirilmiş olduğunu görüyoruz. Araştırma bulguları özellikle engelli bireylerin erişilebilirlik açısından sorunlu olduğunu belirttiği koşullarda çocuğu küçük yaşta olan kadınların da zorluklarla karşılaştığını gösteriyor.

Sonuç olarak, kentte güvenle hareket edebilmek kişilerin kentin olanak ve hizmetlerine erişim hakkıyla yakından ilişkili. Bu açıdan hareketliliği sınırlandıran koşulların ancak kişi güvenliğinin temel bir hak olarak kadın, LGBTİ+, yaşlı ve engelli bireyler açısından sağlanması ile esnetilebileceğini söyleyebiliriz. Bu noktada ulaşım biçimlerinde güvende hissetmenin, trafik güzergâhlarının, yaya geçitlerinin, üst ve alt geçitlerin,

toplu taşımaya ulaşma sürecindeki durakların, sokakların, aktarma noktalarının ve toplu taşıma yolculuk sürecinin bir bütün olarak evrensel tasarımın kurallarına uygun hale getirilmesi ile ilişkili olduğunu unutmamak gerek.

Bakım ihtiyaçları ve erişilebilirlik çerçevesinde kentsel hareketlilik: AVM'ler, Parklar

Kadınların daha kısa mesafelerde daha dar bir coğrafyada, daha sık ve daha fazla amaç için hareketlilik içinde olmaları, kentsel hareketlilikle ilgili yapılan birçok çalışmada vurgulanan bir nokta. Bu çalışmalarda kadınların kent içindeki hareketliliklerinin bakım ilişkileri üzerinden belirlenen sınırlı bir alanda gerçekleşiyor olması sıklıkla belirtiliyor. Araştırmada elde edilen bulgular da, kadınların genel olarak bakım ihtiyaçlarını karşılamak ve eğitim hizmetlerinden ya da istihdam olanaklarından yararlanmak için hareket ettiğini gösteriyor. Bununla beraber nitel araştırma sonuçları, kadınlar için bakım ilişkileri üzerinden belirlenen hareketlilik tercihleri ile engelli kadın ve erkek öznelerin hareketlilik tercihlerinin sınırlı kentsel mekânlarda örtüştüğünü gösteriyor: AVM'ler ve parklar. Bu açıdan nitel araştırma kapsamında deneyimlerine odaklandığımız öznelerin hikâyeleri, Gordion, Armada ve Panora gibi alışveriş merkezlerinin kent merkezi tanımları içerisinde yer almasının bu mekânlara yürüyerek ya da toplu taşıma ile ulaşılabilmenin ötesindeki olumlu ve olumsuz anlamları keşfetmemizi sağlıyor.

Örneğin “Çocuk olduğu için daha çok onun hoşuna gidecek aktivitelerde bulunmaya çalıştığımız için hani çok fazla çok fazla belki hareket edemiyoruz” diyen Kentli 26 (47 yaş, kadın) için AVM'ler “içine tıklandığı”nı hissettiği, parklar ise “sosyalleşebildiği” mekânlar olarak tanımlanıyor:

“Şimdi bizim oğlan da 8 yaşında olduğu için biz en fazla AVM'ye gidip sinemaya gidiyoruz onun dışında genelde onun faaliyetlerine gidiyoruz mesela basket kursu vardı mesela hafta sonu onun faaliyeti iki gün. Onu bekliyoruz AVM'de bir yerdeyse AVM'de bir tur atıyoruz birlikte yemek yiyoruz ...[]... Bir dönem okuldaki annelerle çok fazla böyle aktivite işine girildi ve çocuklar da işte o zaman 5-6 yaşlarındaydı filan her gün bir AVM'ye gitmek çocukları orada oyalamak ...[]... Bana aşırı derecede sıkıntılı geldi. Hatta bu yüzden hiç gerek olmadığı halde oğlan duymasın onu okul çıkışlarında servise verdim çünkü her gün kapıda aynı annelerle aynı mekânlarda aynı çocuklarla buluşup hiçbir faydası olmayan sohbetler ve oturma faaliyeti yapmak açıkçası bana çok sinir bozucu geldi ...[]... Aynı AVM'de çok uzun süre tıkmak ya da çok sıklıkla takılmak çok sıkıcı bir şey. Burada aslında temel sorunum şu ortaya çıkıyor ki kapalı alanda bulunmaktan hoşlanmıyorum ...[]... Sosyalleşmem benim bir komşularım oldu bir de bu Belmek kurslarından tanıdığım arkadaşlarla oldu bir de okulda anneler var ...[]... Aralarında gerçekten samimi olduğum bir-iki kişi var. Onlarla da işte ya evde buluşuyoruz veya işte hava çok güzelse mesela gittiğimiz aslında hoşumuza giden yer Angora evleri içindeki park. Hem çocuklar orada oyun oynayabiliyor. Hem biz açık havada oturup yeşillik içerisinde sohbet etme imkânı buluyoruz” (Kentli 26, 47 yaş, kadın)

Engelliler için de, AVM'ler “en erişilebilir” yerler olması dolayısıyla tercih edilen mekânlar olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin engelli bir kadın olarak Kentli 3 (33 yaş), “Akülü sandalyem olduğu için en erişilebilir yer Gordion” diyor ve ekliyor: “...[çünkü]... daha erişilebilir, her yer dümdüz. Katlar arası asansörlerin olması mağazalar arası erişilebilirliği sağlıyor ya da erişilebilir tuvaletlerin olması da önemli bir tercih olarak AVM'leri öne çıkarıyor”. Benzer şekilde AVM'lerdeki navigasyon uygulamalarıyla daha kolay hareket ettiğini vurgulayan görme engelli bireyler için AVM'ler erişilebilir mekânlar olarak tercih ediliyor. Kentli 4 (26 yaş, efemine erkek, görme engelli) tam da bu nedenle “CEPA gibi AVM'ler rahat oluyor” diyor. Yine bu tür navigasyon uygulamalarının bazı havaalanlarında ve AVM'lerde bulunması nedeniyle buralarda rahat hareket ettiğini vurgulayan görme engelli Kentli 18 (36 yaş, erkek), bunun tüm kentsel alanda rahat hareket

edebilmesini sağlayacak şekilde genişletilmesinin önemini şöyle anlatıyor:

“Mesela bir dükkân seçiyorsunuz o dükkânı seçtikten sonra size tarif etmeye başlıyor. Önce yürü diyor sonra sağa dön yani dışardaki gibi. Ama dışardaki arabalara nasıl tarif ediyor sağa dön sola dön yan şeride geç sağ şeritte kal. Burada da şu şekilde yürü sola dön ve merdivenden çık yürüyen merdivenden şuradan asansörü kullanabilirsin gibi adım adım yönlendiriyor ...[]... Bunun adı da kapalı alan navigasyonu böyle bir şeyi talep ederim en azından nerede olduğumu anlarım. Büyük yerlerde daha rahat ederim. Kendimi kent içerisinde hissedirim” (Kentli 18, 36 yaş, erkek),

Ancak Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli) “Ankara’da gidilecek tek yer neresi var sorunun tek cevabı”nın AVM’ler olmasından çok rahatsız olduğunu belirtiyor ve ekliyor: “Çünkü insanların sosyal ve kültürel olarak da olumsuz olarak etkilendiği mekanlar [AVM’lerden bahsediyor] olduğunu düşünüyorum çocukluktan itibaren. Azaltılması gerektiğini düşündüğüm tek yer kentte.” Dolayısıyla görüşme yaptığımız birçok kişi, AVM’lerin belirli kolaylıklar sağlaması dolayısıyla kimi zaman “zorunlu” olarak tercih edildiğine vurgu yapıyor. Bu noktada parkların hem engelli bireyler hem de çocuklu kadınlar tarafından AVM’lere alternatif olarak sunulan mekanlar olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu noktada da özellikle engelli bireyler tarafından parkların erişilebilir olmaması meselesinin sıklıkla gündeme getirildiğini görüyoruz:

“Bankı olduğunu bildiğim parklara çok rahat yalnız başıma da gidip geliyorum. Gidiyorum, oturuyorum, kitabımı okuyorum, işte ağaçlara sarılıyorum falan. Rahatlıyorum. Örnek vereyim Seğmenler Parkı. Çok güzel bir park işte güneşin batışı falan çok güzel ama fiziksel erişilebilirlik açısından baktığımızda çok engebeli olması, bankların olmaması, çok kalabalık olması benim kendi başıma gidip keyif alayım geleyim demem konusunda bir sınırlandırma getiriyor bana.” (kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

Bu çerçevede parklar ve AVM’ler engelliler açısından kısıtlı koşullarda dahil oldukları ya da zorunlu oldukları için gittikleri mekanlara dönüşebiliyor. Örneğin görme engelli bir anne olarak Kentli 5 (38 yaş), parkları ve AVM’leri “gitmek zorunda olduğu” yerler olarak tanımlıyor:

“Çocuk parkları gitmek zorunda olduğum yer ama rahatsız hissediyorum. Ben kızımın çocuk parkında eğlenmesini ve güvenliğini sağlayamayabiliyorum. Bu tedirginlik verici benim için. O nedenle kızım bazen istese de ben eşim olmadan çocuk parkına gidip kızımla vakit geçiremiyorum. Ona bir şey olsa anlayamıyorum. Her yerden çocuklar bağırsıyor, salıncaklar var ve bana çarpabilir. Bu açıdan engelli ailelerine uygun çocuk parkı yok. Eşimle gittiğimizde de bana sıkıcı geliyor çünkü sadece orada oturup bekliyorum. Kızımla vakit geçirmiş olmuyorum ...[]... AVM’ler de böyle, kızım daha küçükken bir gün altını değiştirmem gerekiyordu mesela. AVM deyiz, sordum çocuk bakım odasını gösterdiler. Birileri çocuğunu emziriyor. Kalabalık yani. Ben tek başıma yapamam eşimin de bazen gelmesi gerekiyor mesela ama o mekân erkeklerin giremeyeceği bir mekân mesela. Ya da bazen tuvalet ihtiyacı varsa mesela çocuğumu eşim götürsün istiyorum ama engelli tuvaleti açısından çok sorun yaşıyoruz. Benim de girmem gerekirse ben giremiyorum ya da tam tersi eşim bana yardım etmesi gerekirse o giremiyor... Kadın ve erkek tuvaleti ayrı olsa bir türlü olmasa bir türlü, ayrışma da sıkıntı yaratabiliyor.” (Kentli 5, 38 yaş, kadın, görme engelli)

Sonuç olarak parklar ve AVM’lerin kadınlar ve engelliler tarafından sıklıkla talep edilen yerler olmasının altındaki nedenleri erişilebilirlik ve bakım ilişkileri üzerinden okumak, aslında kentsel alanda ne tür önlemler alınması gerektiğine ışık tutuyor. Bu açıdan nicel araştırma sonuçları çerçevesinde Çankaya kadınların kent merkezinde olması gerektiğini düşündükleri alanların öncelikli olarak dinlenme alanı, yeşil alan, çocuk parkları, yayalar için alan ile AVM’ler olduğunu hatırlarsak, bu alanların yarattığı olumsuzlukları

dikkate almaksızın gerçekleştirilecek düzenlemelerin *memnuniyetsizlik* yaratan koşullara kolayca dönüşebileceğini de tahmin edebiliriz.

Alan açma/alan kapma: bir güvenli alan ve “özgürlük” “mücadelesi”

Araştırma bulgularına göre farklı yaş gruplarından kadınlar, LGBTİ+’lar ve engelliler için kentte hareket edebilmek korku ve bu korkuyla mücadele etmeyi içeren riskli bir eylem. Bu çerçevede kendisini eşcinsel erkek olarak tanımlayan Kentli 11 (31 yaş, eşcinsel erkek), özgürlüğü kentte istediği gibi hareket edebilmek olarak değil ama “özgür bir şekilde yaşamayı seçmiş olan insanlar için” “kente dahil olma” hissini sağlayacak “güvenli alanlar yaratmak” olarak tanımlıyor. Bu durum LGBTİ+’lar için kentte hareket edebilmenin karşılaşılan ayrımcılık ve eşitsizliklerle mücadele edebilme mücadelesi olarak anlam bulduğunu gösteriyor. Alan açma ya da alan kapma, kent çalışmalarında eşitsizlikler ve ayrımcılıklar nedeniyle hareket alanı kısıtlanmış olan bireylerin başvurduğu bir mücadele biçimi olarak tanımlanır. Araştırma sonuçları, bu mücadelenin en önde gelen öznelerinin, kentsel alanda da en fazla ayrımcılıkla ve eşitsizlikle karşılaşan bireyler olduğunu gösteriyor: LGBTİ+’lar, engelliler ve kadınlar. Bu anlamda LGBTİ+’ların ve engellilerin kentte alan açma/kapma mücadelesinden öğrenilecekler var. Deneyimlerine odaklandığımız LGBTİ+’lar ve engellilerin gerek kent ve kentli olma konusundaki ifadeleri gerekse kentsel hareketlilik bağlamında kullandıkları ifadeler, kentin hem özgürlük hem de eşitsizlik mekânı olarak deneyimlenmesinin altında “görünür olma” talebinin yattığını gösteriyor. Örneğin Kentli 20 (24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu), “görünür olma” talebini bir “mücadele” hareketliliği olarak açıklarken bu mücadelenin ne kadar kırılğan ve riskli olduğundan da bahsediyor:

“Aslında bir yere sık sık gitmek ve sürekli ‘biz varız, geleceğiz!’ demek de bir mücadele gibi geliyor bana. Bence mücadele zaten. Böyle böyle hepimizin gittiği bir mekâna dönüşmüştü orası. Ama yeni yeni işletmesi mi değişti, bir şey mi oldu. Artık daha kısıtlamalar, daha yine homofobik, transfobik hareketler, eylemler görmeye başladık ve tacizler çoğaldı ve tacizlere karşı önlem azaldı. O yüzden atık ben bizim değilmiş gibi hissediyorum ...[]... Şu an elimizden alınmış gibi hissediyorum ben.” (Kentli 20, 24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu)

LGBTİ+’ların kentte “görünür olma” arayışının riskli bir mücadeleyi gerektiriyor olması, “korkusuz” ve “özgür” hareket edebilme olanaklarının ancak “birlikte hareket etme” ve “örgütlenme” gibi stratejilerle yaratılabildiğini gösteriyor. Bu nedenle “örgütlenme ve bir araya gelme” LGBTİ+’ların kendileri için güvenli özel alanlar yaratarak “korku”dan kurtulabilmelerinin ve “kenti yaşanır kılama”nın en önemli boyutu. Trans bir erkek olan Kentli 14 (27 yaş, trans erkek) bunu şöyle ifade etmiş:

“Buraya hiç kimseyi tanımadan gelmiştim. Bir ya da iki kişi taniyordum. Sonra yani geniş bir çevre edindim, örgütlendim ve yani o birçok şeyden korkmamaya başladım. Mesela tehditler çok aldım ben kendi kişisel sosyal hesabımdan vs. ama bunlar için hiç korkmadım. Örgütlü olduğum için belki de. Ya da çok çevrem genişlediği için korkmadım. Hani yalnızlık her zaman daha kokutucudur ya, bu getirisi olabilir. Ya da şöyle bir şey olabilir, başım sıkıştığında kime gidebileceğimi bilmek gibi bir getirisi olabilir. Bu da seni yaşanır kıyor kentte nereye gidebileceğini bilmek bu aslında ...[]... Böylelikle, yani çevremdeki bireylerle daha sosyalleşebiliyorum. Yalnızlığım biraz daha azalmış oldu. Korkularım azaldı. Örgütlenmem bana çok şey kattı yani.” (Kentli 14, 27 yaş, trans erkek)

Bu noktada güvenli özel alanların genişletilmesinin ayrımcılığa uğrayan gruplar için “birlikte hareket ederek” kentle bütünleşmenin ve haklarını talep edebilmenin de bir aracı olduğunu vurgulamak gerek. Ör-

neğin kendisini lezbiyen bir kadın olarak tanımlayan Kentli 2 (40 yaş, eşcinsel kadın), kulüp ve topluluk gibi küçük örgütlenmelerin “lezbiyenlere daha uygun” olan güvenli “bir özel alan” olduğunu vurguluyor. Benzer şekilde diğer Çankayalı kadınların deneyimlerinde sık sık rastladığımız “gönüllülük işleri”, kentsel alanda hareket edilen sınırların “özel alan”la ilişkilendirilen “bakım” ve “yardım” işleriyle genişletildiğini gösteriyor.

Farklı özellikteki kadınlar, engelliler ve LGBTİ+’lar kentin özgürlüğü besleyen bir alan olarak inşa edilmesi sürecinde “görünür olma” ihtiyacının bir hak olarak kentin tümünde karşılanması gerektiğine vurgu yapıyorlar. Bu açıdan ise kent yönetiminin bu ihtiyacı görmesi gerekliliğinden bahsediyorlar. Örneğin Çocuklu bir kadın olarak kentteki hareketliliğinin kısıtlı olduğunu sıklıkla belirten Kentli 27 (41 yaş, kadın) kentin özgürlüğü besleyen bir mekân olabilmesi ve kalabilmesi için kentin her alanında görünür olmayı sağlayacak etkinlikler geliştirilmesinin ve bu süreçte kent yönetimi ve kentlilerin birlikte hareket etmesinin önemini vurguluyor:

“Karşımdaki ben ne olsaydım bunu bana yapmazdı diye düşünürüm hep. Atıyorum ben kadın değil de erkek olsaydım bunu bana yapabilir miydi? O zaman ne oluyor sorun cinsiyetçilik oluyor di mi? Şehir burada ne yapabilir bize, şehir bizi besleyebilir. Önümüze çok güzel şeyler çıkarabilir ve onarla beslenebiliriz çocuklarla birlikte. Uçurtma festivalleri yapabilir mesela atıyorum şu an hayal kurasım geldi. Ondan sonra çok güzel şeyler yapabilir, şehir besleyebilir homojen şekilde ama, yani bunu Çankaya yapıp Mamak yapmazsa hiçbir şeyin önüne geçemeyiz” (Kentli 27, 41 yaş, kadın)

Benzer şekilde yaşlı haklarıyla ilgili çalışmalar yapan sivil toplum örgütleriyle bağlantısı olan Kentli 9 (63 yaş, kadın)’un anlatımı yaşa yönelik ayrımcı tutumların kentteki hareketlilik ve “görünür olma” ile ilişkisini ve bu süreçte mücadele alanının kentli hakları üzerinden kentlilik bilincinin geliştirilmesi üzerine yoğunlaşması gerektiğini vurguluyor:

“Daha otantik yerler olarak görülen yerlerde yaş almış olanlar daha fazla oluyor. O tür yerlere de gençlerin gitmesinin bir bakıma kendi yaşlılarının dışındakilerle karşılaşması bakımından hoş karşılanmadığına dair duyular aldım. Böyle olunca insan bir çeki düzen veriyor buraya giricem ama gençler beni acaba dışlayacaklar mı, bir izolasyon yaratacaklar mı? ...[]... Yani aslında şöyle. Bunu duydum yani bazı kafelerde gençlerin yaşlılardan rahatsız olduklarına dair duyularım oldu ...[]... Bu şunu da gösteriyor Ankara’da olanların hepsinin kentlilik bilinciyle hareket ettiklerini göstermiyor. Kentsel hak dediğimiz kent mekanlarının paylaşılması ve insanların vakit geçirmesi noktasında da çok şey hoşgörülü yaklaşmıyoruz. Halbuki orası kendisine ait değil herkesin alanı oturmak isteyen gelip oturabilir bunlar da kentlilik bilinciyle yakından bağlantılı.” (Kentli 9, 63 yaş, kadın)

Kendisini lubunya olarak tanımlayan Kentli 33 (42 yaş, lubunya) ise “görünür olma” halinin sadece mekânı kullanmak anlamında değil ancak mekânı özne olarak dönüştürebilme gücüne sahip olabilmek anlamında desteklenmesi gerektiğini vurguluyor. Bu açıdan LGBTİ+’lar açısından “görünür olabilme” olanaklarının homofobik kalıplardan kurtulmuş bir özgürleşme deneyimi olabilmesi için “mekân sahiplerinin” keyfi (çoğu zaman da ekonomik çıkara dayalı olan) uygulamalarından kurtarılması gerektiğini şu şekilde vurguluyor:

“Geçmişe nazaran daha çok mekan LGBTİ+’lar için güvenli bir alana dönüştü ama bu dönüşüyor olma hali tek başına özgürleştirici değil ...[]... Güvende hissedebileceğin alanların çoğalması anlamında iyi ama bütün bu mekanların aslında bir yandan dönüşüyor olması gerekiyor...[]... Bunun tek koşulu aslında LGBTİ+ özel teşebbüsünün ortaya çıkması ve kendi mekanlarını açıyor olmalarından geçiyor ...[çünkü bu mekanlarda

baskın kültür olduğu için]... Kimse gidip heteroseksüel bir çifti uyarıyor ama aynı düzeyde heteroseksüel bir çiftin öpüşme oranına LGBTİİQ çifti yaklaştığında bu uyaracak bir alana dönüşüyor.” (Kentli 33, 42 yaş, lubunya)

Engelli bir erkek olduğunu belirten Kentli 6 (23 yaş, erkek, bedensel engelli), benzer bir “görünür olma” mücadelesini anlatırken, farklılıkların kesişiminde bulunma noktasında deneyimlenen “ötekileştirilme sorunları”nın bir bütün olarak dışlanan tüm gruplar için sorun olduğunu ve dikkate alınması gerektiğini vurguluyor:

“Baktığımızda genel olarak zaten LGBTİ hakkında da konuşsak, göçmenler, işitme engelliler hakkında da konuşsak yaşanan sorunların benzer olduğunu görüyoruz aslında. Bu benzer sorunların ana eksen noktasında ne var? Her grubun, toplumun o genel popülasyon olarak çok da farklı olmayan birbirine benzer olan kesim tarafından dışlandığını ve ötekileştirildiğini görüyoruz. Tabii ki kesişim noktasında olmak işleri daha da komplike ve içinden çıkılmaz bir hale getiriyor. Hem engelli hem LGBTİ gruplarından birine ait hissediyorsa birey kendini -o gruptaysa, hissediyorsa demeyelim de direk o gruba aitse- bir yandan o grup lezbiyen, gay olduğu için ötekileştirilip dışlandırılıp ayrı tutulurken aynı zamanda görme engelliliğin getirdiği erişilebilirlik sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kalıyor ve daha fazla bir zihinsel yorgunluk ve yükü mücadele etmek durumunda aslında.” (Kentli 6, 23 yaş, erkek, bedensel engelli)

Son olarak bu alan açma mücadelesinin toplumdaki “ötekileştirilen” grupların deneyimledikleri ayrımcılığın ve eşitsizliğin boyutlarına göre “zorlu” bir hal aldığını görüyoruz. Bu zorlu mücadele süreci, başta LGBTİ+’lar, engelliler ve genel olarak kadınlar tarafından güvenli alanlar yaratarak kentsel alanda hareket edebilmenin “sınırlarını” genişletme süreci. Dolayısıyla bu süreç, sadece mekânsal bir “alan açma”nın ötesinde kentsel hizmetlerin geliştirilmesinde “söz sahibi” olma mücadelesi olarak da deneyimleniyor. Sivil toplum ile bir araya gelme ve örgütlenme, bu anlamıyla kendilerine politik bir alan açmanın da bir aracı. Bu noktada nicel araştırma sonuçlarına göre, Çankaya’da yaşayan her 10 kadından 1’inin siyasi partilerin kadın kolları, feminist kadın örgütlenmeleri, sendikalar/kooperatifler, meslek odaları ve sosyal yardımlaşma ve destek örgütlenmeleri ile ilişki içinde olduğunu hatırlamak gerek. Görüştüğümüz kadınlar arasında herhangi bir örgütlenme içerisinde olmadığını belirten 10 kadından biri ise kent konseyleri ya da belediyelerdeki komiteler aracılığıyla kent yönetimine ve kentsel hizmetlerde yaşanan eksikliklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda yer almak istiyor. Dolayısıyla araştırma bulguları çerçevesinde sunulan kentsel hizmetlere ilişkin memnuniyetsizlikleri ve talepleri bu gerçeklik üzerinden değerlendirmek gerekiyor.

ÇANKAYALILAR İÇİN KENTSEL HİZMETLER

Kentsel hizmetler, kent yaşamının niteliğini belirler. Bu nitelik, tüm kentlilerin gündelik yaşamlarında kentsel altyapı ve refah hizmetlerine eşitsizlik ve ayrımcılıkla karşılaşmadan erişebilmeleri ile belirlenir. Kentsel hizmetlere erişim bu açıdan bireylerin kent içerisinde ne kadar güvenle ve özgürce hareket edebildikleriyle ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla kadınlar, LGBTİ+'lar, engelliler ve yaşlılar açısından kentsel hareketliliği sınırlandıran koşullar, doğrudan kentsel hizmetlere erişimi de belirleyen koşullardır.

Bu açıdan kentsel hizmetlere erişim kavramı altında öncelikli olarak sunduğumuz araştırma bulguları, Çankayalıların temel kentsel hizmetler olarak tanımladığımız altyapı ve gündelik yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik fiziksel ve sosyal olanaklar ile temel refah hizmetleri olarak ele aldığımız sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlere ilişkin değerlendirmelerini içeriyor. Daha sonrasında ise, Çankayalıların kentsel hizmetlere ilişkin önerilerine yer veriyoruz.

Çankayalıların kentsel hizmetlerden yararlanma durumu ve memnuniyeti

Kentsel hizmetlere erişim kavramı altında toplanan nicel analiz sonuçları, Çankayalı çoğu kadının ev sahibi olması dolayısıyla evlerini gündelik yaşamlarını kolaylaştıracak şekilde düzenleyebilmiş olduklarını gösteriyor (10 kadından yaklaşık 7'si ev içi koşullardan memnun). Bununla beraber Çankaya'nın eski semtlerinde yaşayanlar için altyapı sorunlarının (su basması, tuvaletten koku gelmesi, sıcak suya erişim, ısınma sorunları gibi) sıklıkla gündeme getirildiğini vurgulamak gerek. Bu durum büyük oranda binaların yalıtım sisteminin yeterli olmaması, elektrik ve su tesisatının eski olması gibi altyapı sorunlarıyla ilişkilendirildiğinden, çoğu zaman bireysel olarak da çözülüyor. Bu doğrultuda Çankayalı 10 kadından 7'si yaşadığı binanın yapısını ve bina içindeki düzenlemeleri yeterli bulmuyor.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmamıza katılan Çankayalı kadınların %46,7'si binalarında asansör bulunmaması ya da eski, dar ve sık bozuluyor olması gibi nedenlerle asansör yetersizliğini belirtiyor ve kadınların %21'i binalarında yangın önleyici malzemelerin bulunup bulunmadığına ilişkin bir fikir sahibi değil. Asansörle ilişkili yetersizliklerle birlikte bina girişleri; kaygan zemin olması, ambulans, tekerlekli sandalye ve çocuk arabası için uygun olmaması gibi nedenlerle yetersiz bulunuyor. Bu durumun, çoğu yaşlı, yürümekte zorlanan ya da çocuk sahibi olan kadınlar ve engelli ya da yaşlı bireyle birlikte yaşayan kadınlar açısından kentsel hizmetlere erişimde eşitsizliklere yol açacağını vurgulamak gerek. Nitekim nitel araştırma kapsamında analiz ettiğimiz, farklı özellikteki Çankayalılar için ihtiyaç duyulan temel kentsel hizmetlerin arasında konut ve çevresinin erişilebilirliğinin sağlanması önemli bir yer tutuyor.

Tablo 6: Çankayalı kadınların yaşam alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri (Ev içi ve bina)

Kadınların yaşam alanlarına ilişkin değerlendirmeleri		Yeterli		Yetersiz		Fikrim yok/ apartmanda yaşamıyor		Toplam	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ev içi	Eşikler/yükselteler	154	%92,2	13	(%7,8)	0	0	167	%100
	Banyo ve tuvalet	152	%91	15	(%9)	0	0	167	%100
	Işık düğmeleri ve prizler	148	%88,6	19	(%11,4)	0	0	167	%100
	Isınma	132	%79	35	(%21)	0	0	167	%100
	Sıcak su	155	%93	12	(%7)	0	0	167	%100
Ev içi koşulların yeterliliğine ilişkin genel değerlendirme		109	%65,3	58	%34,7	0	0	167	%100
Bina içi	Işıklandırma	154	%92,2	9	(%5,4)	4	(%2,4)	167	%100
	Merdivenler	133	%79,6	28	(%16,8)	6	(%3,6)	167	%100
	Yangın önleyici malzemeler	70	%41,9	62	%37,1	35	(%21)	167	%100
	Asansörler	80	%47,9	78	%46,7	9	(%5,4)	167	%100
Bina içi koşulların yeterliliğine ilişkin genel değerlendirme		39	%23,4	125	%74,9	3	%1,8	167	%100
Gözlem sayısının 50'nin altında olduğu değişkenlere ilişkin yüzdeler parantez ( ) içinde verilerek, bu yüzdelerin yorumlanmasına dikkat çekilmiştir.									

Genel olarak araştırma kapsamındaki Çankayalı kadınların kentsel hizmetlerin yeterliliğine dair değerlendirmelerini gördüğümüz Tablo 7 incelenirse, Çankayalı kadınların yetersiz buldukları kentsel hizmetlerin başında yollar, sokaklar ve kaldırımlar (kadınların %68,3'ü) ile alt ve üst geçitler (kadınların %59,3'ü) gibi alt yapı hizmetlerinin geldiğini görüyoruz. Alt yapı hizmetleri açısından sokak ve yol aydınlatmalarının yetersiz olduğunu belirten kadınların sayısı da azımsanmayacak düzeyde (kadınların %39,5'i). Bu yetersizlik haline ilişkin açıklamalar ve öneriler genellikle yokuş olan yerlerin düzenlenmesi, engelli yolları ve rampalarının yapılması ve bisiklet yollarının oluşturulması gibi yaşlı, çocuk ve engelliler için erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik ve daha çok yakın çevrelerinde gerçekleşmesini istedikleri talepler. Nitel araştırma sonuçları çerçevesinde edindiğimiz bilgiler, bu koşulların çoğu Çankayalı için "zarar görme korkusu" olarak deneyimlendiğini hatırlamak gerek. Deneyimlerine odaklandığımız engelli ve yaşlı bireyler açısından ise bu durum, hem "zarar görme korkusu" hem de "zorluk" olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla yetersiz altyapı hizmetlerinin, çoğu Çankayalının kentsel alandaki hareketliliğini sınırlandıran koşulları yaratması dolayısıyla en önemli kentsel hizmet olarak tanımlandığını söyleyebiliriz (Tablo 7).

Tablo 7: Çankayalı kadınların temel kentsel hizmet ve olanakların yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri

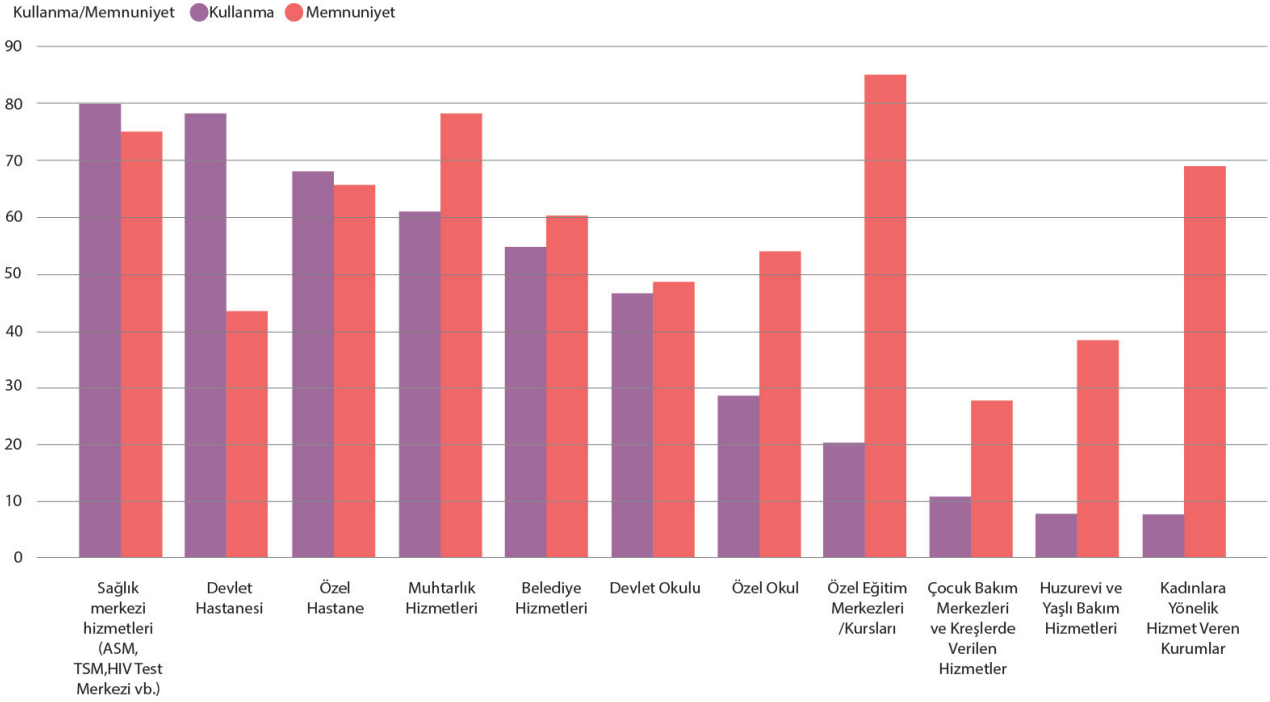
Kadınların temel kentsel hizmet ve olanaklara ilişkin değerlendirmeleri		Yeterli		Yetersiz		Fikrim yok/ Kullanmıyorum		Toplam	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kentsel hizmetler	Sokak/yol aydınlatmaları	98	%58,7	66	%39,5	3	(%1,8)	167	%100
	Yollar/sokaklar/ Kaldırımlar	51	%30,5	114	%68,3	2	(%1,2)	167	%100
	Alt-üst geçitler	51	%30,5	99	%59,3	17	(%10,2)	167	%100
	Kamusal tuvaletler	19	(%11,4)	58	%34,7	90	%53,9	167	%100
	Toplu taşıma araçları	75	%44,9	71	%42,5	21	(%12,6)	167	%100
	Semt pazarı	76	%45,5	56	%33,5	35	(%21)	167	%100
	Temel gıda/yiyecek alışverişi	134	%80,2	31	(%18,6)	2	(%1,2)	167	%100
	Kıyafet alışverişi	103	%61,7	56	%33,5	8	(%4,8)	167	%100
	Sosyalleşme (kafe/ bar)	102	%61,1	57	%34,1	8	(%4,8)	167	%100
	Yeşil alanlar/parklar	60	%35,9	95	%56,9	12	(%7,2)	167	%100
	Spor alanları/ merkezler	74	%44,3	70	%41,9	23	(%13,8)	167	%100
Tiyatro/sinema/ Müze/sergi/konser alanları/ kültür merkezleri	58	%34,7	92	%55,1	17	(%10,2)	167	%100	

Gözlem sayısının 50'nin altında olduğu değişkenlere ilişkin yüzdeler parantez ( ) içinde verilerek, bu yüzdelerin yorumlanmasına dikkat çekilmiştir.

Bunlara ek olarak yeşil alanlar/parkların (kadınların %56,9'u), kültür-sanat etkinliklerinin gerçekleştirildiği mekânların (kadınların %55,1'i) ve spor alanlarının (kadınların %41,9'u) yetersizliği Çankayalı kadınlar tarafından en çok ifade edilen kentsel hizmet eksiklikleri. Nitel araştırma sonuçları, bu yetersizliğin, sayısal yetersizlikle birlikte altyapı hizmetlerindeki yetersizliklerle oldukça yakından ilişkili olduğunu gösteriyor. Nitekim yaşlılar, engelliler ve kadınlar parkların ve kültür-sanat etkinliklerinin gerçekleştirildiği mekânların ve spor alanlarının bakım ihtiyaçlarına cevap vermeyen, erişilebilirlikten uzak ve güvensizlik koşulları nedeniyle günün belli saatleri tek başına gidilmesi zor olan yerler olarak tanımlıyorlar. Nitekim Tablo 7'de de görüldüğü üzere Çankayalı her 10 kadından 1'inin bu tür hizmetlere ilişkin bir fikri olmadığını görüyoruz.

Genel olarak ulaşım araçlarına yönelik "eksiklik" nitel araştırma süresince paylaşılan kentsel hareketlilik hikâyelerinde en çok toplu taşıma hizmetleri açısından ele alınmıştı. Bu açıdan Çankayalı her 10 kadından yaklaşık 6'sının toplu taşıma araçlarının yetersizliğini belirtmiş ya da toplu taşıma araçlarını kullanmıyor oldukları için fikir beyan etmemiş olmaları, kentsel hareketlilikle ilgili olan bölümde ele aldığımız üzere kadınların en çok yürüme ve toplu taşıma kullandıklarına ilişkin bilgiler çerçevesinde ele alınmalı. Bu noktada hem nicel hem de nitel araştırma sonuçlarından yola çıkarak, Çankayalıların güvenli ulaşım ile ilgili talepleri olduğunu vurgulamak gerekiyor. Nitekim kadınların sokaklar, duraklar, toplu taşıma da içerecek şekilde ele alınması gereken güvenli ulaşım koşullarının sağlanması, Çankayalı kadınlar için günlük temel ihtiyaçların (gıda ve kıyafet alışverişi, bakım ya da sosyalleşme) hem yakın çevreden hem de kent merkezinden karşılanabilmesi için oldukça önemli.

Grafik 6: Çankayalı kadınların yararlandıkları kamusal refah hizmetleri ve bu hizmetlerden memnuniyet durumları

Grafik 6, nicel araştırma kapsamında Çankayalı kadınların kentsel alanda ihtiyaç duydukları temel kamusal refah hizmetlerinden yararlanma ve memnuniyet durumlarına ilişkin bilgiler sunuyor. Bu bilgileri, belediye tarafından sunulan hizmetler bağlamında değerlendirdiğimizde Çankayalı kadınların en yaygın olarak Aile sağlık merkezleri ve belediyenin sağlık hizmetlerinden yararlanıyor olmaları ve bu hizmetlerden diğer sağlık hizmetlerine oranla daha çok memnun olmaları oldukça önemli. Ancak bu noktada özellikle aile sağlık merkezlerinden yararlanmanın sınırlılıkları olduğunu belirtmek gerek. Bu noktada Aile hekimlerinin sık sık değişmesi, çok sıra bekleniyor olması gibi deneyimlerin hizmetlerden yararlanmaktan vazgeçmeye neden olduğunu söyleyebiliriz. Çankayalı kadınlar tarafından ikinci olarak tercih edilen sağlık kuruluşları ise, özel hastaneler olarak karşımıza çıkıyor. Bu tercihi nitel araştırma sonuçlarıyla uyumlu olarak yorumlarsak, Çankayalıların Ulus ve civarına gittiklerinde hissettikleri zarar görme korkusu nedeniyle genellikle buradaki hastanelere gitmekten çekindiklerini, kimi hastanelere toplu taşıma araçlarıyla erişimin zor olduğunu bu nedenle de genellikle Çankaya sınırları içinde yer alan özel hastaneleri tercih ettiklerini söylemek mümkün. Bu noktada devlet hastanelerinden özel hastanelere tercih etmeleri, Çankayalı kadınların sosyo-ekonomik olarak orta ve üst sınıfsal konumlarıyla ilgili. Nitekim nicel araştırma sonuçları, gelir getiren bir işte çalışan kadınların daha çok özel hastaneye gitmeyi tercih ettiklerini ve yararlandıkları sağlık hizmetinden memnun olma durumlarının da daha yüksek olduğunu gösteriyor. Bununla birlikte nitel araştırma sonuçları gebelikle ilgili hizmetlerin evli olmayan kadınlar için gizlilik ihlali olarak deneyimlenen olumsuz deneyimlere neden olabildiğini ve bu nedenle kadın doğum hizmetlerinden belirli yaşta kadınların yararlanma konusunda çekincelere yol açabildiğini gösteriyor. Bu çerçevede nicel ve nitel araştırma sonuçları birlikte ele alındığında, Çankayalıların dezavantajlı gruplara öncelik veren sağlık hizmetlerinin Çankaya Belediyesince verilmesinin daha iyi olduğuna ilişkin değerlendirmeleri var. Bu noktada özellikle kadın hastalıklarına ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yönelik hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğine ilişkin önerilerin bulunduğunu belirtmek gerek.

Çankaya Belediyesi tarafından sunulan sağlık hizmetleri

Evde bakım hizmetleri: Tüm engelli, hasta ve 65 yaş ve üzerindeki bireylere yönelik olarak geliştirilen bu hizmet, evde sağlık bakımı ve temizlik ihtiyaçlarının giderilmesi ile hasta nakil işlemlerini kapsamaktadır. 2019 yılı içerisinde 5.580 kişinin bu hizmetten yararlandığı bilinmektedir. Yararlanıcıların cinsiyetini görebileceğimiz bir istatistik tutulmamaktadır.

Sağlık kart: Sağlıklı Kentler Birliği'nin herkes için sağlık ve sağlıkta eşitlik ilkesi çerçevesinde verilen sağlık kart hizmetinden, 2019 yılı içerisinde 3143 kişi yararlanmıştır.

Yararlanıcıların cinsiyetini görebileceğimiz bir istatistik tutulmamaktadır.

Hoş geldin bebek/ Anne – bebek sağlığı hizmeti: yeni doğum yapan ya da yapacak olan kadınlara yönelik eğitim ve sağlık desteğini içeren bu hizmetten 2019 yılı içerisinde 923 gebe ya da yeni doğum yapmış kadın yararlanmıştır.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Çankayalı kadınların en az yararlandıkları kamusal refah hizmetlerinin ise, kadınlara yönelik hizmetler, huzurevleri ve yaşlı bakım hizmetleri, çocuk merkezleri ve özel eğitim merkezleri olduğunu görüyoruz. Nicel araştırma sahasından elde ettiğimiz bilgiler çerçevesinde Çankayalı kadınların birçoğunun bu ihtiyaçlara yönelik olarak Belediyenin ne tür hizmetler sunduğuna ilişkin bilgi sahibi olmadığını söyleyebiliriz. Bu açıdan belediye hizmetlerinin şeffaflaştırılması ve duyurulması önemli bir talep olarak karşımıza çıkıyor. Bu hizmetlere ilişkin bilgi sahibi olanlar ise, özellikle belediyeye ait olan çocuk bakım merkezleri ve kreşlerin kapasite yetersizliğinden yakınıyor ve istedikleri halde bu hizmetten yararlanamadıklarını belirtiyorlar. Nitel araştırma sonuçları da bu değerlendirmeyi destekler nitelikte.

Çankaya Belediyesine ait Gündüz Bakım Evleri/Oyun Evleri bulunmaktadır. Gündüz Bakım Evlerinden 2019 yılı içerisinde 1241 çocuk ve Oyun Evlerinden 4228 çocuk yararlanmıştır.

Çankaya Belediyesine ait Çocuk Kulübü bulunan Çankaya Evleri, 7 bölgede hizmet vermektedir: 100. yıl, Bademlidere, Cebeci, Mürsel Uluç, Karapınar, Sokullu, Zübeyde Hanım mahalleleri. 2019 yılı içerisinde Çankaya Evleri'nden 0-6 yaş grubunda yer alan 218 ve 7-14 yaş grubunda yer alan 2195 kız çocuğu hizmet almıştır.

Çankaya Belediyesi'nin, 65 yaş ve üzerindeki tüm kentlilerin ortak kullanım alanı olarak tanımladığı Bahar Evleri, 2019 yılı içerisinde 62.607 yaşlı bireye hizmet sunmuştur. Hizmetlerden yararlananların yaklaşık %40'ünün kadınlar olduğu belirtilmekle birlikte, bu çeşitliliği görebileceğimiz bir istatistik bulunmamaktadır.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Bu çerçevede Çankayalıların Belediye hizmetlerine ilişkin kimi eleştirileri ve önerileri var. Bu eleştirilerin nedenlerinin başında Çankaya Belediyesiyle ilişkilerinin kopuk olması geliyor. Nitekim nicel araştırma sonuçları, Çankayalı 10 kadından 4'ü belediye ile ilgili bir sorun yaşadıklarında sorunların belli faktörler ekseninde çözülmediğini/çözülemediğini ifade ediyor. Bu kapsamda Belediyeyi ilgilendiren sorunların çözümüne ilişkin olarak, Çankayalı kadınlar dönüş yapılmadığı ya da sorunun çözülmediğini, ilgili birim ve kişilere ulaşamadığını, bürokrasi ve dil engeliyle karşılaştığını ve yaş nedeniyle dikkate alınmama ile karşılaştıklarını belirtiyorlar. Görüştüğümüz 10 kadından 3'ünün böyle bir konuda belediyeye hiç başvurmadığını belirtmiş olması dikkate alındığında, bu konuda yaşanan sorunların dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Sonuç olarak Çankayalıların gündelik yaşamlarında kentsel altyapı ve refah hizmetlerine eşitsizlik ve ayrımcılıkla karşılaşmadan erişebilmeleri konusundaki fikirleri, kentsel hizmetlere ilişkin memnuniyetsizliklerinin hangi noktalara odaklanarak giderilebileceğine dair de kapsamlı bilgiler sunuyor.

Çankayalıların kentsel hizmet ihtiyaçları ve önerileri

Araştırma bulguları gerek kadınların gerekse farklı özellikleri nedeniyle ötekileştirilen LGBTİ+, engelli ve yaşlı Çankayalıların, kentsel hizmetlere yönelik kapsayıcı politika ve uygulamaların geliştirilmesi sürecinde kent yönetiminde "söz sahibi" olmak ve "duyulmak" istediklerini ancak bu talebin çoğu zaman karşılanmadığını gösteriyor. Bu noktada Çankaya Belediyesi tarafından hazırlanan 2019-2023 Yerel Eşitlik Eylem Planı'nın Çankayalıların taleplerine cevap verecek hedefler içerdiğini belirtmek gerek. Dolayısıyla burada sunulan bilgiler, Çankaya Belediyesi'nin Eylem Planı kapsamında planladığı etkinliklerin nasıl daha iyi sunulabileceğine yönelik olarak Çankayalıların önerilerini ortaya koyuyor.

Çankaya Belediyesi'nin kamu şikâyetlerini ele aldığı Çözüm Merkezi'nde cinsiyete dayalı çalışma yapılmamaktadır.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Bu çerçevede özellikle nitel araştırma sonuçları, Çankaya Belediyesi'nin halkla daha fazla iç içe olma, halktan gelen talepleri duyma ve bu talepler doğrultusunda iş birlikleri geliştirme yönünde adım atması gerektiğini gösteren ifadelerle dolu. Örneğin Kentli 17 (47 yaş, kadın), "Ben Çankaya Belediyesi'nde olsaydım bu insanları dinlerdim ...[.]... Haftanın bir günü halkı dinlerdim, halk arenası yapardım. Mesela fikriniz ne derdim ve fikirlerine önem verildiğini hissetmek çok önemli" diyerek, muhtarlık yaptığı bölgede özellikle yaşlıların "duyulma ihtiyaçları" olduğunu vurguluyor. Bu noktada kentsel hizmetlerin erişilebilirliği açısından merkez ve yerel belediyelerin sivil toplum ve akademi ile iş birliği içerisinde çalışması gerektiğine ilişkin vurguların hem nicel hem de nitel araştırma kapsamında gündeme geldiğini belirtmek gerek. Özellikle akademi ve sivil toplumla geliştirilecek iş birliklerinin kentte erişilebilirlik sorunlarıyla karşılaşan farklı özellikteki Çankayalıların ihtiyaçlarını tespit etme ve kentsel hizmetlerin bu ihtiyaçları dikkate alarak planlanması açısından oldukça önemli olduğu belirtiliyor. "İhtiyaca yönelik hizmet olması gerektiğini düşünüyorum" diyen Kentli 21 (25 yaş, kadın), sivil toplum ve akademi iş birliğinin tüm kentsel hizmetlerin gelişimindeki önemini şöyle ifade etmiş:

"Kesinlikle STK'larla birlikte çalışırdım, üniversitelerle birlikte çalışırdım ve bu konuların bahsettiğim bu konuların her biri bir çalışma alanı, yaşlılık da bir çalışma alanı. Zaten kadınla ilgili bahsettiğim ya da işte dezavantajlı grupların tacizine, şiddetine yönelik bahsettiğim şeylerin hepsi bir çalışma alanı. Hayvanlarla ilgili olan da mesela bir çalışma alanı zaten. Bu çalışma alanlarından işte insanlarla birlikte çalışırdım ...[.]...

Çünkü bilirkişi onlar.” (Kentli 21, 25 yaş, kadın)

Bu çerçevede ihtiyaca yönelik hizmetlerin geliştirilmesi sürecinde dikkate alınması gereken noktaları göstermesi açısından, Çankayalılarının deneyimlerine ve önerilerine kulak vermek gerekiyor:

“Bence şiddet taramaları yapılabilir. Kentte riskli alanların belirlenmesi önemli ...[]... Mesela çok basit; bir yerde belediye otobüsleri kadınlar hangi durakta inmek istiyorsa orda incekleri şekilde düzenlendi ...[]... Bir kadın cinayeti sonrası üretilen bu fikir çok önemli mesela. Buna dair proje üreten merkezler olmalı bence.” (Kentli 16, 42 yaş, kadın)

“En başta bütün hani engelli ve ihtiyacı olan insanların belirlenmesi. Onların hani bir belirlenmesi ve ne tür ihtiyaçları olduğunun tamamen hani datasının çıkarılması gibi bir çalışma olabilir. Çünkü hani, problemin ne olduğunu anlamak açısından ...[]... Bunun hani uluslararası düzeyde nasıl çözülüyor, hani diğer ülkelerle olan, diğer ülkelerde benzer çözümler nasıl yapılıyor, onlardan hani fikir alınabilir gibi geliyor bana.” (Kentli 19, 33 yaş, erkek, bedensel engelli)

“Bu tür çalışmaları yaparken mutlaka engelli örgütleri ile birlikte yaptım ve mimarları vs. engellilerle bir araya getirdim. Bina yapılırken neler düzenlenmeli bunları belirtirdim. Çünkü, yapıldıktan sonra düzenlenemez diyorlar mesela ...[]... Şehir ve bölge plancıları odası mesela.. yıllardır Ankara için emek vermiş kişiler.. onlara yerel idarelerde daha fazla söz vermek gerekmez mi? ...[]... Sivil toplumdan oluşan ayrı yapılar geliştirilebilir belki bu açıdan.. Ben STÖ’lerden çok çaba görüyorum ama dinlenmeme sorunları olduğunu düşünüyorum.” (Kentli 13, 56 yaş, kadın, görme engelli)

“Kadın örgütleri için de geçerli bu... Şiddete karşı oluşturulan sivil toplum için de geçerli. Belediye ekonomik kaynaklar açıdan düşününce bunları desteklemeli. Pahalı afişler yerine STÖ’lerin etkinliklerini desteklemeli diye düşünüyorum. Bütçenin STÖ’lerle birlikte kullanılması çok şeyi değiştirebilir. Belediyelerin en büyük hatalarından biri.” (Kentli 16, 42 yaş, kadın)

“Belediyeyle ilgili, şehircilikle ilgili ilgilenen birimler aslında beraber (çalışmalı), her birimde bir sakat engelli danışma kurulu gibi bir şey olabilir ...[]... Bu noktada da merkezi, Ankara Büyükşehir Belediyesi’yle iş birliğinin artırılması gerekiyor” (Kentli 27, 41 yaş, kadın)

Çankayalılar tarafından geliştirilen kentsel hizmetlere dair önerilerin, bir bütün olarak, kente ve kentli olamaya dair atfettikleri değerlerle ilişkili olduğunu belirtmek gerek. Bu çerçevede Çankayalılar, geliştirilecek kentsel hizmetlerde “empati”, “farklılıklara saygı” ve “birlikte yaşam” gibi temel ilkelerin temel alması gerektiğini düşünüyorlar.

Çankaya Belediyesi tarafından gerçekleştirilen şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği temalı farkındalık çalışmaları

Çankaya Belediyesi’ne ait 309 billboard’un 173’ünde kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik bilgilendirme amaçlı görseller kullanılmıştır.

2018 ve 2019 yılları 8 Mart etkinlikleri çerçevesinde Mart ayı “Eşitlik ve Farkındalık Ayı” ilan edilmiştir. Bu kapsamda kadın ve LGBTİ+ örgütleriyle işbirliği içerisinde çalışılmıştır. Eğitim ve farkındalık çalışmaları, ilk yıl 10 ve ikinci yıl 9 mahallede gerçekleştirilen 46 atölye ile tamamlanmıştır. Çalışmalar Çankaya Evlerinde 16’sı çocuk, 111’i erkek olmak üzere toplam 1197 mahalleliyle yürütülmüştür.

Çankaya Belediyesi tarafından 9 grupta toplam 101 kadın Kadının İnsan Hakları Eğitimlerine katılarak KİHEP sertifikası almıştır. 2017 yılının Ocak ayından bu yana toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları alanında düzenlenen çeşitli eğitimlerle toplam 1052 katılımcıya ulaşılmıştır.

Çankaya Belediyesi personelinin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili farkındalığını geliştirmek üzere Ocak 2017'den itibaren "toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık" seminerleri düzenlenmektedir. Bu seminerlere 976 erkek ve 388 kadın olmak üzere toplam 1364 kişi katılmıştır. Temizlik işçileri ve şoförler de dâhil olmak üzere eğitimler devam etmektedir.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Bu açıdan ise "kentlilik bilinci"ni bu ilkeler üzerine inşa etmenin insan hakları temelinde birçok kimliği ve farklılığı önceleyen "empati geliştiren" "etkileşimsel" ve "güçlendirici" sempozyumlar, paneller, eğitimler ve atölyelerle mümkün olabileceğini düşünüyorlar.

"Sosyal adaletin söz konusu olduğu, vurgulandığı eğitimlerin verilmesinin en temel şey olduğunu düşünüyorum ben. Çünkü bu olmadan diğerlerine başlamanın bir anlamı yok ...[]... Fiziksel çevre koşullarından bahsediyorsak da tutum ve davranışlardan bahsediyorsak da hak temelli bakış açısı. Öyle olduğu böyle olduğu için değil, insan olduğu için. Buna ihtiyacımız var. Çankaya'daki uygulamaların son zamanlarda buna evrildiğini görüyorum. Biraz daha umudum artmaya başladı bir süredir. Çok yavaş ilerliyor o ayrı. Çok hızlı ilerlemesi kolay bir şey değil. Eğitimlerden başlanmadığı sürece çok yavaş ilerleyecek bir şey zaten bu." (Kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

"Bilhassa hava kirliliğine yönelik farkındalık seminerlerinin ya da yönlendirmelerinin Çankaya Belediyesi tarafından daha çok örnek teşkil edecek düzeye çıkarılmasını bekliyorum...[]... Farkındalık çok çok önemli bir şey, her anlamda. Cinsiyet ayrımcılığına yönelik farkındalığın geliştirilmesi, hava kirliliğine yönelik farkındalık geliştirilmesi gibi genel anlamda farkındalık geliştirilmesi eğitimleri konusunda Çankaya halkı içinde farkındalık oluşturmak adına yetersiz buluyorum." (Kentli 8)

"Ayrımcılığa uğramamız açısından da bizlerin var olduğunu gösteren etkinliklerin yapılmasını isterdim...[]... İki oturumluk veya üç oturumluk veya iki günlük bir etkinlik. Birinci gününde toplumsal cinsiyete değinilecek, ikinci gününde LGBTİ bireylerden oraya çıkartılıp bakın bizler varız, şu alanlarda hizmet veriyoruz, şöyle şöyle alanlarda haklarımızı istiyoruz ve sizlerle aynı apartmanda yaşıyoruz deyip bunların anlatılmasını isterdim ...[bir de]... Madem bir kültürel aktivite yapılıyor belediyenin anons etmesini istiyorum. Her gün belirli saat aralığında "Sevgili Çankayalılar şu gün şu saatte şurada bir tiyatro gösterisi veya şu insanın mini bir konseri olacak veya fasıl yapılacak" diye bir duyuru olmasını sadece afişlerde kalmadan kulağa da hitap edecek şekilde duyurulmasını istiyorum." (Kentli 24, 40 yaş, heteroseksüel transseksüel)

Sonuç olarak, Çankayalılarının kentsel hizmetlere ilişkin olarak bundan sonraki kısımda özetlediğimiz ihtiyaçlarının ve önerilerinin STK, üniversite ve belediyeler arası iş birliğine ve kentlilik bilincini geliştirmeye yönelik çalışmalarla bütünleştirilerek ele alınması gerektiğini söyleyebiliriz.

Kadın hastalıklarına ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yönelik ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmetleri

Araştırma bulguları, Çankayalılarının sağlık hizmetlerinden yararlanma sürecinde özellikle cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ve kadın hastalıklarına yönelik sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizlik ve ayrımcılık nedeniyle sorunlarla karşılaştıklarını gösteriyor. Bu açıdan kadın doğum ve kadın hastalıklarıyla ilgili sağlık hizmetlerinden yararlanmanın evli olmayan kadınlar için gizlilik ihlalleri nedeniyle mümkün olmayabilirdiğini belirten Kentli 21 (25 yaş, kadın), belediyelerin bu konuda farkındalık geliştirici çalışmalarla dâhil olmasının önemini vurguluyor:

“Kesinlikle kadın hastalıklarıyla ilgili şeylere bir kadının yanaşması, tedavilere ya da testlere ulaşması çok zor. Bu çok daha kolay halde olmalı kesinlikle. Ve ki kadınların daha riskli olduğu bazı hastalık biçimleri var örneğin meme kanseri, işte rahim ağzı kanseri vesaire, bunların aslında düzenli olarak takip edilmesi ve tetkik edilmesi gerekiyor ama ben mesela düşünüyorum hiç tetkik ettirmeye gittim mi, gitmedim ...[]... O yüzden bu hizmetlerin cinsel sağlık merkezlerinde de belki daha kapsamlı şekilde yapılması daha iyi olabilir. ...[]... üniversitelerde hani bu tarz işte toplumsal cinsiyetle ilgili birçok şeylerden eğitim alabilirler. Bu şeylere yaklaşım tarzını öğrenmeye çalışabilirler. Bunu belediye de hani birleştirebilir. Bunu belediyelerle yapabilir, kentsel hizmet olarak da verilebilir.” (Kentli 21, 25 yaş, kadın)

Kentli 21 (25 yaş, kadın)’in önerisi genel olarak Çankaya Belediyesi tarafından sunulan sağlık hizmetlerinden memnun olunmasıyla ilişkilendirilebilir. Örneğin Kentli 20 (24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu) Çankaya belediyesinin çeşitli sağlık hizmetlerinden yararlanmış ve memnun kalmış olduğunu söylüyor. Bu çerçevede özellikle cinsel sağlık hizmetlerinin belediye tarafından veriliyor olmasının damgalanmanın önüne geçebilecek ve hizmetten yararlanmayı sağlayacak bir çözüm olarak sunulduğunu görüyoruz:

“Çankaya Belediyesi’nin şeyi test, gönüllü test ve danışmanlık merkezi var HIV üzerine. Yani bence bu muhteşem bir şey. Yani o her şehirde olması gereken ve her belediyede hatta her şehrin her belediyesinin yapması gereken bir şey ...[]... Aynı zamanda Çankaya Belediyesi’nin psikolojik danışmanlığı var. Bir dönem ona da gittim. Ücretsiz ve iyi ...[]... Aynı zamanda mesela Çankaya Belediyesi’nde Halk Sağlığı Merkezi vardı ...[]... Diş Ağzı Sağlığı Merkezi de vardı oraya gittim daha önce. Hepsinden memnun kalmıştım ben...[ama]... mesela olabilir diye düşünüyorum, bu şimdi test merkezi var dedik ya test yapıyor, gönüllü danışmanlık yapıyor. Bu sadece HIV üzerine. HPV ve diğer cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar üzerine yapılmasını çok isterdim. Çünkü HPV şu an en çok yayılan cinsel yolla bulaşan enfeksiyon olduğu için ve test yapması kadınlar açısından çok zor olduğu için, hani Smear testi yaptırması gerekiyor. İşte ne bileyim başka doktorla görüştüğünde ayrımcılığa maruz kalıyor, damgalanıyorlar falan filan. Böyle bir hizmeti belediye verse daha rahat olur diye düşünüyorum.” (Kentli 20, 24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu)

Sonuç olarak başta kadınlar ve LGBTİ+’lar, Çankaya Belediyesi tarafından sunulan cinsel sağlık hizmetlerinin HIV+, HPV, Frengi gibi birçok cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve rahim ağzı kanseri ve meme kanseri gibi sağlık sorunları için tanı ve takip mekanizmalarını da içerecek şekilde geliştirilmesini talep ediyorlar. Bu noktada geliştirilecek sağlık hizmetlerinin ücretsiz ve erişilebilir olmasının, duyuru/bilgilendirme çalışmalarlarıyla desteklenmesinin önemli olduğunu da vurguluyorlar.

Özel ihtiyaçlara yönelik kapsayıcı sosyal hizmetler

Araştırma bulguları kapsamında, kadın, engelli, yaşlı ve LGBTİ+’ların özel ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerde dikkat edilmesi gereken kimi noktalar ortaya çıkmıştır. Nicel ve nitel araştırma sonuçları bütünleştirildiğinde, Çankayalılarının Çankaya Belediyesi’nce geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri hizmetler şu şekilde

kategorize edilebilir:

- Çocuk bakımına yönelik olarak hizmet veren kreş ve anaokulu sayılarının ve kapasitelerinin artırılması
- Evde bakım hizmetlerinin kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin farklılaşan ihtiyaçlarını da dikkate alacak şekilde geliştirilmesi
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kapasitesinin geliştirilmesi
- Toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korunmaya yönelik olarak sığınmaevlerinin farklı ihtiyaçları karşılayacak şekilde kapasitesinin geliştirilmesi

Çankaya Belediyesi tarafından yoksulların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak sunulan "ev eşyası, kuru gıda ve giysi" yardımına ilişkin hizmetlerden, 2019 yılı içerisinde 2365 kişi yararlanmıştır. Bu hizmetlerin başat yararlanıcıları kadınlardır.

Çankaya sınırları içerisinde ikamet eden ve yardıma gereksinimi olan kişi ve ailelerine yönelik olarak sunulan "halk kart" hizmetinden 2019 yılı içerisinde toplam 440 kişi faydalanmıştır. Faydalanıcıların %70'i kadınlardan oluşmaktadır.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Çocuk bakımına yönelik olarak hizmet veren kreş ve anaokulu sayılarının ve kapasitelerinin artırılması, genel olarak kadınların gündelik yaşam ihtiyaçlarını karşılamak üzere kent merkezi ya da gereksinim duyduğu hizmetlerin bulunduğu mekânlara gidebilmesi açısından önemlidir. Örneğin, nicel araştırma sonuçları her 10 kadından 3'ü çocuk bakımıyla yükümlü olma ve zamanın olmayışı gibi nedenlerle kent merkezine gidemediklerini belirtmiştir. Aynı zamanda, çalışan ya da kendini geliştirmek adına kurslara gitmek isteyen kadınların önündeki en büyük engel, çocukları bırakabilecek bir kreş/anaokulu gibi hizmet merkezlerinin ücretsiz ve erişilebilir olmaması olarak tanımlanmıştır. Bu noktada engelli çocuğa sahip olan kadınlar için kreşlerin ve anaokulların engelli kapsayıcı olmasının ve engelli annelerin özel ihtiyaçlarının bu kapsamda dikkate alınmasının önemli olduğunu vurgulamalıyız. Görme engelli bir anne olan Kentli 12 (43 yaş, kadın, görme engelli), bu konudaki önerilerini şu şekilde ifade etmektedir:

"Çocuk bakımı açısından ve doğumdan itibaren engelli bir ebeveyne kreş çağına geldiğinde çocuğun kreşe ulaşması konusunda destek verebilir. Yani ben yaptım ama kar buz var, bastonla çocuğu kreşe nasıl götüreceksiniz. Çok zorlandım. Yani engelliler için sağlanan servis hizmeti çocukları için de sağlanabilir mesela. Bir de engelli çocuklar da belediyenin kreşlerine dahil edilmeli. Çünkü küçük yaşta bir arada olurlarsa sonrasında da da ayrımcılıkla karşılaşmayacaklar." (Kentli 12, 43 yaş, kadın, görme engelli)

Bu noktada Çankaya Belediyesi tarafından sunulan gündüz bakım hizmetleri ve çocuk kulübü hizmetlerinin engelli ebeveynlerin ve çocukların erişimi noktasında geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu belirtmek gerek.

Evde bakım hizmetlerinin kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin farklılaşan ihtiyaçlarını da dikkate alacak şekilde geliştirilmesine yönelik olarak araştırma bulguları, bu hizmetlerin çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçları çerçevesinde sunulurken birlikte yaşadıkları kadınların "*bağımsız hareketliliğini*" destekleyecek bir perspektifle ele alınması gerektiğini göstermektedir. Nicel araştırma sonuçlarına göre Çankaya'daki her 10 kadından 3'ünün 65 yaş üzerindeki bir yaşlı ile, her 10 kadından 2'si-

nin engelli bir bireyle ve her 10 kadından 1'inin kronik sağlık sorunu olan bir bireyle birlikte yaşadığı akıldada tutulmalıdır. Bu çerçevede hem yaşlıların, engellilerin ve kronik sağlık sorunu yaşayan kentlilerin hem de bu kişilerin birlikte yaşadıkları kadınların kentsel alanda bağımsız hareket etme haklarının olduğu dikkate alınmalıdır. Bu noktada Çankayalılarının genel olarak yaşadıkları bina koşullarına ilişkin vurguladıkları eksiklikler, yaşlı, engelli, çocuk ve küçük çocuklu bireyler için erişilebilirlik sorunlarının giderilmesine yönelik önlemlerin belediyelerce alınması gerekliliğine işaret etmektedir. Özellikle asansörün bulunmaması ya da eski, dar ve sık bozuluyor olması, bina girişlerinin ya da merdivenlerin dik ve kaygan zemin olması gibi koşullar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin bağımsız hareketliliğini olumsuz etkileyen koşullar olarak ele alınmıştır. Bununla beraber bu tür erişilebilirlik sorunları, hastalık durumlarında ambulans hizmetinden yararlanma, tekerlekli sandalye ve çocuk arabası ile hareket edebilme noktasında kadınları da etkileyen sorunlar olarak karşımıza çıkıyor. Bu noktada Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli), bu tür eksikliklerin farklı ekonomik güçlerdeki engelliler için dışlanma pratiklerine neden olabildiğini bu nedenle temel fiziksel düzenlemelere ilişkin önlemlerin belediyelerce alınması gerektiğini belirtiyor. Bu tür hizmetlerin aynı zamanda yaşlılar için de önemli hizmetler olduğunu vurgulayan Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli)'ün ifadeleri şu şekilde:

"Apartmanda bizim merdivenlerin yanında tırabzan yoktu. Ben bu apartmana taşındığımda konuştuk apartmandaki insanlarla. Bizim üstümüzde oturanlar çok çok yaşlı. Yani böyle seksen doksan yaşında insanlar. Dedim ki nasıl inip çıkıyorlar sordum. Çok çıkmıyorlarmış evden. Bir tırabzan yaptırılmalı hep birlikte birleşip dediğimde, siz gelene kadar böyle bir ihtiyacımız yoktu diyerek yanaşmadılar. Ve ben tamamen maddiyatını kendim karşılayarak tırabzan yaptırdım apartmana. Şu an herkes kullanıyor. O yaşlı teyze de artık inip çıkıyor. Yani denemelerim hep böyle sonuçlandı. Benim farklı olmamdan kaynaklı bir şey yapılması gerekiyorsa ya ben tek başıma yapayım ya da birileri de bir şey yapacaksa da benim için yapılıyor. Hayır. Halbuki hepimiz için yapılması gereken şeyler, bunlar evrensel tasarım diye bir şey var yani." (Kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

Son olarak evde bakım hizmetleri çerçevesinde yaşlıların yoğun olarak yaşadıkları semtlerde karşılaştığımız temel bir talebi vurgulamak gerek. Özellikle yalnız yaşayan yaşlıların Alzheimer ya da Demans gibi rahatsızlıklar ya da yaşlılık depresyonu gibi nedenlerle temizlik ve öz bakım ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çektiğine ilişkin bilgiler, nicel araştırma sahasında karşılaştığımız önemli bilgilerdi. Bu çerçevede, komşuları adına kimi kadınlar, yalnız yaşayan yaşlıların tespit edilerek gerekli psiko-sosyal desteğin Belediye tarafından gerekirse evde sunulması gerektiği yönündeki önerileri dikkate değer.

Bu konuda Çankaya Belediyesi tarafından hali hazırda sunulan "sosyal yardım" ve "evde bakım" hizmetlerinin bina içi düzenlemeleri ve psiko-sosyal destekleri de içerecek şekilde geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kapasitesinin geliştirilmesi konusu, özellikle farklı engel gruplarına yönelik olarak "bağımsız yaşamı" ve "sosyal hayata" dahil olmayı içerecek şekilde ele alınmaktadır. Bu açıdan görme ve işitme engelli bireylerin, gündelik yaşamdaki temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine yönelik (yemek yapma, ütü yapma gibi) beceri gelişiminin desteklenmesinin oldukça önemli olduğunu belirten Çankayalı engelli bireyler, bu konuda zihinsel engellilerin dezavantajlı konumunu da vurguluyorlar. Bu açıdan Kentli 6 (23 yaş, erkek, bedensel engelli)'nin aktivist faaliyetler yürütülmesi gerektiğini söylediği boyutlar, Çankaya Belediyesi tarafından sunulan engelli hizmetlerinin hangi noktalarda geliştirilmesi gerektiğine ilişkin önemli fikirler sunar:

"Bu noktada zihinsel engelli bireyler oldukça dezavantajlı durumda. Zihinsel engellilerin hem etkili bir şekil-

de sosyal ilişkiler kurabilecekleri hem de kendilerini zihinsel olarak geliştirebilecekleri rehabilitasyon merkezlerinin kurulması çok önemli belediyeler tarafından. Çünkü baktığımızda tamam işaret dili bilen işaret diliyle iletişim kuruyor, görme engelli bireyler de iletişim konusunda daha rahat. Ama zihinsel engellilerin tam olarak zihinsel olarak da kendilerini ifade edemiyorlar yaşadıklarını görüyoruz ve iyileşme ve rehabilitasyon noktasında da çok fazla desteğe ihtiyaç duyuyorlar. Aynı zamanda bakımlarının da bir bakım veren tarafından düzenli olarak sağlanması gerekiyor. O bağımsızlık, yaşama olgusuna da ulaşmakta sıkıntı yaşadıkları için de sosyalleşmelerini de ketlemiş oluyoruz aslında bir nevi. O nedenle böyle bir kentsel olanağın olması ve yaygınlaştırılması oldukça önemli ...[]... Şöyle diyeyim eğer bağımsız olma ihtimali varsa bağımsız olmasını destekleyecek rehabilitasyon hizmetleri, onun dışında bağımsız olması çok mümkün değilse o anki şartların daha iyileştirilmesi. Bu noktada bireye ve aileye psikolojik desteğin sağlandığı, güçlü yanlarının keşfedilmesine olanak verildiği, benzer problemleri yaşayan insanlarla bir arada vakit geçirerek de hem sorunları sadece kendilerinin yaşamadığı benzer insanların da olduğunu görmeleri hem de kendilerine yeni bir sosyal çevre oluşturmaları aynı zamanda işte fiziksel olarak desteklenecekleri aktivitelerin sunulmaları ve bunların belediyeler tarafından ücretsiz yapılması. Çünkü baktığımızda daha çok engelli bireyler ve ailelerinin ekonomik olarak dezavantajlı bir konumda olduğu görülüyor...[]...Opsiyon olarak baktığımızda zaten yasal olarak devlet kurumlarının işaret dili bilen personel bulundurması gerekiyor. Böyle bir zorunluluk var ama pratikte baktığımızda işitme engelinin gidip de hala sağlık hizmetlerine ulaşamamaktan, eğitim fırsatı bulamamaktan dert yaniyorlar. Çünkü etkili bir şekilde ders materyallerine ulaşamıyorlar, ders notlarına ulaşamıyorlar. Baktığımızda bunlar yasada var ve uygulanması gereken şeyler. Tıpkı mekân ve mimaride erişimde olduğu gibi ama pratikte hala uygulanmadığını görüyoruz. Zaten ana çözüm noktasında da aktivistlik faaliyeti yürütüp yasaların harekete geçmesini ve uygulanmasını sağlamak.” (Kentli 6, 23 yaş, erkek, bedensel engelli)

Son olarak, kapsayıcı olması önerilen sosyal hizmetler çerçevesinde Çankayalıların **sığınmaevlerinin farklı ihtiyaçları karşılayacak şekilde geliştirilmesi** ilişkin önerileri oldukça önemlidir. Bu çerçevede özellikle şiddet karşısında en savunmasız olan gruplar olarak engelli kadınlar için erişilebilir, ihtiyaçlarına uygun tasarlanmış ve hizmetlerle geliştirilmiş sığınma evlerinin inşa edilmesinin önemini belirten Kentli 15 (52 yaş, kadın), engellilerin de dâhil olabileceği sığınma evlerinin bir seçenek olarak sunulması gerektiğini vurguluyor:

“Engelli kadına yönelik şiddeti düşündüğümüzde, sığınma evi engelli birini almıyor. Bu ciddi sorun. Çalışanlar da engelsiz mesela. Kadına yönelik şiddet engelli hizmetlerinin işi olmadı hiçbir zaman... Engelli kadın şiddetle karşılaşınca nereye sığınacak. Engelli birimlerinin yerleştirdiği yerlerde şiddet gizliliği de yok. Burada önemli olan engelli değil ama kadın olması. O nedenle engelli hizmetlerinin işi olmadı. İhtisaslaşmış sığınma evlerine ihtiyaç var. Ama herkesin dahil olabildiği, engelliler için de uygun sığınma evleri mesela.” (Kentli 15, 52 yaş, kadın)

Çankaya Belediyesine ait bir sığınma evi, bir kadın danışma merkezi ve bir çocuk hakları merkezi bulunmaktadır. Karşılaştıkları şiddetten kurtulmaya çalışan kadınlar, varsa çocukları ile birlikte sığınma evinde kalabilmektedir.

(Çankaya Belediyesi'nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Benzer şekilde kendisini lezbiyen bir kadın olarak tanımlayan ve “Sığınak meselesi... Bir trans ve açık kimlikli bir lezbiyen için ciddi sorun” diyen Kentli 2 (40 yaş, eşcinsel kadın), sığınmaevlerinin LGBTİ+’lara açık olmaması nedeniyle karşılaştığı bir sorunu şöyle anlatıyor:

“Bize bir başvuru vardı... ilk kez bir masa etrafında oturduk şönim çalışanlarıyla da birlikte... engelli trans kadının ama kimliği mavi... İnatla onu erkeklerin olduğu bir yere göndermek istediler. Neyse ki biz İstanbul’daki trans sığınmaevine yönlendirdik... Ana akım politikanın içinde olmadığı için [LGBTİ+’lar] için cinayet daha ön planda ama bu tarz olaylarda ne yazık ki.” (Kentli 2, 40 yaş, eşcinsel kadın)

Bu noktada Çankaya Belediyesi’ne ait sığınma evi, kadın danışma merkezi ve çocuk hakları merkezi kapsamında engelli be LGBTİ+’ların ihtiyaçlarına duyarlı hizmetlerin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu görülüyor.

Kapsayıcı istihdam politikası ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi

Araştırma bulgularına göre, Çankayalılar Çankaya Belediyesi’nin istihdam politikaları çerçevesinde dezavantajlı grupların öncelenmesini ve bu konuda önlemler alınmasını bekliyorlar. Bu noktada Çankaya Belediyesi 2019-2023 Yerel Eşitlik Eylem Planı kapsamında tanımlanan istihdam hedefleri Çankayalıların beklentileriyle uyumlu görünüyor. Ancak Çankayalıların önerileri, bu hedeflerin gerek Çankaya Belediyesi çalışanları gerekse istihdama yönelik hizmetleri açısından “kapsayıcılık” boyutunda güçlendirilmesi gerektiğine işaret ediyor. Bu kapsamda kadınlar için istihdam olanaklarının yaratılması gerektiğini söyleyen Kentli 16 (42 yaş, kadın) ve Kentli 26 (47 yaş, kadın), bu olanakların geliştirilmesi sürecinde “pozitif ayrımcılık” uygulamalarının önemine işaret ediyor:

“Kadınların da iş olanaklarına öncelik tanıyabilirler. Ankara’nın kentliliğini sorgularken, şunu dikkate almalıyız ekonomik anlamda kadınların zayıf olduğu bir yer Ankara. Belki bu anlamda önem verilmesi gereken gruplardan biri kadınlar. Bu nedenle özel önlemler alınmalı. Yani pozitif ayrımcılık kelimesini de sevmiyorum ama olmalı ve beceri gelişimi&üretime yönlendirebilecek eğitimler, etkinlikler olmalı ve Belediye içindeki iş kollarında personel alınırken mesela bu göz önünde bulundurulabilir. Kabul edelim etmeyelim ... belediyeler de hep erkek ağırlığı var. Bunu Kabul edip önlem almak gerekir. Halbuki Belediye hizmetlerinin çoğu kadınlarla yürütülebilecek hizmetler. Şuan var olan belediyelerin aktif bir tavır sergilemesi gerekir bu açıdan.” (Kentli 16, 42 yaş, kadın)

“Bu kurslar aslında meslek edindirme kursları da sırf evde oturan kadınları oyalayalım aa hadi diye bir şey değil. Gerçekten buradan aldıkları belgelerle iş yeri açabilen hanımlar var böylece evlerine gelir sağlayabilirler. Geçim kaynağı olarak kullanılabilenler de var. Hani belki bu kısmı da daha dikkatli incelenebilir. Mesela bu amaçla gelen kadınlara haftanın beş günü sabahtan akşama kadar eğitim verilebilirken hobi amaçlı gelenlere sadece cumartesi-pazar eğitim verilebilir.” (Kentli 26, 47 yaş, kadın)

Çankaya Belediyesi’nin “mor bayraklı işyeri” sertifikası uygulaması ile ruhsat harcı indiriminden yararlanan 14 kadın girişimci bulunmaktadır. Bu türden istihdamda kolaylık sağlayan desteklerin LGBTİ+ girişimcileri içerip içermediğine dair bir bilgi yoktur.

Bu noktada bedensel engelli olan Kentli 6 (23 yaş, erkek), kanunlar kapsamında engelli bireylerin istihdamına ilişkin düzenlemelerin uygulanmadığını belirtirken, “Opsiyon olarak baktığınızda zaten yasal olarak devlet kurumlarının işaret dili bilen personel buldurması gerekiyor. Böyle bir zorunluluk var” diyor. Kendisini heteroseksüel transseksüel olarak tanımlayan Kentli 24 (40 yaş) ise, LGBTİ+’ların istihdamına yönelik hizmetler geliştirilmesi gerektiğini vurgularken bu kapsamda en dezavantajlı grubun transseksüel travestiler olduğunu belirtiyor:

“Ayrımcılığa en çok uğrayan biziz. Görsel olarak göze batıyoruz. LGBTİ görsel o kadar göze batmıyor. Geyi toplum kabulleniyor. Her alanda çalışma imkânı sunulabiliyor geye. Bu tezgahtarlık olabilir, mağaza müdürlüğü olabilir, bir kafede garsonluk olabilir vs. Hatta kamu sektöründe bile çalışma imkanına sahip olabiliyor bir gey bir lezbiyen. Ama bir travesti veya transseksüel hiçbir yerde çalışma imkânı bulamıyor. Tamamen ötekileştirilen, dışlanan TT birey oluyor.” (Kentli 24, 40 yaş, heteroseksüel transseksüel)

Çankaya Belediye Meclisinde 12 kadın, 33 erkek toplam 45 meclis üyesi bulunmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonunda ise, 3 kadın, 2 erkek olmak üzere toplam 5 üye bulunmaktadır.

Çankaya Belediyesi yönetici kadrolarında 48 kadın, 108 erkek personel görev yapmaktadır. Belediye Başkan yardımcılarının 2’si kadın 2’si erkektir.

Çankaya Belediyesi genelinde 723 erkek, 435 kadın memur personel, 1 erkek 10 kadın sözleşmeli memur personel, 690 erkek, 46 kadın işçi personel istihdam edilmektedir. Belediyeye ait İmar ve Belde A.Ş.’de toplam 695 erkek, 749 ve ağırlıklı olarak güvenlik görevlisi personelin istihdam edildiği ÇANPAŞ A.Ş.’de 1495 erkek, 66 kadın personel bulunmaktadır. İstihdam edilen personellerden memur kadrolarında 5’i kadın 18’i erkek olmak üzere toplam 23 engelli personel, işçi kadrolarında 4’ü kadın 25’i erkek olmak üzere toplam 29 engelli personel bulunmaktadır.

Çankaya Belediyesi sınırları içerisinde yer alan mahallelerdeki toplam 123 muhtarın 47’si (%38,2) kadındır.

(Çankaya Belediyesi’nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Erişilebilir, ücretsiz, kapsayıcı spor ve rekreasyon alanları

Nicel araştırma sonuçları çerçevesinde Çankayalı kadınların genel olarak “çocuk ve gençlere yönelik sosyalleşme mekanlarının arttırılması”, “kadınlar lokali gibi kadınların sosyalleşebileceği mekanların oluşturulması”, “mekanlardaki sigara denetiminin arttırılması”, “spor merkezlerinin kamusallaştırılması” ve “yaşlıların/emeklilerin sosyalleşebileceği mekanların oluşturulması” gibi hizmet talepleri olduğunu görüyoruz. Nitel araştırma sonuçları kapsamında ise, özellikle belediyenin sunduğu spor hizmetlerinin ücretsiz, erişilebilir ve dezavantajlı grupları kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine ilişkin öneriler söz konusu. Örneğin Kentli 2 (40 yaş, eşcinsel kadın), “özgür lig” olarak halı saha bulmakta zorlandıklarını vurgulayarak şöyle söylüyor: “Spor alanının çok az olması sorun mesela. Özgür lig vardı bizim. Halı sahaların saatlik fiyatı fazla olduğu için zaman zaman zorlanıyorduk. Halbuki o etkinliklerin ücretsiz olması erişilebilir olması gerekiyor”.

Çankaya Belediyesi tarafından “yaz spor okulları”nda sunulan hizmetlerden 2019 yılı içerisinde toplam 560 genç yararlanmıştı.

(Çankaya Belediyesi’nden talep üzerine alınan 2019 verileri)

Bu kapsamda spor tesislerindeki düzenlemelerin engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesine ihtiyaç duyulduğu da belirtilmelidir. Kentli 12 (43 yaş, kadın, görme engelli) bu konuda engelli olduğu için belediyenin spor merkezini istese de kullanamadığını belirterek, “*Spor ve sosyal tesisler de engelli kadınlara uygun hale getirilmeli*” diyor ve “*bunun için de engellilere danışmak*” gerektiğini vurguluyor. Bu çerçevede kadınların yaşadıkları sorunları ve deneyimleri paylaşabildikleri mekanların yerel düzeyde yaygınlaştırılmasına yönelik talepleri de dikkate almak gerek. Kentli 9 (65 yaş, kadın), bu noktada toplum merkezlerinin farklı nüfus gruplarına hizmet sunacak şekilde yaygınlaştırılmasının önemini şu şekilde belirtiyor:

“Gerek spor açısından gerek sosyal aktiviteler açısından. Yerleri de var. Kadınlar lokali var mesela. Bunlar tabii çalışanların zamanı uygun olduğunda çalışmayanların ise kadınlarının da kendilerini bir çeşit kamusal alanda çıkararak daha ferahlamak açısından zaman geçirmek açısından etkili oluyor. Çünkü bu yerler diğer mekanlara göre daha ucuz daha uygun fiyatlarla hizmet veriyorlar. Hizmet kalitesi de kötü değil yani ben spor şeyinden biliyorum kötü değil...[]... İşte mesela Çankaya belediyesinin şeyi var, ne denir, toplum merkezi, toplum merkezi var. Toplum merkezinde, oraya da gittim ben, çocuklar için yerler var, yaşlılar için yerler var. Kadınlar için ve Aşağı Ayrancı’da bu şey Çankaya belediyesinin toplum merkezi. Ve çok kalabalık oluyor, insanlar mutlu olarak geliyorlar süsleniyor püsleniyorlar orada kafeye geliyorlar sporunu yapıyor erkekler de kadınlar da bu özellikle belirli yaş almış olanlar açısından bakıldığında çok güzel bir uygulama. Orada mesela küçük salonlar da var. İşte tiyatro salonları çerçevesinde var. Ama belediyenin her semtte bir yeri var. Yani bir yer yeterli mi. Mahalleler düzeyinde bakıldığında mahalleler de çok kalabalık çok geniş kesimler. Herkesin bu hizmetten yararlanması pek mümkün olmuyor oradaki oturanlar ancak yararlanabiliyor. Yani benim buradan kalkıp Bahçeli’den ayrıncıya gidip oradaki toplum merkezinin hizmetlerinden yararlanmam zor.” (Kentli 9, 65 yaş, kadın)

Herkes için kültür-sanat hizmetleri

Çankayalılar için kültür-sanat etkinlikleri, gerek insanların farkındalıklarını arttırması gerekse karşılaşmaları sağlaması açısından önemsedikleri aktiviteler olarak karşımıza çıkıyor. Ancak nicel araştırma sonuçlarına göre, Çankayalı 10 kadından 7’si kentin sosyo-kültürel olanaklar açısından yetersiz olduğunu düşünüyor. Kentli 9 (65 yaş, kadın)’a göre “*kenti kent yapan şeyler*” olan tiyatro, opera, sinema mekanlar oldukça yetersiz: “*Her yerde kafeler var ama bu saydığımız kültürel sanatsal alanlara yönelik uygulamalar çok kısıtlı. Çok kısıtlı*”. Kentli 29 (43 yaş, erkek)’da Ankara’nın giderek kültür sanat zenginliğini kaybettiğini şöyle anlatıyor ve bu konuda önlemler alınması gerektiğini vurguluyor:

“Sakarya da Manga, Zakkum, Pilli Bebek... Hepsi aynı anda sahneye çıkıyordu şimdi bir tane bir canlı müzik yapan yok. Tiyatro için de öyle... Ekin Tiyatrosu, Küçük Sahne bunların hepsi Kızılay’daydı. Tiyatroların hepsi iş yapamaz hale geldi ve bunu kaybettik biz zaman içinde. Yukarı Çankaya bu işlerin yeniden canlandığı bir yer, yeniden kültür sanat işlerinin olduğu bir yer oldu Çankaya. Birincisi Kızılay’da yapamıyoruz çünkü belediye izin vermiyor. Ekin tiyatrosu çok güzeldi orada çok iyi oyuncular yetişti. Ankara bu kültürel zenginliği kaybetmemek için Yukarı Çankaya’ya kayıyor. Ankara bir kent olarak bu zenginliğini eritti gitti. Nasıl bir politika yürüttülse artık erittiler. Şimdi hiç müzik dinleyebileceğin bir yer yok bir kere. İlk üniversiteye geldiğimde Kızılay en iyi oyunları izleyip, en iyi müzikleri dinlediğin yerdi. Bu yok oldu.” (Kentli 29, 43 yaş, erkek)

Bu durum, Çankayalıların kentte hissettikleri “*eksiklik*” duygusunun başlıca nedenlerinden biri. Bu açıdan talepleri, öncelikli olarak gençlere yönelik kültür merkezlerinin geliştirilmesi ve semt kütüphanelerinin oluşturulması. Bununla beraber kadınlar çocuklarıyla birlikte katılabilecekleri kültür-sanat etkinliklerinin geliştirilmesini istiyorlar. Bu noktada hali hazırda var olan ve Çankaya Belediyesi tarafından sunulan hobi/meslek geliştirme kursları ve kültür merkezlerindeki sosyal faaliyetler kapasite açısından geliştirilmesi ta-

lep edilen hizmetler. Çankayalıların Çankaya Belediyesi'nin sunduğu kültür-sanat hizmetlerinden hem sayı hem de kapasite açısından yeterli düzeyde yararlanamadıklarını söyleyebiliriz. Bu çerçevede Çankayalılar etkinliklerin saatlerinin arttırılmasını ve saatlerin çalışan ve çalışmayanlar, çocuklu olanlar ve olmayanlar, emekliler, gençler gibi farklı gruplara hitap edecek şekilde düzenlenmesini istiyorlar.

Çankayalılar için kültür-sanat etkinlikleri, "farklılıkların karşılaşması" ya da "kaynaşma" sağlayarak kişinin kendisini ve bir başkasını keşfettiği, bilgilendiği, "çağdaşlık" ve "kentlilik bilinci"nin gelişimi için bir fırsat ya da olanak olarak anlam buluyor. Bu açıdan kültür-sanat hizmetleri, "kentte" ve "kentli" olma ile de yakından ilişkili olarak tanımlanan hizmetler. Birçok Çankayalı farklı özellikleriyle dâhil olabilecekleri ya da görünür olabilecekleri etkinlikler talep ediyorlar. Bu açıdan özellikle etkinliklere farklı özellikleri nedeniyle desteklenerek katılabilecek gruplar için önlemlerin alınmasına ihtiyaç var gibi görünüyor. Bu ihtiyaçları ve alınabilecek önlemleri, birçok katılımcının dışlanma deneyimlerinden ve hayallerinden yola çıkarak keşfetmek mümkün:

"İstanbul'da bazı müzeler var ama sesli erişilebilir müze Ankara'da yok diye biliyorum. Varsa da haberim yok... []... Sinema falan bizim için erişilebilirliği zor. İngilizcesi iyi değilse Türkçe dublaj çok az ve o nedenle az gidiyoruz...[]...Kültürel faaliyetleri geliştirdim.. Bizler için erişilebilir etkinlikler yapardım." (Kentli 5, 38 yaş, kadın, görme engelli)

"Kültürel aktivitelere erişemiyorum. Belediyenin nerede gerçekleştirdiği önemli...[]...Kültürel etkinlikler açısından da her semtte olmasını isterdim. Ulaşım açısından en azından erişilebilirliği sağlardım." (Kentli 4, 26 yaş, efemine erkek, görme engelli)

"Uzaklık nedeniyle akşam etkinliklerine çok zor katılabilirim. Yenimahalle Belediyesi'nin çok güzel etkinlikleri olurdu mesela araba gönderirlerdi ...[]... Yine araba taşırırsa bizi gideriz ama yok öyle bir şey artık." (Kentli 25, 65 yaş, kadın)

"Yaşadığım yerin İstiklal Caddesi gibi, Beyoğlu gibi bir yer olmasını isterdim. Daha kültürel, sanatsal farklılık eğitimlerinin belediyelerce üstlenilmesi ve STK'larla iş birliği içerisinde yürütülmesini çok isterdim. Çankaya bu anlamda diğer ilçelerden farklı. Olumlu anlamda. Ama çok daha fazla olmasını isterdim." (Kentli 8)

"Birincisi mesela büyük yerlerde binalarda kapalı alanlarda ve açık alanlarda ı birincisi hissedilebilir yüzeyleri daha çok görmek isterim. Buralara ulaşmak için bir de kapalı alan navigasyonu diye bir uygulama var bunu daha önce duydunuz mu bilmiyorum." (Kentli 18, 36 yaş, erkek, görme engelli)

"Transların var olduğunu göstermek için belediyede özellikle translardan oluşan bir grup oluşturdum. Bir müzik grubu, bir koro, tiyatro kolu... Onların topluma adapte olması ve toplumun kabullenmesi açısından böyle bir yola başvururdum." (Kentli 24, 40 yaş, heteroseksüel transseksüel)

"Tiyatro'da Esmeray çağırılınca düşük bütçe ayrılıyor. Bunları izleyecek bir mekanizma gerekiyor." (Kentli 2, 40 yaş, eşcinsel kadın)

"Çankaya Belediyesi Alevilerin taleplerine uygun bir kültür merkezi evi gibi bir alan tahsisinde kendi kafasına göre alıyor bu kararları ve Alevilere sormuyor." (Kentli 16, 42 yaş, kadın)

Güvenli toplu taşıma hizmetleri

Nicel araştırma sonuçlarından yola çıkarsak, Çankayalı kadınların yarısının semtlerindeki toplu taşıma hizmetlerinin yetersiz olduğunu belirttiğini görüyoruz. Bu yetersizlik büyük oranda, toplu taşıma seferle-

rinin azlığı, güzergâhların uygun olmaması, aşırı kalabalık ve ulaşım araçlarının eski olması gibi nedenler üzerinden açıklanıyor. Nitel araştırma sonuçları da benzer memnuniyetsizliklere işaret etmekte. Bu açıdan özellikle daha düzenli ve farklı araçlarla çeşitlenmiş bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi gerektiğini görüyoruz. Bu konuda Kentli 1 (65 yaş, Kadın), toplu taşıma sisteminde farklı olanakların sunulmasının öneminden bahsederken, Kentli 18 (36 yaş, erkek, görme engelli) düzensiz saatlerde sunulan toplu taşıma hizmetlerinin yarattığı “yorgunluk”tan bahsediyor:

“Sadece metro değil de farklı bir sistemin de olmasını istiyorum, otobüs konabilir, dolmuş olabilir yani yok ve var olanlar da çok seyrek. Sadece metroya bağımlı bırakıldı burası ve ben sadece metroya bağımlı kalmak istemiyorum. Metroyu rahat kullansak da mecbur kalmayalım çünkü tek hatta gitmemiz zor olabilen yerler var. Kızılay’a gitmek için metro-metrodan in otobüse bin... Bunlar sorun bence.” (Kentli 1, 65 yaş, Kadın)

“İnsan belli şeyleri arıyor ve bu belli şeylerinde oturmuş olmasını istiyor mesela sabah dolmuş otobüs var. Öğleden sonra yok. Belli bir saatten sonra yarım saatte bire çıkıyor sonra 1 saatte bire geliyor. Bazı mevsimler azalıyor bazen azalmıyor. Bunlar böyle yorucu şeyler insanı kentte yaşarken yoruyor.” (Kentli 18, 36 yaş, erkek, görme engelli)

Kentli 18 (36 yaş, erkek, görme engelli)’in bahsettiği “yorgun” olma halinin, engelli bireyler tarafından daha ciddi düzeylerde deneyimlendiğini belirtmek gerek. Bu nedenle Çankaya’lı engelli bireyler, öncelikle erişilebilirliklerini sağlayacak “sesli anons”, “uyarı sistemleri” ve benzer uygulamaların toplu taşıma sistemine entegre edilmesini ve kapalı durakların yapılmasını talep ediyorlar:

“Sesli anons sistemleri tüm toplu taşımada olmalı ve düzgün çalışmalı. Biz ona güvenerek iniyoruz. Bir de durağa gittiğimizde durakta kimse yoksa durakta otobüsler biri işaret edince duruyor mesela ama ben görmediğim için işaret edemiyorum. Ankara kart geliştirildi... aplikasyon konusunda otobüs mü dolmuş mu geliyor, otobüs gelince ötsen mesela.” (Kentli 12, 43 yaş, kadın, görme engelli)

“Trafik lambaları.. sesli sinyalizasyon.. otobüs duraklarında kapalı duraklar yapılabilir.. taksii şoförlerinin kim ya da hangi taksii durağında olduğunu bilebildiğin teknolojiler kullanılabilir. Bi taksii çok önemli mesela.. yaygınlaşsa.. otobüste sinyalizasyon halk otobüslerinde yok mesela..hep birilerine sormak ve ilişkilenecek durumundasın.” (Kentli 13, 56 yaş, kadın, görme engelli)

Bu noktada engelliler için kent yaşamının daha az yorucu olmasının, “sesli anons”, “uyarı sistemleri”yle entegre bir toplu taşıma sistemi ile mümkün olabileceğini söyleyebiliriz. Toplu taşıma güzergahlarının/durakların sabit olması ve duraklara yakın erişilebilir alt ve üst geçitlerin varlığı, bu çerçevede vurgulanan diğer hizmetler. Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli), bu hizmetlerin yaşamındaki önemini yaşadığı bir olayı anlatırken şöyle ifade ediyor:

“Şöyle şeyler yaşıyorum mesela. Çok basit bir örnek vereceğim. Ben her sene personel servisimiz değiştiğinde mutlaka .... dilekçe vermek zorunda kalıyorum. Bunun sebebi şey, kafasına göre güzergâh değiştirmek istiyor. Ve ben oturduğum evi bile o servisin güzergahına göre belirlemek zorundayım ne yazık ki bu ülkede ...[]... Başka bir yerde indiriyor beni ve benim yolum uzuyor. Ve daha fazla yürümek benim için çok kolay bir şey değil. Ya da fazladan karşıya geçmek benim için hayati tehlike teşkil eden bir şey. Ben bunu düzgün bir şekilde ifade ettiğimde senin yüzünden oluyor. Ama ben bir sonraki servise yetişeceğim oluyor mesela. Onun bir sonraki servise yetişmesi benim hayatımdan daha önemli oluyor. Bunlar çok zor ...[yine mesela]... bir örnek vereyim, çok komik. Gerçekten durumumuz bu. Almanya’ya gittiğimde gecenin bir saati çıktık bir yerden evimize döneceğiz, herkes evine dağılacak. Oradaki birisi dedi ki şuradan metronun oradan asansör vardı asansöre binelim oradan geçelim dedi. Ben de bilinç altına öyle bir işlemiş ki şunu sordum asansör

çalışıyor mu dedim. O sırada yaşadığı şoku anlatamam karşımdakinin. Nasıl çalışıyor mu yani dedi. Çalışmak zorunda. Çalışmasa neden orada olsun ki dedi. Ve ben bunu çok normal bir şeymiş gibi sormuştum aslında.”
(Kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

Son olarak ulaşım hizmetlerinde toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında ikili cinsiyetlendirilmiş sesli anonsların özellikle LGBTİ+ bireyler için rahatsızlık verici olduğunu vurgulamalıyız. Bu konudaki girişimlerinin cevapsız kalmasından rahatsız olduğunu belirten Kentli 14 (27 yaş, trans erkek) daha kapsayıcı bir öneri getiriyor: *Tek uyarı şekli, tonu olabilir. İlla birinin bir şey okuması gerekmiyor bence. Böyle bir ses olabilir yani. Mesela beni çok rahatsız ediyor.* (Kentli 14, 27 yaş, trans erkek)

Yürünebilir ve güvenli yollar/sokaklar/kaldırımlar/alt ve üst geçitler

Nicel araştırma sonuçlarına göre Çankayalı 10 kadından yaklaşık 7’si yakın fiziksel çevrelerinde yolların/sokakların ve kaldırımların, 10 kadından 6’sı ise alt ve üst geçitlerin yetersiz olduğunu belirtmiş. Bu çerçevedeki öneriler yokuş olan yerlerin düzenlenmesi, engelli yollarının ve rampalarının yapılması ve bisiklet yollarının oluşturulması gibi yaşlı, çocuk ve engelliler için erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik önerileri içeriyor. Nitel araştırma sonuçları çerçevesinde engelli ve yaşlı bireyler tarafından bu düzenlemelerin kent tüm alanlarında ve evrensel tasarım standartlarına göre yapılması gerektiği sıklıkla vurgulanan bir konu:

“Kaldırımlar bana yüksek geliyor hani kısıtlı zor geliyor hani. Ben de yürürken zorlanıyorum. Biri bebek arabasıyla yürüyecekse yürüyemez. Biri tekerlekli sandalyeyle yürüyecekse yürüyemez. Yaşlı bir elinde ... [ ]...Bastonla yürüyecekse çok zor yürür falan hani. Böyle çok da ve hani tabi oradaki ağacı kesmesinler, amacım o değil de ağaç çıkıyor o kaldırım daha mı büyütülebilir evlerin bahçeleri daha mı kısaltılabilir yani apartmanların bahçeleri... Bir şekilde bir şey uygulanıp orayı daha kullanışlı, yani herkesi kapsayacak şekilde kullanılması bence Çankaya Belediyesi’nin yapması gereken bir şeymiş gibi hissediyorum.” (Kentli 20, 24 yaş, cinsiyetsiz, yabancı uyruklu)

“Şehir düzenlemesi hani bu kaldırımların, yürüyüş yollarının güzel bir hani şey, tadilattan geçmesi ya da tamamen erişilebilir hale getirilmesi olabilir. Şehir içi ulaşımın erişilebilir olması kesinlikle çok önemli.”
(Kentli 19, 33 yaş, erkek, bedensel engelli)

Bu çerçevede Çankaya Belediyesi’nin engelli STK’larıyla iş birliği içerisinde çalışmaya açık olması gerektiğini belirten Kentli 13 (56 yaş, kadın, görme engelli) ve bu konudaki çalışmaların kurumlar arası eşgüdüm sağlanarak yapılmasının önemini vurgulayan Kentli 9 (65 yaş, kadın) sitemlerini şu şekilde ifade etmiş:

“Duraklar, kaldırımlar standart yükseklikte değil. Yolda arabalar park edilmiş ve bunlara farklı şeyler yapabilir. Engelli STK’larına sormuyor bile... [ ]...Çankaya hiç erişilebilir değil. Kaldırımlar yollarda sarı çizgi yok ve biz mesela kaldırımdan değil aşağıdan yürürüz.” (Kentli 13, 56 yaş, kadın, görme engelli)

“Kentin ulaşımı ve altyapısı açısından konuya bakmamız gerekiyor. Bir kere çok eski bir semt olduğu için alt yapı noktasında hiç uygun değil. Yağmur yağdığında göletler oluşuyor. Arabalar geçemiyor. Trafik sıkışıyor. Saatlerce yollarda kalabiliyoruz. Bu ayrı ... [ ]... sık sık kazılar oluyor. Ppt si geliyor. İnternet kaplıyor öbürü geliyor kanalizasyonu yapıyor o yapıyor bitiyor arkasından kanalizasyoncu geliyor kanalizasyon için tekrar açıyor. Arkasından elektrik için birtakım şeyler. Bunlar hiçbir şekilde koordineli yapılmıyor. Yani bir bu kurumlar arasında eş güdüm olsa ve bunlar yıllık planlar dahilinde kim ne yapacaksa bakanlıklar olarak il müdürlükleri olarak bir araya gelip eş güdüm kurmaları gerekiyor. Belediler bu anlamda beledilerin de bu eş güdüme katılması lazım. Her kurum kendi ihtiyacı çerçevesinde orası kendi malıymış gibi kazıyor ekiyor kapayıp gidiyor. Bunlar uygun değil.” (Kentli 9, 65 yaş, kadın)

Buna ek olarak araştırmamıza katılan Çankayalı her 10 kadından 4'ünün yaşadıkları çevrede sokak aydınlatmalarının yetersiz olduğunu belirttiğini görüyoruz. Bu sonucu yürünebilir sokakların güvenlikle ilişkili olduğunu gösteren nitel araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirdiğimizde, Çankayalıların bu konuda önlem alınmasına yönelik taleplerinin önemli bir yer tuttuğunu vurgulamalıyız. Bu noktada Kentli 23 (36 yaş, kadın, bedensel engelli), sadece mahallesindeki ışıklandırma sorunundan değil kentin tümünde yaşanan bir ışıklandırma sorunundan bahsediyor ve bunun güvende hissetme ile ilişkisini kuruyor:

“Çok belirgin bir şey mesela akşam belli bir saatten sonra Ankara’da nereye giderseniz gidin karanlık. Çok karanlık. Işıklandırmalar çok yetersiz. En basitinden ki çok basit bir hizmet bu aslında. Sokak lambalarının ışıklandırmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum ben. Kendi mahallem için de aynısı geçerli her ne kadar çok daha huzurlu hissediyorum, güvende hissediyorum desem de ışıklandırmalarla ilgili memnun değilim aslında.” (Kentli 23, 36 yaş, kadın, bedensel engelli)

Son olarak Çankaya’daki otopark sorunu, Çankayalılar tarafından en çok dile getirilen eksikliklerden biridir. Bu durumun özellikle engelliler açısından sokaklarda yürünebilirliği etkileyen boyutlarıyla ele alınması gerekmektedir. Bu konuda çok daha derinlikli araştırmalara ihtiyaç olduğu görülüyor.

Erişilebilir ve güvenli kamusal tuvaletler

Araştırma bulguları, kamusal tuvaletlerin bir ihtiyaç olduğunu göstermekle birlikte birçok Çankayalı tarafından hijyenik olmadığı için kullanılmadığını ortaya koyuyor. Bu noktada nicel araştırma sonuçları’na göre araştırmaya katılan Çankayalı her 10 kadından birinin kamusal tuvaletlerin geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünü vurgulamak gerek. Bu konuda Kentli 16 (42 yaş, kadın), parklarda mecburen kamusal tuvaletlerin kullanılabilirliğini, bu nedenle de hijyen koşulları açısından denetlenmesi gerektiğini belirtiyor: *“Kurtuluş parkına gitmezdim ama geçen gittim. Mesela tuvaleti pislik içinde yani belediye bunun takibini yapmalı, ihaleyle tuvaleti birine işletsin diye vermiş o para alıyor ama temizlemiyorsa ben belediyenin takip etmediği için eleştirilmesi gerektiğini düşünürüm...”*. Ayrıca nitel araştırma sonuçları kadınlar, LGBTİ+lar ve engelliler için erişilebilir ve güvenliğin sağlandığı kamusal tuvaletlere ihtiyaç duyulduğunu gösterir nitelikte.

Örneğin engelli olan Kentli 19 (33 yaş, erkek, bedensel engelli), *“genelde çoğu insanın ihtiyacı oluyor”* dediği kamusal tuvaletlerin *“bir engellinin ihtiyacı olabilecek şekilde tasarlanmış kabin ya da prefabrik üniteler”* şeklinde yapılmasının önemini şöyle açıklıyor: *“Hani ailesinden bir birey yanında olmadığı zaman ya ihtiyacını karşılayamıyor ...[]... Bazıları bağımlı yani. Birçok konuda hani kişisel bakım buna dahil. Hani merkezlerde ihtiyaçlarının giderebileceği, tamamen açık yerler olabilir mesela.”* Bu konuda görme engelli olan Kentli 5 (38 yaş, kadın, görme engelli) ve Kentli 27 (41 yaş, kadın) kendisi için erişilebilir olmayan bir tuvaletin ne anlama geldiğini şu şekilde tanımlıyor:

“Tuvaletin de bir standardı olması gerekiyor. Sabun birinde sağda solda. Çıktığımda duvarlarda sabun aramak çok zor, lavabonun standardı olmalı. Yardım almak zorunda kalmayız böylece. Hijyen olarak da en düşelendirici bir şey. Tuvalet ne kadar temiz değil mi? Ben tuvaleti birine gösterip temiz mi diye sormam gerekiyor.” (Kentli 5, 38 yaş, kadın, görme engelli)

“Mesela şöyle düşün ben geçenlerde belediyenin bir kursuna katılmıştım. Orada tuvalet gene yoktu. Bir benzinlik vardı, genellikle benzinliklerde engelli tuvaletleri oluyor, oraya gittim. Baktım içeriye depoya çevirmişler. Yani işte kovalar, süpürgeler, kolonya bidonları falan... ‘Niye böyle’ dedim, ‘Abi çok kullanılmıyor da depo yok o yüzden böyle yaptık’ dedi. Genellikle bakış açısı bu, zaten oraya gelebileceğini düşünmüyor. Düşünmediği için o tuvaleti yaptırmıyor belediye. Düşünmediği için o rampayı yaptırmıyor. Çünkü oradaki esnaf onu gereksiz masraf olarak görüyor, belediye de eğer zorunlu yaparsa kendisinin üstüne başka işler de düşecek

her şeyi ona göre yapmak zorunda kalacak o yüzden yapmıyor yani.” (Kentli 27, 41 yaş, kadın)

Kamusal tuvaletler açısından vurgulanması gereken bir diğer nokta “cinsiyetsiz tuvaletler”in, engelliler ve LGBTİ+’lar açısından kimi noktalarda ortak talep olarak gündeme gelebildiği. Bu konuda Kentli 14 (27 yaş, trans erkek) “cinsiyetsiz tuvaletlere de okeyim, ama cinsiyetli tuvalete de bir yerden okey diyebiliyorum. Çünkü ne yazık ki şunu biliyoruz ki tacizdir, cinsel şiddetler gibi şeyler çok fazla olmaya başladı.” diyerek, güvenliğin sağlanamaması durumunda cinsiyetsiz tuvaletlerin kadınlar ve LGBTİ+’lar açısından şiddet riskini doğurabileceğini de vurguluyor. Kentli 3 (33 yaş, bedensel engelli) ise tuvaletlerle ilgili bu tartışmanın engelliler için önemsenmesi gereken bir boyutuna dikkat çekiyor:

“Cinsiyetsiz olması önemli özellikle engelli çocuklar açısından sorun. Erkek engelli çocuğa yardım etmeniz gerekiyorsa nasıl nereye gireceksiniz? Bence o nedenle hepsinin olması gerekiyor ...[]... şunu iki yüzlü buluyorum; tuvaletler cinsiyetsiz olsun dediğimizde tepki alıyoruz sapık mısın diyorlar ama engelli tuvaletlerinin cinsiyetsiz olduğunu düşünmüyorlar Engellilerin cinsiyetli olduğunu görmemelerinden kaynaklanıyor gibi geliyor bana ve erkeklerle aynı tuvaleti kullanmak istemeyen bir kadını nasıl cinsiyetsiz tuvalete sokmaya zorlamıyorsak bizi de zorlamamalı. Bir de ben partnerimle de kullanabilmeliyim ya da sadece kadınlar için olan tuvaleti kullanabilirim.” (Kentli 3, 33 yaş, bedensel engelli)

Hayvan haklarına yönelik hizmetler

Araştırma bulguları Çankayalılarının yaşamlarında “bir hane üyesi” olarak yer eden hayvanların beslenmesi, güvenliği ve barınma imkânları için kimi hizmet taleplerine işaret etmektedir. Bu açıdan “evcil hayvanlar için yolların ve mamalıkların oluşturulması”, “hayvanlara yönelik hizmetlerin artırılması”, “parklardaki başboş köpeklere sahip çıkılması”, “barınakların sayılarının, niteliklerinin ve kapasitelerinin geliştirilmesi” ve “sosyalleşme mekânlarının hayvanları kapsayıcı mekânlar haline getirilmesi” gerektiği temel talepler olarak karşımıza çıkıyor.

Sağlıklı çevre için hizmetler ve yeşil alanların artırılması

Araştırma bulguları, Çankayalılarının bölgesel olarak farklılık göstermekle beraber, çevre düzenlemesi kapsamında yeşillendirme çalışmalarının geliştirilmesini, çöplerin toplanma saatlerinin düzenlenmesini, çöp ve geri dönüşüm ünitelerinin artırılmasını talep ettiklerini gösteriyor. Bu kapsamda çöplerin ve geri dönüşümü yapılmayan atıkların ve araba egzozlarının çevrede yarattığı kirlilik, yeşil alanların azaltılması, merkezi yerlerde gürültü kirliliğinin önlenememesi gibi sorunlar, Çankaya’da yaşayan bireylerin en çok “rahatsızlık” duyduğu konular arasında. Özellikle kronik hastalığı olan Çankayalılar, hava kirliliğine neden olan koşullara ilişkin düzenlemelerin yapılmasını gündeme getiriyor. Bu konuda kronik astım hastası olan Kentli 14 (27 yaş, trans erkek) “otobüslerin o kalktığında verdiği o pis duman o isi, onların daha düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum çoğu zaman. Çünkü rahatsız oluyorum” diyor. Kentli 9 (65 yaş, kadın) ise yaşam alanı çerçevesindeki gürültülü mekânlardan rahatsızlık duyduğunu ve önlem alınması gerektiğini şöyle ifade ediyor: “neyse yaptırımı bunların uygulanması lazım. Bu belediyelerin yetkisine giriyorsa belediyeler tarafından, yok bakanlığın yetkisine giriyorsa il müdürlükleri tarafından bunların önlenmesi lazım”.

Genel olarak çevre düzenlemesinin bir kentin kimliğini belirleyen en önemli noktalardan birisi olduğunu belirten Kentli 16 (42 yaş, kadın) ise, belediyede söz sahibi olsaydı ilk yapacağı işin yeşil alanların çoğaltılması olacağını söylüyor: “Kaldırım yaparken yeşil alan geliştirilmeli mesela. Demeliyim ki Ankara’nın kaldırımlarının arasından toprak kokusu çıkar yağmurda...[]... Belediyeler bunları dikkate almalı. Ağaçları daha sık dikerdim mesela ya da toprak alanı çoğaltırdım”.

Farklılıkları kapsayan inanç hizmetleri

Kentsel hizmetlere ilişkin olarak farklı özelliklerdeki Çankayalıların önerileri çerçevesinde, belediyelerin sunduğu inanç hizmetlerinin farklı inanç sistemlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi gerektiğine ilişkin önerilere de rastlanmıştır. Bu çerçevede nitel analiz kapsamında deneyimlerine odaklandığımız Kentli 16 (42 yaş, kadın)'nın, Çankaya Belediyesi'nin inanç hizmetlerine yönelik uygulamaları konusunda yetersiz kaldığına ilişkin anlatımı, farklılıkların ortaklaştığı noktalara odaklanılmaması nedeniyle eşit olanaklar sunulmadığını gösteriyor:

“Açıkçası belediyenin ya da devletin dini kurumları desteklememesi lazım bence. Benim cenazemin defni için belediyenin imam göndermesinin ya da dede göndermesinin bir anlamı yok ki... Onu ben kendim de hallederim hani yemek, başka ihtiyaçları karşılamalı o başka bir şey ama bunu aleviler için de düşünüyorum, belediyenin dede göndermesini istemem ben mesela... Hani bu böyle ama tamam ben dedeyi kendim bulabilirim cenaze için ama herkese eşit olanaklar sağlanabilir. Bu gibi şeyleri insanlara bırakıp ortak olan yemek, aş gibi temel şeylere odaklanmalı belediye. İmam ya da dede mi göndereceğiz kavgasına gerek yok. Eşit olanaklar derken bundan bahsetmiyorum.” (Kentli 16, 42 yaş, kadın)

SONUÇ YERİNE

Sonuç olarak bu araştırma, kentsel hareketliliği ve kentsel hizmetlere erişimi bir hak olarak tüm Çankayalılar için mümkün kılabilmeyi sağlayacak pek çok konuda önemli bilgiler sunuyor. Farklı yaş gruplarından ve farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimlerden engelli olan ve olmayan Çankayalılar için “güvenlik” ve “erişilebilirlik” koşullarının kentte hareket edebilme ve kentsel hizmetlere erişebilme noktasında nasıl belirleyici olduğunu ortaya koyuyor. Bunu yaparken ise, farklı özelliklerdeki Çankayalıların öznel deneyimleri üzerinden bir bakış açısı sunuyor. Böylelikle kentsel alanda deneyimlenen eşitsizlik koşullarını ve bu eşitsizliklerin hangi alanlarda hak ihlallerine yol açabileceğini görebiliyoruz. Bu noktaların Çankaya Belediyesi 2019-2023 Yerel Eşitlik Eylem Planı’nda yer alan hedeflere ulaşılabilmesi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Ancak bu araştırmanın bulgularından hareketle, deneyimlerine odaklandığımız her bir grubu odak alan daha derinlikli çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle gerek Çankaya Belediyesi’nin gerekse kadın hakları, LGBTİ+ hakları, engelli hakları ve yaşlı hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan kent araştırmalarına yönelmeleri oldukça önemli. Bizler bu çalışmanın kentsel haklar açısından ortaya çıkan erişim sorunlarının giderilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan etkili çözümler üretilmesine odaklanan diğer çalışmalara katkı sunmasını umuyoruz.

KAYNAKÇA

1. CEDAW /Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (1979). Erişim (07.06.2020): <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>
2. Akduran, Ö., Önal, A. Y., & Şenesen, G. G. (2018). Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Raporu. Erişim (07.06.2020): <http://www.ceidizleme.org/medya/dosya/81.pdf>
3. Alkan, A. (2006). Belediye Kadınlara da Hizmet Eder! Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden, Nasıl?. Ankara: Ka-Der.
4. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950). Erişim (07.06.2020): https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf
5. Avrupa Kentsel Şartı . (2008). Erişim (07.06.2020): <https://rm.coe.int/urban-charter-ii-manifesto-for-a-new-urbanity-publication-a5-58-pages-/168095e1d5>
6. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (1985). Erişim (07.06.2020): https://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf
7. Beebeejaun, Y. (2017). Gender, urban space, and the right to everyday life. *Journal of Urban Affairs*, 39(3), 323–334. doi: DOI: 10.1080/07352166.2016.1255526
8. Berg, B. L., & Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. H. Aydın) (4. baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
9. Birleşmiş Milletler Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme. (1992). Erişim (07.06.2020): <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/18411--Kadinlarin-Siyasal-Haklarina-Iliskin-Sozlesme.pdf>
10. Bora, A. (2015). Giriş, İradenin İyimserliği: 2000'lerde Türkiye'de kadınlar, Ayizi Kitap: Ankara.
11. Butler, J. (2016). Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi (B. Ertür, Çev.) (6.Baskı). İstanbul: Metis.
12. Çankaya Belediyesi Stratejik Planı (2015-2019). Erişim (07.06.2020): <http://www.cankaya.bel.tr/stratejikPlan.html>
13. Çankaya Belediyesi Stratejik Planı (2019-2020). Erişim (07.06.2020): http://www.cankaya.bel.tr/uploads/files/CANKAYA_BELEDIYE_STRATEJIK_PLAN.pdf
14. Çankaya Yerel Eşitlik Eylem Planı 2016-2019. Erişim (07.06.2020): http://www.charter-equality.eu/wp-content/uploads/2017/10/TR_cankaya-municipality-local-equality-action-plan-_TURKISHENGLISH.pdf
15. Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitive, Quantative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). London: Sage Publication.
16. Doan, P. (2010). The tyranny of gendered spaces - reflections from beyond the gender dichotomy. *Gender, Place and Culture*, 17(5): 635-654.
17. Fenster, T. (2005). The Right to the Gendered City: Different Formations of Belonging in Everyday Life. *Journal of Gender Studies*, 14, 217-231.
18. Hewson, C. (2006). Mixed methods research. In V. Jupp (Ed.) *The Sage Dictionary of Social Research Methods*. London: Sage Publication, 179-180.

19. İstanbul Sözleşmesi/Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2011). Erişim (07.06.2020): <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>
20. Kadınların Kent Hakkı Şartı (2004). Erişim (07.06.2020): <http://www.ceidizleme.org/ekutuphane/143>
21. Kaos GL web sitesi, <https://www.kaosgl.org/haber/lubunya-40-yol-haritasini-cizdi>
22. Kaufmann, V., Bergman, M. M. ve Joye, D. (2004). Motility: Mobility as Capital. *International Journal of Urban and Regional Research*, 28 (4), 745-756.
23. Lune, B. L.ve Berg, H. L. (2016). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9 edition) , Pearson; UK.
24. Meadow, T. (2010). "A rose is a rose": on producing legal gender classifications. *Gender and Society*, 24(6), 8.
25. Mertens, D. M. (2009). *Transformative research and evaluation*. New York: Guilford.
26. Moser, C. (2016). Gender transformation in a new global urban agenda: challenges for Habitat III and beyond. *Environment & Urbanization*, 29(1), 221-236. DOI: 10.1177/0956247816662573.
27. Pekin Deklerasyonu ve Eylem Planı (1995). Erişim (07.06.2020): <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>
28. Sánchez de Madariaga, I. (2013). From women in transport to gender in transport: Challenging conceptual frameworks for improved policymaking, *Journal of International Affairs*, The Gender Issue: Beyond Exclusion, 67(1), 43-65
29. Spain, D. (2014). Gender and Urban Space. *Annual Review of Sociology*, 40, 581-598.
30. TÜİK (2019). 2019 Türkiye Nüfus İstatistikleri, erişim (01.05.2020): <http://www.tuik.gov.tr/>
31. TÜİK (2018). 2018 Türkiye Nüfus İstatistikleri, erişim (01.05.2020): <http://www.tuik.gov.tr/>
32. TÜİK (2013). 2011 Nüfus ve Konut Araştırması. Ankara. Yayın No 4030.
33. White paper – 'European transport policy for 2010: time to decide'. (2016). Erişim (07.06.2020): https://ec.europa.eu/transport/themes/strategies/2001_white_paper_en
34. <https://www.endeksa.com/tr/analiz/ankara/cankaya/demografi>

**KENTSEL HAREKETLİLİK VE KENTSEL HİZMETLERE ERİŞİM EKSENİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN İZLERİ:
ANKARA, ÇANKAYA ÖRNEĞİ
ARAŞTIRMASI HANEHALKI ANKET FORMU**

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcılar,

Bu çalışma, Ankara'nın Çankaya ilçesinde yaşayan yurttaşların kentsel hareketliliğe dair toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesindeki ihtiyaçlarını ve kentsel hizmetlere erişimlerini belirleyen faktörleri tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden Dr. Arş. Gör. Burcu HATİBOĞLU* tarafından, *Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'*ndan alınan izin çerçevesinde, *Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi* bünyesinde yürütülmektedir. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla Ankara'nın Çankaya İlçesi'nde geliştirilecek kentsel politika ve hizmetlerin tüm kentlileri içermesi ve izlenmesi için gereken veriler toplanacak ve toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde kentsel hizmetlere ilişkin öneriler geliştirilecektir. Bu nedenle soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır. Çünkü araştırma sonucunda geliştirilen öneriler, katılımcıların kişisel bilgileri kullanılmadan, kentsel hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi ile paylaşılacaktır.

Ancak araştırmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu görüşme formu aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacak ve sadece araştırma amaçları için kullanılacaktır. Bu nedenle anket formu aracılığıyla ad-soyad, adres vb. gibi kişisel bilgileriniz kaydedilmeyecek, her anket numaralandırılarak kayıt altına alınacaktır. Anket formu aracılığıyla sadece kentsel mekân kullanımı ve kentsel hizmetlere ilişkin değerlendirmeleriniz alınacaktır. Görüşmemizin 15-20 dakika süreceğini öngörüyoruz. Araştırmaya katılmamayı tercih edebilir, görüşmeyi istediğiniz yerde sonlandırabilir veya görüşme sonrasında verdiğiniz cevapların araştırmada kullanılmamasını talep edebilirsiniz. Beyanınız kesinlikle uygulanacaktır.

Ben ..... (görüşme yapan kişinin adı-soyadı), elimdeki anket formu aracılığıyla size kentsel mekân kullanımı ve kentsel hizmetlere ilişkin değerlendirmelerinizle ilgili sorular soracak ve anket formunu sizin verdiğiniz cevaplarla dolduracağım. Anket formunda yer alan soruları yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda, aşağıdaki kişilerle iletişim kurabilirsiniz:

Dr. Arş. Gör. Burcu HATİBOĞLU (Proje Koordinatörü)

Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Mail: burcuhatiboglu@gmail.com.tr, bhatib@hacettepe.edu.tr

Telefon: 0312 297 63 63

Ali A. ODABAŞ (Proje Asistanı)

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Mail: aliaodabas@gmail.com, ali.odabas@hacettepe.edu.tr

Telefon: XXX

Tarih: .../.../.....

Görüşülen kişinin kişisel değerlendirmelerine ilişkin sorular: Şimdi sadece sizin değerlendirme ve görüşlerinizi almak için geliştirdiğimiz sorularımızı soracağım. Bu sorulara herkes kendi açısından farklı şekilde cevap verebilir. O nedenle lütfen sadece kendi düşünceleriniz açısından soruları cevaplamaya çalışınız.

1. Gelirinizi ve refah koşullarınızı düşündüğünüzde, kendinizi yoksul, ortanın altı, orta halli, orta üstü ya da zengin gruplarından hangisinde görüyorsunuz?

a) Yoksul	b) Ortanın altında	c) Orta halli	d) Orta-üst	e) Zengin
-----------	--------------------	---------------	-------------	-----------

1.SORUDA KİŞİ KENDİSİNİ YOKSUL YA DA ORTANIN ALTINDA DEĞERLENDİRMIŞSE 2. SORUYU SORUNUZ YOKSA 3. SORUYA GEÇİNİZ:

2. Evinizin ve hane üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için çevrenizden ya da kurumlar tarafından sağlanan herhangi bir aynı ya da nakdi yardım alıyor musunuz?

a)Evet alıyorum	b)Hayır almıyorum
-----------------	-------------------

2.1. EVET ise, Şimdi sayacağım yardımlardan hangilerini alıyorsunuz? Yardımlardan ne sıklıkla yararlandığınızı ve bu yardımı nereden/kimden aldığınızı belirtir misiniz?

Yardım türü		Burs	Kömür	Gıda	Mobilya/ev eşyası	Maddi yardım/ Nakit	Başka
Sıklığı	Ayda bir						
	3-6 ayda bir						
	Yılda bir (Bayramlarda/ belirli günlerde)						
	Diğer:						
Nereden aldığı	Akrabalardan						
	Aileden						
	Komşulardan						
	Arkadaşlardan						
	Devlet kurumlarından (belirtiniz:...)						
	STK'lardan (belirtiniz:.....)						
Diğer:							

3. Oturduğunuz ev sizin mi, hane üyelerinden birinin mi, kiracı mısınız yoksa ücret ödmeden mi oturuyorsunuz?

a)Ev benim üzerime	b)Ev hanedeki diğer bir kişinin üzerine (kimin üzerine olduğunu belirtiniz: .....))	c) Kiracıyız	d) Evde ücret ödmeden oturuyoruz Lojman Bir yakınımın evi Diğer..... (belirtiniz)	e) Diğer..... (açıklayınız)
--------------------	--	--------------	--	--------------------------------

3.1. EV KENDİSİNİN YA DA HANEDEKİ BİR DİĞER KİŞİNİN ÜZERİNE İSE SORUNUZ, konut kredisi taksiti/borcu ödüyor musunuz?

a) Evet ödüyor (um)	b) Hayır, evin borcu yok
---------------------	--------------------------

4. Nerede büyüdünüz, YANİ 12 yaşına kadar, en uzun süre yaşadığınız yerleşim yeri köy, kasaba, şehir/kent ya da büyük şehir/metropol müydü?

a)Köy	b)Kasaba	c)Şehir/Kent	d)Büyük Şehir/ Metropol (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya)
-------	----------	--------------	---

5. Ne kadar zamandır Çankaya'da yaşıyorsunuz? ..... Yıl ..... Ay

6. Şu anki evinizde ne kadar zamandır yaşıyorsunuz? ..... Yıl ..... Ay

7. Oturduğunuz semti, toplumun yoksul, orta halli ya da zengin kesimlerinden hangisinin daha yoğun olarak yaşadığı bir bölge olarak tanımlarsınız?

a) Yoksul	b) Ortanın altında	c) Orta halli	d) Orta-üst	e) Zengin
-----------	--------------------	---------------	-------------	-----------

8. Oturduğunuz semti, toplumun geleneksel muhafazakâr, dindar ya da modern kesimlerinden hangisinin daha yoğun olarak yaşadığı bir bölge olarak tanımlarsınız?

a) Geleneksel muhafazakar	b) Dindar	c) Modern	Diğer: .....
---------------------------	-----------	-----------	--------------

9. Burada yaşamının olumlu yanlarında ilk üçünü sayınız:

1)
2)
3)

10. Yaşadığınız semtin/mahallenin her yerinde ve günün her saatinde kendinizi güvende hissediyor musunuz?

a) Evet	b) Hayır
	HAYIR ise, ne olacağından korkuyorsunuz: .....
	HAYIR ise, Bu güvensizliklerden korunmak için aşağıda sayacaklarımdan hangilerini yapıyorsunuz? (birden fazla şık işaretlenebilir) (ŞIKLAR OKUNMAYACAK)
	a) Dışarı çıkarsam karanlığa kalmam
	b) Dışarı tek başıma çıkmam
	c) Komşularla birbirimizi kollarız
	d) Evde olduğumda kapımı sürekli kilitli tutarım
	e) Kendimi korumak için bıçak vb. gibi aletler taşıyorum
	f) Arkadaşlarımla iletişim halinde olurum.
	g) Telefonla konuşurum/konuşur gibi yaparım.
	h) Diğer.....

11. Kentte bir yerden bir başka yere giderken tercih ettiğiniz ulaşım biçimleri nelerdir? Bu ulaşım biçimleri açısından gündüz ve akşam saatlerinde kendinizi ne kadar güvende hissettiğinizi belirtmişsiniz?

(1- hiç güvende hissetmiyorum 5- tamamen güvende hissediyorum)

Ulaşım modları	Gündüz saatleri	Akşam saatleri
a) Yürüme		
b) Bisiklet/Motorsiklet		
c) Toplu taşıma (otobüs, dolmuş vs.)		
d) Özel/kişisel araç		
e) Özel araçta yolcu (taksi vs)		
f) Diğer (belirtiniz:.....)		

12. Ev ve bina içi/dışındaki yapı ve düzenlemelere ilişkin olarak sayacağım yer ve nesnelere, yaşantınızı istediğiniz gibi sürdürmenizde yeterli mi yetersiz mi? Bu konuda ne tür düzenlemelerin yapılmasını isterdiniz?

		Yeterli	Yetersiz	Fikrim yok
Ev içi	Eşikler/yükseltmeler			
	Banyo ve tuvalet			
	Işık düğmeleri ve prizler			
	Isınma			
	Sıcak su			
	Evinizin içinde yaşamınızı kolaylaştıracak başka bir düzenlemeye ihtiyacınız varsa belirtiniz:			

		Yeterli	Yetersiz	F i k r i m Yok	
Bina içi	Işıklandırma				
	Merdivenler / Korumalıklar/ Tutamaklar				
	Yangın önleyici malzemeler				
	Asansörler				
	Binanızda yaşamınızı kolaylaştıracak başka bir düzenlemeye ihtiyacınız varsa belirtiniz:				
Ev/bina dışı Kentsel hizmetler	Sokak/yol aydınlatmaları				
	Yolların/sokakların yapısı /Kaldırımlar				
	Alt-üst geçitler				
	Kamusal tuvaletler				
	Ulaşım araçları				
	Semt pazarı				
	Temel gıda ve yiyecek alışverişi yapılacak dükkanlar				
	Kıyafet alışverişi yapılacak dükkanlar				
	Sosyalleşme alanları (kafe/restoran/bar)				
	Yeşil alanlar/parklar				
	Spor yapılacak alanlar, merkezler				
	Tiyatro-sinema/Müze/sergi/ konser gibi etkinliklerin gerçekleştirildiği kültür merkezleri				
	Ev/bina dışında yaşamınızı kolaylaştıracak başka bir düzenlemeye ihtiyacınız varsa belirtiniz:				

13. Yukarıda saydığımız kentsel hizmetlerle ilgili olarak yaşadığımız sorunlarımızın çözümü için gerekli yerlere kolaylıkla ulaşabiliyor musunuz? Ulaşamıyorsanız nedenini belirtir misiniz?

a)Evet, kolaylıkla ulaşabiliyorum ve sorunumu çözebiliyorum	b)Evet ulaşabiliyorum ama sorunumu çözemiyorum, çünkü	c)Hayır ulaş(a)mıyorum, çünkü .....
---	---	-------------------------------------

14. Herhangi bir dernek, vakıf veya sivil toplum kuruluşuna üyemisiniz/gönüllü olarak çalışıyormusunuz?

a)Evet üyeyim/gönüllüyüm (Hangi alanlarda çalışmalar yapıyor):	b)Hayır, üye/gönüllü değilim
--	------------------------------

15. Kişi İSTİHDAMDAYS/ÇALIŞIYORSA SORUNUZ:

15.1 Haftanın hangi günleri hangi saatler arasında çalışıyorsunuz?

a) Hafta içi	e) Diğer .....
b) Hafta içi mesai dışı saatler.....	
c) Cumartesi	
d) Pazar	

15.2 Evden işe yürüyerek, bisiklet ya da motosiklet, toplu taşıma, özel araç ya da taksi/servis gibi özel araç gibi hangi ulaşım şeklini kullanarak gidip dönüyorsunuz? Ve gidişiniz ve dönüşünüz tahmini olarak kaç dakika sürüyor? (ŞIKLARI OKUMADAN GELEN CEVABA GÖRE AŞAĞIDAKİ TABLOYU DOLDURUNUZ)

	GİDİŞ	MESAI DÖNÜŞ	MESAIYE KALYORSA/DÖNÜŞ
a) Yürüyerek ..... Dk.			
b) Bisikletle/Motorsikletle .....dk.			
c) Toplu taşıma ile .....dk.			
d) Özel araçla .....dk			
e) Özel araçta yolcu olarak/taksiyle/servisle.....dk			
f) Diğer (belirtiniz:.....)			

16. KİŞİ OKUYORSA/EĞİTİM/KURS ALIYORSA SORUNUZ:

16.1 Haftanın hangi günleri hangi saatler arasında okulda oluyorsunuz?

a)Hafta içi .....-..... saatleri arasında	d)Diğer.....
b)Cumartesi .....-..... saatleri arasında	
c)Pazar .....-..... saatleri arasında	

16.2 Evden okula yürüyerek, bisiklet ya da motosiklet, toplu taşıma, özel araç ya da taksi/servis gibi özel araç gibi hangi ulaşım şeklini kullanarak gidip dönüyorsunuz? Ve gidişiniz ve dönüşünüz tahmini olarak kaç dakika sürüyor? (ŞIKLARI OKUMADAN GELEN CEVABA GÖRE AŞAĞIDAKİ TABLOYU DOLDURUNUZ)

	GİDİŞ	DÖNÜŞ
g) Yürüyerek ..... Dk.		
h) Bisikletle/Motorsikletle .....dk.		
i) Toplu taşıma ile .....dk.		
j) Özel araçla .....dk		
k) Özel araçta yolcu olarak/taksiyle/servis.....dk		
l) Diğer (belirtiniz:.....)		

17. Sizce Ankara'nın kent merkezi neresi/nerelerdir? .....

18. Sizce en önemli kent merkezi neresi? .....'a ne sıklıkla gidiyorsunuz? (BOŞLUKLARDA EN ÖNEMLİ KENT MERKEZİ OLARAK TANIMLANAN YERİN ADINI KULLANINIZ)

a) Hiç gitmiyor Nedenini belirtiniz:	b) Hergün	c) Haftada bir-iki	d) Ayda bir-iki	e) Yılda bir-iki	f) Diğer
---	-----------	-----------------------	--------------------	---------------------	----------

HİÇ GİTMİYORUM CEVABINI VERDİYSE, NEDENİNİ SORARAK 19. SORUYA GEÇİNİZ.

18.1 .....'a genellikle ne amaçla gidirsiniz?

Belirtiniz:

18.2 .....'a genellikle nasıl/hangi ulaşım araçlarını kullanarak ne kadar sürede gidiyorsunuz?

a)Yürüyerek .....dakika	b) Bisikletle/motorla .....dakika	c)Toplu taşıma ile .....dakika	d) Özel araçla .....dakika	e)Özel araçta yolcu olarak..... dakika	f) Diğer.....dk.'da
----------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	--	---------------------

18.3 .....'a genellikle kimlerle gidirsiniz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a)Kızım/Annem/Ailemle/ Akrabalarım	b) Komşularım	c) Arkadaşlarım	d)Yalnız başıma	e) Diğer .....
---------------------------------------	---------------	-----------------	-----------------	----------------

18.4 Kent merkezinde olması gerektiğini düşündüğünüz ancak ..... de eksik olan düzenlemeler/hizmetler var mı? Varsa, nelerdir?

a) Evet eksiklikler var... örneğin;	b) Hayır bir eksiklik olduğunu düşünmüyorum
-------------------------------------	---

19. Şimdi sayacağım ve yaşadığınız bölgede yer alan kurum ve kuruluşların hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadığınızı, yararlanıyorsanız hizmetlerden memnuniyetinizi, yararlanmıyorsanız nedenini belirtir misiniz?

Hizmet Kurumu	Evet, Hizmet Alıyorum.			Hayır
	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	Hizmet Almıyorum
Muhtar				
Belediye				
Çocuk Bakım Merkezleri/Kreş				
Huzurevi/ Yaşlı Bakım Merkezi				
Sağlık Merkezi(ASM, TSM, HIV Test Merkezi, Verem Savaş Merkezi				
Devlet Hastanesi				
Özel Hastane				
Devlet Okulu				
Özel Okul				
Özel Eğitim Merkezleri/Hobi Kursları				
Kadınlara yönelik hizmet veren kurumlar				
Diğer				

20. Yaşadığınız bölge olan Çankaya ilçesine özgü olarak, yaşamınızı kolaylaştırması açısından kentsel mekânlara ve hizmetlere ilişkin başkaca önerileriniz varsa, belirtebilirsiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Anketimize katıldığınız için teşekkürler.

EK 2: Derinlemesine Görüşme Formu

KENTSEL HAREKETLİLİK VE KENTSEL HİZMETLERE ERİŞİM EKSENİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN İZLERİ: ANKARA, ÇANKAYA ÖRNEĞİ

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcılar,

Bu çalışma, Ankara'nın Çankaya ilçesinde yaşayan yurttaşların kentsel hareketliliğe dair toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesindeki ihtiyaçlarını ve kentsel hizmetlere erişimlerini belirleyen faktörleri tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden Dr. Arş. Gör. Burcu HATİBOĞLU KISAT** tarafından, **Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan** alınan izin çerçevesinde, **Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi** bünyesinde yürütülmektedir. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla Ankara'nın Çankaya İlçesi'nde geliştirilecek kentsel politika ve hizmetlerin tüm kentlileri içermesi ve izlenmesi için gereken veriler toplanacak ve toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde kentsel hizmetlere ilişkin öneriler geliştirilecektir. Bu nedenle soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır. Çünkü araştırma sonucunda geliştirilen öneriler, katılımcıların kişisel bilgileri kullanılmadan, kentsel hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi ile paylaşılacaktır.

Ben yardımcı araştırmacılardan ..... (görüşmeyi yapacak kişinin adı-soyadı), eğer kabul ederseniz sizinle görüşmeyi ben yürüteceğim. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşme aracılığı ile elde edilecek bilgilerin gizli kalacağını ve sadece araştırma amaçları için kullanılacağını belirtmek isterim. Bu nedenle görüşme süresince ad-soyad, adres vb. gibi kişisel bilgilerinizi kayıt altına almayacağız, sadece kente, kentsel mekân kullanımına ve hizmetlere ilişkin deneyimleriniz üzerine konuşacağız. Görüşmemizin tahmini olarak, 1 saat süreceğini öngörmekteyiz. Görüşme sırasında sizin anlattıklarınızı kaçırmak istemediğimiz için ses kaydı/görüntü kaydı almamızın bir sakıncası yoksa ses kaydı/görüntü kaydı almak istiyoruz. Ses kaydını/görüntü kaydını istediğiniz zaman durdurabilir, sonlandırabilir ya da istemediğiniz kısımların silinmesini/çıkarılmasını talep edebilirsiniz. Beyanınız sorgulanmaksızın uygulanacaktır. Ancak yine de ses kaydı/görüntü kaydı alınmasını istemeyebilirsiniz. Bu durumda ses kaydı/görüntü kaydı almayacağız. Ancak görüşme yaparken not tutmam zor olduğundan, arkadaşım ..... (raportörün adı-soyadı) görüşmemiz sırasında not tutarak, görüşmeyi kayıt altına alacak.

Bununla beraber çalışmaya katılmamayı tercih edebilir, görüşmeyi istediğiniz yerde sonlandırabilir veya görüşme sonrasında verdiğiniz cevapların araştırmada kullanılmamasını talep edebilirsiniz. Bu durumda da beyanınız sorgulanmaksızın uygulanacaktır.

Görüşmeye katılarak sorularımızı yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki kişi ile iletişim kurabilirsiniz:

Dr. Arş. Gör. Burcu HATİBOĞLU (Proje Koordinatörü)

Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Mail: burcuhatiboglu@gmail.com.tr, bhatib@hacettepe.edu.tr

Telefon: 0312 297 63 63

Ali A. ODABAŞ (Proje Asistanı)

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Mail: aliaodabas@gmail.com, ali.odabas@hacettepe.edu.tr

Telefon: XXX

Tarih: .../.../.....

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

1. Kente aidiyet:

- 1.1. Sizce kent ne anlama gelmektedir/Kent deyince ne anlıyorsunuz? Kentte yaşamak ne anlama gelmektedir? Kentli olmak ne anlama gelmektedir? Kendinizi bir Ankaralı olarak tanımlar mısınız? Neden?
- 1.2. Çankayalı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kendinizi Çankayalı olarak tanımlar mısınız? Çankayalı olmanın sizin için anlamı nedir? Çankayalı olmanın sizin için getirileri ve götürüleri neler?
- 1.3. Yaşadığınız mahalleye kendinizi ait hissediyor musunuz? Neden? Mahallenizde/sokağınızda sıklıkla karşılaştığınız kişiler kimler? Bu kişilerle aynı mahallede yaşamak ve karşılaşmak size nasıl hissettiriyor? Neden?

2. Kentin sınırları ve güvenlik:

- 2.1. Son altı ayınızı düşündüğünüzde, kentin en çok nerelerinde (kafe, park vs.) vakit geçirmekten hoşlanıyorsunuz? Neden? Daha çok ne zamanları, Hangi amaçla buralara gidiyorsunuz? Burada neler yapıyorsunuz? Bu mekânlarda olmak sizin için ne anlama geliyor? Buralarda nasıl hissediyorsunuz? Vakit geçirmekten hoşlandığınız bu mekânlarda, olmasını ya da olmamasını istediğiniz şeyler nelerdir?
  - Tek başına vakit geçirmekten hoşlanılan yerlerin anlamı/özellikleri nedir?
  - Sosyalleşmek için gidilen yerlerin anlamı/özellikleri nedir?
- 2.2. Ankara'da gitmekten rahatsız olduğunuz/çekindiğiniz/korktuğunuz yerler var mı? Nereler? Neden rahatsız oluyor/çekiniyor/korkuyorsunuz? ne olacağından rahatsız oluyor/çekiniyor/korkuyorsunuz? Rahatsız olsanız/çekinseniz ve korksanız da, yine de gitmek zorunda kaldığınız yerler var mı? Nereler? Hangi nedenlerle buralara gidiyorsunuz? Bu mekânlarda ne olsaydı rahatsız olmadan/çekinmeden ve korkmadan buraları kullanabilirdiniz? Sizce kimler bu konuda neler yapabilir/yapmalı?
  - Rahatsız olmanızın/çekinmeniz ve korkmanızın eksik kentsel hizmetlerle ilişkisi var mı? Nelerdir?
  - Rahatsız olmanızın/çekinmeniz ve korkmanızın belirli bir zamanda orada olmanızla ya da belirli kişilerle karşılaşacak olmanızla ilişkisi var mı? Nasıl bir ilişkisi var? Karşılaşmaktan rahatsız olduğunuz/çekindiğiniz/korktuğunuz kişiler kimler?
- 2.3. Son bir yıl içerisinde Ankara'da bir güvenlik sorunuyla karşılaştınız mı? Anlatır mısınız? Neredeydiniz? Ne oldu? Neler hissettiniz? Ne yaptınız? Sizce yaşadığınız güvenlik sorununun nedeni neydi? Bir daha böyle bir sorunla karşılaşmamak için kimler ne yapabilir?

3. Kentsel hizmetler

Biliyorsunuz kentsel hizmetler kaldırım ve yolların yapısından, sokakların ışıklandırılması da da çöplerin toplanmasına, kentlilerin katılabileceği sosyal etkinlik hizmetlerinden sosyal yardım hizmetlerine kadar çeşitlenmektedir. Belediyeler, bu tür hizmetleri herkes için erişilebilir kılmakla sorumludur.

- 3.1. Siz ne tür kentsel hizmetlerden yararlanıyorsunuz? İhtiyaç duysanız da yararlanamadığınızı düşündüğünüz hizmetler var mı? Nelerdir?
- 3.2. Sizce Çankaya Belediyesinin hizmetleri nasıl? Hangi hizmetlerin geliştirilmesine ihtiyaç var? Neden? Bu hizmetler nasıl sunulursa herkes için daha erişilebilir olur? Daha önce kentsel hizmetlerin geliştirilmesi konusunda, belediye, sivil toplum, mahalleliler ya da bireysel olarak bir talebiniz/girişiminiz/çabanız oldu mu? Olduysa, Ne içindi? Kimlerle neler yaptınız? Girişiminiz nasıl sonuçlandı, anlatır mısınız?
- 3.3. Siz Çankaya belediyesinde kentsel hizmetlerin geliştirilmesi açısından söz sahibi bir pozisyonda olsaydınız,
  - Öncelikle ele almak isteyeceğiniz 3 konu ne olurdu? Bu konularda ne yapmayı önerirdiniz/ne yapardınız? Ne tür hizmetler geliştirirdiniz? Kimlerle işbirliği yapardınız?
  - Hizmetlere erişimi açısından kimlerin daha dezavantajlı olduğu için desteklenmesi gerektiğini düşünürdünüz? Neler yapar ne tür hizmetler geliştirirdiniz?

4. Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

5. **Sizin ve birlikte yaşadığınız kişilerin sosyo-demografik bilgilerini alabilir miyiz?** (Nicel anket formunun başında yer alan hane halkına ilişkin bilgiler kısmı doldurulacak)

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük**

Sayı : 35853172-200
Konu : Burcu HATİPOĞLU (Etik Komisyon İzni)

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Sosyal Hizmet Bölümü araştırma görevlilerinden Dr. Burcu HATİPOĞLU KISAT'ın sorumluluğunda yürütülen "Kentsel Hareketlilik ve Kentsel Hizmetlere Erişim Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzleri: Ankara Çankaya Örneği" başlıklı araştırma projesi Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 17 Aralık 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygularıyla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

KATILIM Genel Hedef	Özel Amaç	Faaliyet/ Yöntem	Zaman	Sorumlu Birim ve Kişiler	İşbirliği yapılacak kurumlar	Göstergeler
1. Kadınların yerel karar alma süreçlerine eşit katılımını sağlanması.	1.1. Çankaya'da yaşayan kadınların ve ayrımcılığa maruz kalan diğer grupların ihtiyaç ve taleplerinin belirlenmesine ve görünürlüklerinin artırılmasına yönelik düzenli çalışmalar yapılması.	1.1.1. İhtiyaçları tespit etmek için düzenli saha araştırmaları düzenlemek. 1.1.2. Çeşitli kadın gruplarının (yaşlı, öğrenci, yoksul, engelli, kentsel dönüşüm mağduru, vb.) sorunlarını ortaya çıkarmak için tematik toplantılar yapmak. 1.1.3. Gazete Çankaya, Belediye Web Sitesi ve sosyal medya üzerinde Çankayalı kadınların, engellilerin ve LGBTİ'lerin görünürlüğünü artırmak. 1.1.4. İnsan hakları ile ilgili hak temelli çalışmaların insan hakları örgütlerinin işbirliğinde yapmak. 1.1.5. Çankaya Evlerinde göçmenlerle ilgili yapılan çalışmaların devamlılığını sağlamak.	1-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	Universiteler, Kadın örgütleri	1.1.1. Araştırmalarda ulaşılan kadın sayısı 1.1.2. Toplantılara katılan kadın sayısı 1.1.3. Kadın ve LGBTİ'ler hakkında çıkan haber ve makale sayısı 1.1.4. İnsan hakları ile ilgili yapılan çalışma sayısı 1.1.5. Çankaya Evlerinde göçmenlerle ilgili yapılan çalışmaların sayısı
	1.2. Kadınların ve ayrımcılığa maruz kalan diğer grupların yerel karar alma süreçlerine dâhil olmasını sağlayacak katılımı araçları geliştirilmesi.	1.2.1. Kent Konseyi bünyesinde kurulacak meclislerde kadın, LGBTİ, gençlik, çocuk ve emekliler temsilini sağlamak, kent konseyinin etkin ve baskınlı çalışmasına destek olmak. 1.2.2. Kentsel Şart, kentsel hakları ve katılım konusunda farkındalık yaratmak. 1.2.3. Mahalle Meclisleri kurmak. 1.2.4. STÖ'lerin katılımına (kadın istihdamı, şiddet, eğitim, sağlık vb.) çalışma grupları oluşturmak; STÖ'lerle işbirliklerinin kurumsal olarak sahiplenilmesi için protokol sayısını arttırmak. 1.2.5. Kadın ve LGBTİ örgütleri temsilcilerinden ve akademisyenlerden oluşturulan bağımsız bir danışma ve izleme kurulunun etkin hale getirilmesini sağlamak. 1.2.6. Belediye bütçesini katılım ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hazırlamak. Belediye bütçesinin TCDB analizinin yapılması için işbirlikleri geliştirmek. Mahalleler arasındaki sosyo-kültürel farklar gözlemlenerek ihtiyaçlara göre faaliyetler bulunması için mahalle bazlı cinsiyet duyarlı veri oluşturmak. 1.2.7. Kentsel mekânların (yeşil alan, atöpaak, Pazar yeri vb.) planlanması ve düzenlenmesinde kadınların görüşlerini almak ve uygulamalara yansıtılmak.	1 yıl	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Tüm Müdürlükler	STÖ'ler	1.2.1. Kent Konseyine dâhil olan ilgili STÖ sayısı ve (kadın, LGBTİ, gençlik, çocuk) temsil oranları Kent Konseyinde alınan kararların Belediye Meclisinden kabul edilme oranı 1.2.2. Kentsel Şart, kentsel hakları ve katılım konusunda yapılan eğitim ve katılım sayısı 1.2.3. Yeni oluşturulan mahalle meclisleri sayısı 1.2.4. Oluşturulan çalışma gruplarının sayısı, imzalanan protokol sayısı 1.2.5. İzleme Kurulunda yer alan STÖ'ler
	1.3. Hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi.	1.3.1. Çankaya Evlerini sivil toplum örgütlerinin toplantı ve etkinlik kullandırmalarına açmak. 1.3.2. Pazar yerlerinin Pazar alanı olarak kullanılmadığı zamanlarda kadınların kullanımına açılması için projeler geliştirmek; yaşanan toplumsal travmalarda destek merkezi olarak kullanılmak üzere özellikle ruh sağlığı alanında çalışan sivil toplum örgütlerine mekân sağlamak.	1 yıl	Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	İlgili STÖ, kurum ve kuruluşlar	Belediye Bütçesi Belediye Stratejik Planı Elde edilen mahalle bazlı veri
	1.4. Kadın siyasetçi ve yöneticilerin desteklenmesi.	1.4.1. Kadın siyasetçi ve yöneticilerin karıştırdıkları sorunlar ve çözüm önerileri konusunda etkinlik ve eğitimler (Öğretmen Çalışması vs.) düzenlemek. 1.4.2. Meclis üyelerine ve muhtarlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri düzenlemek.	1-3 yıl	Belediye Meclisi, Kent Konseyi, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, İşletme Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Şehir planlama ve çevre konusunda çalışmalar yapan STÖ'ler, Kadın ve LGBTİ örgütleri, İlgili diğer STÖ'ler	Katılımcılık esas alınarak düzenlenen mekân sayısı Çankaya Evlerinde STÖ'ler tarafından gerçekleştirilen toplantı ve etkinlik sayısı, Çankaya Evlerinden faydalanan STÖ sayısı STÖ'lerin kullanımına açılan mekân sayısı, Faydalanan STÖ sayısı
				Belediye Meclisi, Muhtarlık İşleri Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın Koalisyonu, KA-DEK, İlgili diğer STÖ'ler	Kadın siyasetçi ve yöneticilere yönelik düzenlenen etkinlik sayısı, katılımcı sayısı
				Belediye Meclisi, Muhtarlık İşleri Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve LGBTİ örgütleri	Verilen eğitim sayısı, katılımcı sayısı

KENTSEL HİZMETLER VE ÇEVRE						
Genel Hedef	Özel Amaç	Faaliyet/ Yöntem	Zaman	Sorumlu Birim ve Kişiler	İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Göstergeler
1. Kadınların ve ayrımcılığa maruz kalan diğer grupların kentsel hizmetlerden eşit biçimde yararlanmasının sağlanması.	1.1. Kamusal mekânların kadınların, engellilerin, yaşlıların ve çocukların kullanımına uygun hale getirilmesi.	1.1.1. Belediyenin bütün hizmet binalarını ve sorumlu olduğu kamusal mekânları engelsiz hale getirmek; çevreye ve iklim değişikliğine duyarlı hale getirmek. 1.1.2. Belediye hizmet binasında tuvaletleri iyileştirmek ve emzirme odası yapmak. 1.1.3. Çankaya Evlerinin ve Çankaya Evlerindeki kursiyerlerin çocukları için Oyun Evi, Masal Odası ve Kütüphanelerin sayısını arttırmak. 1.1.4. Parklarda güvenli ve uygun noktalara kadın, çocuk ve engelli tuvaletlerinin ve bebek bakım-emzirme odalarının sayısını arttırmak. 1.1.5. Belli büyüklükteki işyerlerine, imar işlemlerinde ve işyeri ruhsatı alımında kadın ve engellilerin kullanımına uygun hale getirecek düzenlemeleri şart koşmak. 1.1.6. Belediyenin web sitesine görme engelliler için sesli uygulama yüklemek. 1.1.7. Ankara'da yaşayan ve şehre yeni gelen kadınların kenti tanıması için Çankaya kılavuzu (yurt, hastane, okul, postane vs.) hazırlamak, Çankaya kılavuzunu Belediye web sitesi, Çözüm Merkezi, Çankaya Evleri, Bahar Evleri ve Hoşgeldiniz Masasından yayımlanmak. 1.1.8. Çankaya'da Belediyenin tüm müdürlüklerinin görev ve sorumluluklarına ilişkin bilgilenebileceği erişilebilir broşür hazırlamak. 1.1.9. İklim dostu kent kapsamında Çankaya'da ilgili sivil toplum örgütleriyle işbirliğinde bilgilendirme çalışmaları yapmak. Kadınların ve çocukların doğayla içliğini geliştirmek amacıyla Belediyenin çocuk çalışması yapan birimlerinde düzenlenen etkinlik sayısını arttırmak. 1.2.1. Çankaya İlçesinin güvenli, riskli ve karanlık bölgelerinin tespiti ile ilgili yapılan çalışmaların arttırılması. 1.2.2. Tespit edilen mekânlara ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak. Güvenlik risk taşıyan yerlere yol köşe ve güvenli aynalar yerleştirmek; şiddete karşı acil durum butonlarının yapılabilirliğinin araştırılması konusunda işbirliklerine girmek; Parkların, pazar yerlerinin ve otoparkların daha iyi aydınlatılmasını sağlamak. 1.3.1. Çankaya'nın Filizler projesi ile üniversite öğrencilerine sağlanan burs ve yurt imkânına devam etmek. 1.3.2. Belediye tarafından ihtiyaç sahibi ailelere verilecek olan Halk Kart'ın söz konusu ailerdeki kadınlara verilmesini devamlı yapmak. 1.3.3. İhtiyaç sahiplerinin ücretsiz kullanabileceği yemekhane ve çamaşırhane açmak. 1.4.1. Toplumun bütün kesimlerinin bir araya gelebileceği yeni kent meydanlarının sayısını arttırmak. 1.4.2. Eşitlikçi kent planlama ilkelere uygun örnek-pilot mekân düzenlemeleri yapmak, katılımcı tasarım atölyeleri düzenlenmek. 1.4.3. Parkları, pazar yerlerini ve otoparkları kadınların, engellilerin, yaşlıların ve çocukların kullanımına uygun olarak düzenlemeye devam etmek. 1.5.1. Belediye başkanı olarak hizmet vermekte olan Barnakalın ve veterinerlik hizmetlerini geliştirmek, hizmet çeşitliliğini arttırmak. 1.5.2. İl genelinde hayvan hakları ve barnakalın konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri yapmak. 1.5.3. Konuyla ilgili farkındalık çalışmaları yapmak; Belediye personeline eğitimler vermek, hayvan dostu (örneğin yemekleri sokak hayvanlarına ulaştırma, mekânları hayvanlarla kullanma vs.) mekânlar belirlemek ve tesvik etmek. 1.6.1. Eylem planının uygulanmasına ilişkin tüm müdürlüklerden konuyla ilgili temsilcilerin yer aldığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubunu oluşturmak ve etkin çalışmasını sağlamak. 1.6.2. Eylem Planında yer alan faaliyetlere ilişkin ilerleme raporunu 1 yıllık aralıklarla kamuoyuyla paylaşmak. 1.6.3. Belediye tarafından verilen her tür hizmete ilişkin cinsiyete duyarlı veri oluşturmak ve TCE analizleri yapmak üzere işbirlikleri geliştirmek. 1.6.4. Mahalle bazlı cinsiyete göre ayrıştırmış veri çalışması-haritalama yapmak üzere ilgili kurumlarda projeler geliştirmek; Çankaya İlçesinin yönsel kitle kaynaklı veri toplamak.	1-3 yıl 2-3 yıl 2-3 yıl 2-3 yıl 2-3 yıl 2-5 yıl 1 yıl 2-5 yıl 3-5 yıl 2-5 yıl 2-3 yıl 2-3 yıl 2-5 yıl 1 yıl 1 yıl 1 yıl 1-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Bilgi İşlem Müdürlüğü Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tüm müdürlükler Çevre Kor. ve Kont. Müd., Dış İlişkiler Müd., Kült. ve Sos. İşler Müd., Sos. Yard. İşleri Müd., Park ve Bahçeler Müd., Kadın ve Aile Hizm. Müd. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Zabita Müdürlüğü, İşletme Müdürlüğü Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Kült. ve Sosy. İşler Müd., Destek Hizm. Müd., Fen İşleri Müd. Park ve Bahç. Müd., Fen İşleri Müd., İmar ve Şehircilik Müd. ve ilgili diğer Müd. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü Park ve Bahçeler Müdürlüğü, İşletme Müdürlüğü Fen İşleri Müdürlüğü, Veteriner İşleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü Belediye Üst Yönetimi Tüm müdürlükler Tüm müdürlükler Strateji Müdürlüğü, Muharrik İşleri Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü ve ilgili Müdürlükler	Engelli alanında çalışan STÖ'ler, Meslek Odaları, Philips-Avent emzirme odaları ile ilgili işbirliği) Düzenlenen park sayısı Kullanılma uygun hale getirilen işyeri sayısı Web sitesi Hazırlanan kılavuz, dağıtılan kılavuz sayısı Hazırlanan broşür sayısı Yapılan farkındalık çalışmaları, Katılımcı sayısı Dönüştürülen mekânların sayısı Burs alan kadın-erkek öğrenci sayısı, TED Yurdunda kalan kadın-erkek öğrenci sayısı Yardımlarından faydalanan kadın sayısı Yemekhane ve çamaşırhane sayısı, Yararlanıcı sayısı Düzenlenen meydan sayısı Gerçekleştirilen pilot uygulama ve atölye sayısı Düzenlenen mekân sayısı Yapılan proje sayısı, Yapılan eğitim ve katılımcı sayısı, Konuyla ilgili yapılan haber sayısı Çalışma Grubu toplantı sayısı Kamuoyuyla paylaşılan ilerleme raporu sayısı Belediye hizmetlerinin cinsiyete göre ayrıştırmış verileri Çankaya İlçesinin cinsiyete göre ayrıştırmış verileri	

SAĞLIK Genel Hedef		Özel Amaç	Faaliyet/ Yöntem	Zaman	Sorumlu Birim ve Kişiler	İşbirliği yapılacak kurumlar	Göstergeler	
1. Kadınların sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması.	1.1. Belediyenin sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi. 1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.1.1. Belediyenin sağlık personeline, hasta hakları, ayrımcılık, istisnar, kadın ve çocuklara yönelik şiddetin tespiti ve izlenecek yollara ilişkin düzenli aralıklarla eğitimler düzenlemek.	1.1.1.1. Belediyenin sağlık personeline, hasta hakları, ayrımcılık, istisnar, kadın ve çocuklara yönelik şiddetin tespiti ve izlenecek yollara ilişkin düzenli aralıklarla eğitimler düzenlemek.	1-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	STÖ'ler, Çankaya İlçe Sağlık Müdürlüğü,	Eğitimlere katılan personel sayısı, Düzenlenen eğitim sayısı	
		1.1.2. Kadınların ve LGBT'lerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin artırılmasına yönelik işbirlikleri geliştirmek.	1.1.2.1. Kadınların ve LGBT'lerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin artırılmasına yönelik işbirlikleri geliştirmek.	2-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Sağlık Bakanlığı, Üniversitelerin ilgili birimleri, Çankaya İlçe Sağlık Müdürlüğü, Türk Tabipler Birliği (TTB), Kadın ve LGBT örgütleri,	İşbirliği yapılan kuruluşlar	
		1.1.3. Aile Danışma Merkezinde yürütülen çalışmaları LGBT'lerin de yararlanacağı şekilde geliştirmek.	1.1.3.1. Aile Danışma Merkezinde yürütülen çalışmaları LGBT'lerin de yararlanacağı şekilde geliştirmek.	2-5 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Üniversitelerin Psikiyatri ve Sosyal Hizmet Bölümleri, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği TTB, Sağlık Emekçileri Sendikası (SES), İlgili diğer STÖ'ler	Aile Danışma Merkezine başvuran çift sayısı	
		1.1.4. Üreme sağlığı taramalarını dezavantajlı bölgelere öncelik vererek yapmak.	1.1.4.1. Üreme sağlığı taramalarını dezavantajlı bölgelere öncelik vererek yapmak.	3-5 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Sağlık Bakanlığı, Çankaya İlçe Sağlık Müdürlüğü İlgili STÖ'ler, Şişli Belediyesi	Yararlanan kadın sayısı Tarama yapılan bölgeler	
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.1. Kadın Sağlığına yönelik Çankaya Evlerinde, Sağlık Evlerinde, Bahar Evlerinde, Belediye Kadın Sığınmasında ve Belediye Halk Sağlığı Merkezinde ilk yardım, kadın sağlığı (üreme sağlığı, aile planlaması, kadın hastalıkları, kanser vs.) eğitimlerini düzenli aralıklarla vermek ve bu alanda farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.2. Gönüllü Test ve Danışmanlık Hizmetlerini geliştirmek (HPV ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklarla ilgili test ve danışmanlık vb.), konuyla ilişkin farkındalık yaratmak. 1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	1-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	Halk Sağlığına yönelik eğitimler, STÖ'ler, Üniversiteler, Çankaya İlçe Sağlık Müdürlüğü	Farkındalık çalışmalarına katılan kadın sayısı, Yapılan farkındalık çalışmaları, Sağlık taraması yapımlarının sayısı	
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.1. Kadın Sağlığına yönelik Çankaya Evlerinde, Sağlık Evlerinde, Bahar Evlerinde, Belediye Kadın Sığınmasında ve Belediye Halk Sağlığı Merkezinde ilk yardım, kadın sağlığı (üreme sağlığı, aile planlaması, kadın hastalıkları, kanser vs.) eğitimlerini düzenli aralıklarla vermek ve bu alanda farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.2. Gönüllü Test ve Danışmanlık Hizmetlerini geliştirmek (HPV ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklarla ilgili test ve danışmanlık vb.), konuyla ilişkin farkındalık yaratmak. 1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	1 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Kırmız Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, DSO Ankara Temsilciliği, Konuyla ilgili diğer STÖ'ler, Üniversiteler	Gönüllü Test ve Danışmanlık Hizmetlerinden yararlanan kadın erkek sayısı, Yapılan farkındalık çalışmaları, Katılımcı sayısı	
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	2-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler, Üniversiteler	1.2.3.Evde bakım hizmetlerinden yararlanan kişi sayısı 1.2.4. Yürütülen eğitim sayısı Eğitimin yararlanan personel sayısı
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	2-3 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	İlgili kurum ve kuruluşlar	Tespit edilen mahalle sayısı,
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	1-3 yıl	Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler	Düzenlenen eğitim sayısı, Katılımcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış) Konuyla ilgili yapılan çalışma sayısı, Yararlanıcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış)	
		1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	3-5 yıl	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler	Düzenlenen eğitim sayısı, Katılımcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış) Konuyla ilgili yapılan çalışma sayısı, Yararlanıcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış)	
1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	3-5 yıl	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler	Düzenlenen eğitim sayısı, Katılımcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış) Konuyla ilgili yapılan çalışma sayısı, Yararlanıcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış)			
1.2. Halk sağlığına yönelik öncelikli sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi.	1.2.3. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. 1.2.4. Evde bakım hizmetleri kapsamındaki ev ziyaretlerinde cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ile karşılaşılması durumunda sosyal destek mekanizmaları ve kişisel mahremiyetin korunması konularında personele düzenli aralıklarla eğitim vermek; Evde Bakım personeline süpervizyon desteği sağlamak. 1.2.5. Koruyucu ve öncelikli sağlık hizmetinden daha az yararlanan mahalleleri tespit etmek ve bu mahallelere yönelik sağlık hizmetlerini geliştirmek. 1.2.6. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmalarını desteklemek. Belediye parklarını kadınların spor yapmasına olanak verecek şekilde düzenlemek. Yüzme havuzunu sayısını artırmak. 1.2.7. Kadınların ve LGBT'lerin spor yapmalarını teşvik etmek. 1.2.8. Spor merkezlerinin sayısını ve erişilebilirliğini artırmak. 1.2.9. Bisiklet ve yoga yollarının sayısını artırmak. 1.2.10. Her türlü bağımlılığın önlenmesi konusunda eğitimler düzenlenmesine ve farkındalık çalışmalarına devam etmek. 1.2.11. Güvenli gıda tüketimi konusundaki çalışmalara devam etmek; kent tarım çalışmalarını geliştirmek. 1.2.12. İlim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan ve dolaylı etkileri hakkında kadınlara ve çocuklara bilgilendirme yapmak.	3-5 yıl	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü, Dış İşleri Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler ve kurumlar	Düzenlenen eğitim sayısı, Katılımcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış) Konuyla ilgili yapılan çalışma sayısı, Yararlanıcı sayısı (cinsiyete göre ayrılmış)			

SİDDET		Özel Amaç	Faaliyet/Yöntem	Zaman	Sorumlu Birim ve Kişiler	İşbirliği yapılacak kurumlar	Göstergeler		
Genel Hedef	1.1. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi.								
1.1. Çankaya Belediyesi'nin mevcut Kadın Danışma Merkezini (KDM) ve Kadın Sigortasının (KSE) kapasitesinin ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi.	1.1.1. Çankaya Belediyesi'nin mevcut Kadın Danışma Merkezini (KDM) ve Kadın Sigortasının (KSE) kapasitesinin ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi.	1.1.1. KDM ve KSE uzman personel sayısını artırmak.	1.1.1. KDM ve KSE çalışanlarına düzenli aralıklarla kadının insan hakları, çocuk hakları, ayrımcılık karşıtlığı, travma altındaki kişilerle sosyal çalışma yöntemi, şiddetsiz iletişim vb. konularda eğitimler vermek.	2-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	Kadın örgütleri, Üniversitelerin çocuk koruma birimleri, Türk Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, ilgili diğer STÖ'ler	KDM ve KSE çalışan sayısı, Eğitim ve süpervizyon çalışmasına katılan KDM ve KSE çalışanlarının sayısı		
		1.1.2. Web sitesini şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocuklara yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı düzenlemek.	1.1.2. Web sitesini şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocuklara yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı düzenlemek.	2-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	İlgili STÖ'ler	Web sitesi	Düzenlenen eğitim toplantı sayısı, Eğitimlere katılan personel sayısı	
		1.1.3. KSE Çocuk Birimi çalışanlarını şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocukların ihtiyaçlarını gözeterek biçimde güncellemek, konuyla ilgili düzenli aralıklarla eğitimler düzenlemek ve işbirlikleri geliştirmek.	1.1.3. KSE Çocuk Birimi çalışanlarını şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocukların ihtiyaçlarını gözeterek biçimde güncellemek, konuyla ilgili düzenli aralıklarla eğitimler düzenlemek ve işbirlikleri geliştirmek.	2-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Çocuk Hakları Birimi	Çocuk ve kadın hakları alanında çalışan ilgili STÖ'ler, ilgili kurum ve kuruluşlar	Hizmet veren KDM sayısı,	Konuyla ilgili yapılan proje ve protokol sayısı	
		1.1.4. KDM sayısını artırmak ve danışmanlık hizmetlerinin uygun Çankaya Evinde verilmesini sağlamak.	1.1.4. KDM sayısını artırmak ve danışmanlık hizmetlerinin uygun Çankaya Evinde verilmesini sağlamak.	3-5 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın Danışma Vakfı, Kadına yönelik şiddete mücadele alanında çalışan kadın ve LGBTI örgütleri	Konuyla ilgili yapılan çalışmalar	Hukuki destek almak üzere yönlendirme yapılan kadın sayısı	
		1.1.5. KDM ve KSE hizmet kalitesinin artırılması amacıyla kadına yönelik şiddete mücadele alanında deneyimli olan STÖ'lerle işbirliği geliştirmeye devam etmek ve konu kapsamında protokol imzalamak.	1.1.5. KDM ve KSE hizmet kalitesinin artırılması amacıyla kadına yönelik şiddete mücadele alanında deneyimli olan STÖ'lerle işbirliği geliştirmeye devam etmek ve konu kapsamında protokol imzalamak.	1 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Ankara Barosu-Gelincik Merkezi	KSE koşullarının iyileştirilmesi için yapılan çalışmalar	KSE koşullarının iyileştirilmesi için yapılan çalışmalar	
		1.1.6. Mevcut sığınmaevinin yerini değiştirmek ve/veya koşullarını iyileştirmek.	1.1.6. Mevcut sığınmaevinin yerini değiştirmek ve/veya koşullarını iyileştirmek.	2-5 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü				
		1.1.7. Fiziksel engelli, mülteci, seks işçisi ve trans kadınların KSE'ye ve KDM'ye erişimlerinin artırılması için çalışmalar yapmak ve konuyla ilgili işbirlikler geliştirmek.	1.1.7. Fiziksel engelli, mülteci, seks işçisi ve trans kadınların KSE'ye ve KDM'ye erişimlerinin artırılması için çalışmalar yapmak ve konuyla ilgili işbirlikler geliştirmek.	2-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü	Kadın ve LGBTI örgütleri	Konuyla ilgili yapılan çalışmalar	Konuyla ilgili yapılan çalışmalar	
		1.1.8. Çankaya Belediyesi KDM ve KSE çalışanlarının bilgi ve deneyim paylaşımını için ilgili STÖ'lerle düzenli olarak bir araya gelmesini sağlamak.	1.1.8. Çankaya Belediyesi KDM ve KSE çalışanlarının bilgi ve deneyim paylaşımını için ilgili STÖ'lerle düzenli olarak bir araya gelmesini sağlamak.	1-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve LGBTI örgütleri, Diğer belediyelerin KDM ve KSE çalışanları	Yapılan toplantı sayısı, katılımı sayısı ve tutanağı.	Yapılan toplantı sayısı, katılımı sayısı ve tutanağı.	
		1.1.9. Kadınların KSE sonrasında destek ve izleme mekanizmasının oluşturulması için işbirlikleri ve projeler geliştirmek.	1.1.9. Kadınların KSE sonrasında destek ve izleme mekanizmasının oluşturulması için işbirlikleri ve projeler geliştirmek.	2-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Dis İlişkiler Müdürlüğü, İlgili tüm müdürlükler	Kadın ve LGBTI örgütleri, Üniversiteler, ilgili kurum ve kuruluşlar	Geliştirilen proje sayısı	Geliştirilen proje sayısı	
		1.2.1. Gazete Çankaya başta olmak üzere, basılı materyallerde, araçlarda ve kamusal mekânlarda kadına yönelik şiddete mücadele, nehrin suçları ve ayrımcılıkla ilgili gorsellere yer vermek.	1.2.1. Gazete Çankaya başta olmak üzere, basılı materyallerde, araçlarda ve kamusal mekânlarda kadına yönelik şiddete mücadele, nehrin suçları ve ayrımcılıkla ilgili gorsellere yer vermek.	1 yıl	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, İlgili diğer müdürlükler	Kullanılan basılı materyaller			
		1.2.2. Evlenme başvurularında çiftlere kadının insan hakları ve kadına yönelik şiddete karşı broşür ve kitapçık dağıtımına devam etmek.	1.2.2. Evlenme başvurularında çiftlere kadının insan hakları ve kadına yönelik şiddete karşı broşür ve kitapçık dağıtımına devam etmek.	1 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	Kadın, LGBTI Örgütleri ve ilgili diğer STÖ'ler	Düzenlenen etkinlik ve katılımı sayısı	Düzenlenen etkinlik ve katılımı sayısı	
		1.2.3. Eshafatı yönelik şiddete karşı farkındalık ve TCE bilgilendirme çalışmalarını geliştirmek devam etmek, broşür ve kitapçık dağıtmak.	1.2.3. Eshafatı yönelik şiddete karşı farkındalık ve TCE bilgilendirme çalışmalarını geliştirmek devam etmek, broşür ve kitapçık dağıtmak.	1-3 yıl	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	Kadın örgütleri	Dağıtılan broşür ve kitapçık sayısı	Dağıtılan broşür ve kitapçık sayısı	
									Şiddete karşı farkındalık ve TCE bilgilendirme çalışmalarına katılan esnaf sayısı, dağıtılan broşür, kitapçık sayısı.

